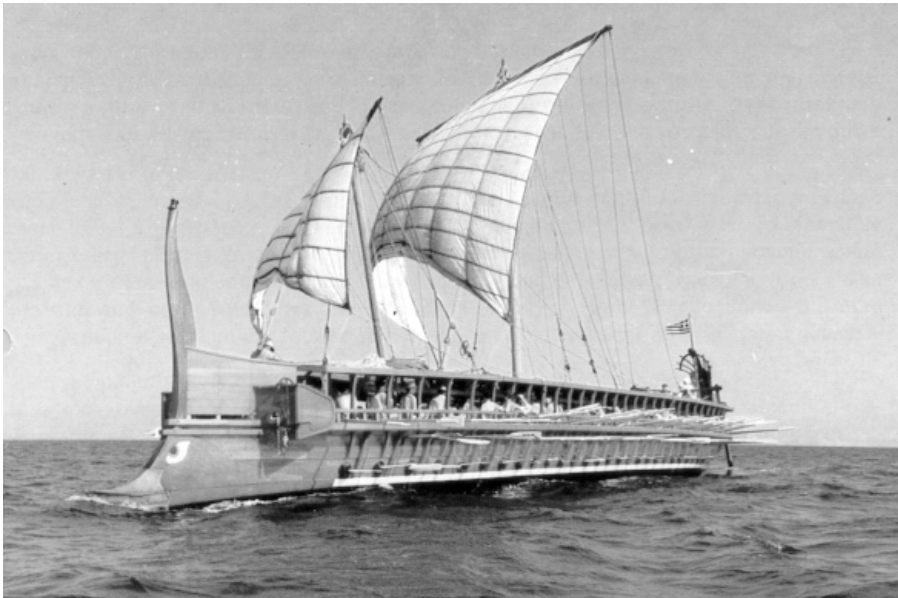

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Ξενοφώντας Έλληνικά

ΑΘΗΝΑ 2001

Ομάδα Σύνταξης

Για τη σύνταξη του τεύχους στην α΄ έκδοση (1998) εργάστηκαν οι φιλόλογοι:

Γεωργιάδου Αγάθη, Φιλόλογος, δρ. Κλασικής Φιλολογίας
Γιαννικόπουλος Γεώργιος, Φιλόλογος
Καροφυλλάκη-Σπάρταλη Μαρία, Μ.Α. Φιλόλογος
Λογαράς Ιωάννης, Φιλόλογος
Ρηγάτου Κωνσταντίνα, Φιλόλογος
Σπανάκου Ζωή, Φιλόλογος, δρ. Φιλοσοφίας
Σταμουλάκης Ιωάννης, Φιλόλογος
Στεργιούλης Μανώλης, Μ.Α. Φιλόλογος

Αναμόρφωση - Επιμέλεια - Διορθώσεις της παρούσας έκδοσης:

Γιαννικόπουλος Γεώργιος, Φιλόλογος
Θωμαδάκη Ευαγγελία, Φιλόλογος, δρ. Γλωσσολογίας
Μουλακάκης Νικόλαος, Φιλόλογος
Σπανάκου Ζωή, Φιλόλογος, δρ. Φιλοσοφίας

Συντονισμός - Επιμέλεια:

Σπανάκου Ζωή, Φιλόλογος, δρ. Φιλοσοφίας

Copyright (C) 2000: Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας
Αδριανού 91, 105 56 Αθήνα

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή ανατύπωση ή φωτοτύπηση μέρους ή όλου του παρόντος βιβλίου, καθώς και η χρησιμοποίηση των ερωτήσεων που περιέχονται σ' αυτό σε σχολικά βοηθήματα ή για οποιοδήποτε άλλο σκοπό, χωρίς τη γραπτή άδεια του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

• ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
• ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	7
• ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ	
Εισαγωγή στην Αρχαία Ελληνική Ιστοριογραφία	11

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ, ΒΙΒΛΙΟ 2ο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

§§ 16-19.....	24
§§ 20-24.....	32
§§ 25-26.....	42
§ 27.....	47
§§ 28-29.....	50
§§ 30-32.....	55

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

§§ 1-2.....	59
§§ 3-4.....	66
§§ 16-17.....	72
§§ 18-20.....	77
§§ 21-23.....	85

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

§§ 11-16.....	92
§§ 50-51.....	94
§§ 52-53.....	101
§§ 54-56.....	107

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

§§ 1-17	116
§§ 18-19.....	118
§§ 20-22.....	123
§ 23.....	128
§§ 37-38.....	132
§§ 39-42.....	139
§ 43.....	147
• ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΘΕΩΡΗΣΗΣ	152
• ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΥΝΘΕΤΙΚΩΝ-ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	158
• ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	160
• ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	169

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με τα τελευταία βιβλία αξιολόγησης των μαθητών ολοκληρώνεται μια σημαντική προσπάθεια του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας, στόχος της οποίας ήταν η εκπόνηση και διάδοση νέων μεθόδων αξιολόγησης των μαθητών του Ενιαίου Λυκείου. Στο πλαίσιο της εκπονήθηκαν τα τρία τελευταία χρόνια δεκάδες βιβλίων που καλύπτουν το σύνολο σχεδόν των μαθημάτων, τα οποία διδάσκονται στο Λύκειο. Τα βιβλία αυτά περιέχουν οδηγίες μεθοδολογίας σχετικές με την αξιολόγηση των μαθητών, παραδείγματα ερωτήσεων διαφόρων τύπων, υποδείγματα εξεταστικών δοκιμασιών, θέματα συνθετικών - δημιουργικών εργασιών και άλλα χρήσιμα στοιχεία για τους εκπαιδευτικούς.

Το έντυπο αυτό υλικό συνοδεύτηκε από την παραγωγή ανάλογου ηλεκτρονικού υλικού, από τη δημιουργία Τράπεζας Θεμάτων και από πολυάριθμες επιμορφωτικές δραστηριότητες σχετικές με την αξιολόγηση των μαθητών.

Η παραπάνω προσπάθεια δεν είχε σκοπό να επιβάλει ένα συγκεκριμένο τρόπο αξιολόγησης ούτε να αυξήσει το φόρτο εργασίας διδασκόντων και διδασκομένων, όπως ισχυρίστηκαν ορισμένοι. Επιδίωξε να ενημερώσει τους καθηγητές για τις σύγχρονες εξεταστικές μεθόδους, να τους δώσει πρακτικά παραδείγματα εφαρμογής τους, να τους προβληματίσει γύρω από τα θέματα αυτά και να τους παράσχει ερεθίσματα για αυτομόρφωση. Πιστεύουμε ότι με το έργο μας συμβάλαμε στη διεύρυνση της δυνατότητας των διδασκόντων να επιλέγουν οι ίδιοι τη μέθοδο που θεωρούν πιο κατάλληλη για την αξιολόγηση των μαθητών τους και βοήθησαμε στην αύξηση της παιδαγωγικής τους αυτονομίας.

Πεποίθησή μας είναι πως όλα αυτά άλλαξαν το τοπίο στον τομέα της αξιολόγησης των μαθητών του Ενιαίου Λυκείου, έφεραν νέο πνεύμα και άρχισαν να τροποποιούν σταδιακά ξεπερασμένες αντιλήψεις και τακτικές που κυριάρχησαν επί πολλά χρόνια στο Ελληνικό σχολείο. Τα θετικά σχόλια που εκφράστηκαν από το σύνολο σχεδόν των επιστημονικών και εκπαιδευτικών φορέων για τα θέματα των εξετάσεων του περασμένου Ιουνίου, τα οποία διαμορφώθηκαν με βάση το πνεύμα και τη μεθοδολογία της αντίστοιχης εργασίας του Κ.Ε.Ε., επιβεβαιώνουν όσα προαναφέρθηκαν.

Η κριτική που είχε αρχικά ασκηθεί για το έργο μας περιορίζεται συνεχώς, ενώ αυξάνει καθημερινά η αποδοχή του από την εκπαιδευτική κοινότητα και η αναγνώρισή του. Σ' αυτό συνέβαλε ασφαλώς και η βελτίωση του υποστηρικτικού υλικού που παράγεται από το Κ.Ε.Ε., η οποία οφείλεται, μεταξύ άλλων, και στις παρατηρήσεις και υποδείξεις των διδασκόντων στα Ενιαία Λύκεια. Η συνειδητοποίηση, τέλος, του τρόπου με τον οποίο πρέπει να χρησιμοποιείται το υλικό αυτό στη διδακτική πράξη και ο περιορισμός των σφαλμάτων που διαπράχθηκαν στην αρχή (μηχανική αναπαραγωγή πλήθους ερωτήσεων, υπέρμετρη αύξηση της εργασίας των μαθητών, απουσία εναλλακτικών τρόπων αξιολόγησης κτλ.) οδήγησαν σε πολύ θετικά αποτελέσματα, τα οποία όσο περνά ο καιρός θα γίνονται εμφανέστερα.

Η διαπίστωση αυτή μας ενισχύει να συνεχίσουμε την προσπάθειά μας και να την επεκτείνουμε, εκπονώντας ανάλογο υλικό και για άλλες εκπαιδευτικές βαθμίδες, εφόσον εξασφαλιστούν οι απαραίτητες οικονομικές και λοιπές προϋποθέσεις.

Τελειώνοντας, επιθυμώ να ευχαριστήσω όλους τους συνεργάτες μου στο Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, οι οποίοι εργάστηκαν αφιλοκερδώς, με αφοσίωση και σπάνιο ζήλο και επιτέλεσαν κάτω από δύσκολες συνθήκες σημαντικό έργο. Ευχαριστώ ακόμη όλους τους εκπαιδευτικούς που με ποικίλους τρόπους στήριξαν την προσπάθειά μας και βοήθησαν στην επιτυχία της. Ξέχωρες ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω στις δακτυλογράφους του Κ.Ε.Ε, στο τεχνικό προσωπικό του, στον Προϊστάμενο της Γραμματείας του κ. Γεώργιο Κορκόντζηλα και στους εκδότες που συνεργάστηκαν μαζί μας από το 1997 μέχρι σήμερα.

Αθήνα, Ιούνιος 2000

Καθηγητής Μιχάλης Κασσωτάκης
Πρόεδρος του Δ.Σ. του Κ.Ε.Ε.

Εισαγωγικό σημείωμα

Επανεκδίδοντας το τεύχος για την αξιολόγηση των μαθητών της Α΄ Λυκείου στα Έλληνικά του Ξενοφώντα, λάβαμε υπόψη το νέο Πρόγραμμα Σπουδών των μαθημάτων της Α΄ τάξης του Ενιαίου Λυκείου για το σχολικό έτος 1999-2000, σύμφωνα με το οποίο τα Έλληνικά του Ξενοφώντα ή ο Άγηςίλαος (κατά την ελεύθερη επιλογή του καθηγητή) διδάσκονται από Σεπτέμβριο μέχρι και Δεκέμβριο. Τα αποσπάσματα από τα Έλληνικά του Ξενοφώντα που θα διδαχθούν αναφέρονται:

- στο τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου (κεφ. I, 16-32 και κεφ. II, 1-4)
- στην παράδοση της Αθήνας (κεφ. II, 16-23)
- στο καθεστώς των τριάκοντα τυράννων (κεφ. III, 50-56)
- στην αντίδραση των δημοκρατικών και την αποκατάσταση της δημοκρατίας (κεφ. IV, 18-23 και 37-43).

Για τα ενδιαμέσα τμήματα θα δοθούν γλαφυρές συνδετικές περιλήψεις. Τα τμήματα III, 11-16 και IV, 1-17 θα διδαχτούν από μετάφραση.

Οι ερωτήσεις που εκπονήσαμε έχουν ως στόχο να ανταποκριθούν αφενός στο νέο τρόπο αξιολόγησης των μαθητών στα Αρχαία Ελληνικά, βάσει του τροποποιημένου άρθρου 18 του Π.Δ. 246/1998, και αφετέρου στον ειδικό σκοπό της διδασκαλίας των αρχαίων Ελλήνων ιστορικών. Σύμφωνα με τις οδηγίες του Π.Ι.¹ επιδιώκεται:

- Να γίνει αισθητός στους μαθητές ο στενός δεσμός της ιστοριογραφίας με τη λογοτεχνία, καθώς οι Έλληνες ιστορικοί αφηγούνται πλατιά τα ιστορικά γεγονότα είτε ως αυτόπτες μάρτυρες είτε ως ουδέτεροι αφηγητές είτε παρουσιάζοντας τους πρωταγωνιστές της δράσης να εκθέτουν σε πρώτο πρόσωπο τις σκέψεις και τις αποφάσεις τους. Ταυτόχρονα διερευνούν τα αίτια και τις συνέπειες της ανθρώπινης δραστηριότητας και υποβάλλουν σε κριτικό έλεγχο τα γεγονότα. Επομένως, είναι ανάγκη να αισθανθούν οι μαθητές ότι δεν διδάσκονται Ιστορία,

¹ Βλ. Προγράμματα Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Γλώσσα, Ιστορία, ΥΠΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα 1999, σ. 145.

αλλά μελετούν και απολαμβάνουν χαρακτηριστικές σελίδες αφηγηματικών ιστορικών έργων.

- Να γνωρίσουν οι μαθητές την αγωνιώδη προσπάθεια των ιστορικών κατά την αναζήτηση της αντικειμενικής, όσο είναι ανθρώπινα δυνατό, αλήθειας σχετικά με τα ιστορούμενα γεγονότα (η ματιά του επιστήμονα ιστορικού).
- Να αναγνωρίσουν και να απολαύσουν τους αφηγηματικούς τρόπους των αρχαίων Ελλήνων ιστορικών, τη ζωνρή και παραστατική διήγηση, την επιλογή της χαρακτηριστικής λεπτομέρειας ή της εντυπωσιακής σκηνής / εικόνας, τη δραματική έκθεση συγκλονιστικών στιγμών της ιστορίας (η ματιά του λογοτέχνη - αφηγητή).
- Να καλλιεργήσουν έτσι και να αναπτύξουν την ιστορική, την πολιτική και την εθνική τους συνείδηση με την επισήμανση των ποικίλων παραγόντων (προσωπικών, κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών αλλά και αστάθμητων / τυχαίων) που διαμορφώνουν το ιστορικό γίνεσθαι.

Έχοντας υπόψη τα παραπάνω επιδιώξαμε κατά την αναμόρφωση του παρόντος τεύχους να προσαρμόσουμε το υλικό που είχε ήδη εκπονηθεί έτσι ώστε, σύμφωνα και με τις υποδείξεις συναδέλφων, να υπηρετεί με πιο καίριο τρόπο τους στόχους της αξιολόγησης και ταυτόχρονα να είναι πιο εύχρηστο. Στα πλαίσια αυτά οι ερωτήσεις και οι ασκήσεις που δίνονται ταξινομήθηκαν στους παρακάτω τρεις τύπους:

α) Ερωτήσεις ανοικτού τύπου

β) Ερωτήσεις κλειστού τύπου

γ) Συνδυασμός ερωτήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου.

Οι ερωτήσεις ανοικτού τύπου διακρίνονται επιπλέον σε ερωτήσεις σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης, ενώ στις ερωτήσεις κλειστού τύπου περιλαμβάνονται ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, σύζευξης, διάταξης και συμπλήρωσης κενού. Οι ερμηνευτικές ερωτήσεις είναι κυρίως ανοικτού τύπου αλλά, όπου αυτό ήταν δυνατόν, και κλειστού τύπου, ενώ οι γραμματικές, συντακτικές και λεξιλογικές ασκήσεις / ερωτήσεις είναι κλειστού τύπου. Οι ερωτήσεις και ασκήσεις συμπληρώνονται από ενδει-

κτικά παραδείγματα συνθετικών – δημιουργικών εργασιών και κριτηρίων ολιγόλεπτης και ωριαίας εξέτασης των μαθητών.

Στο τεύχος αυτό περιλαμβάνονται επίσης ερωτήσεις που αφορούν την εισαγωγή στην αρχαία ελληνική ιστοριογραφία και οι οποίες είναι κοινές για το παρόν τεύχος και για τα τεύχη αξιολόγησης που έχουν εκπονηθεί για τον Άγησίλαο και εν μέρει για τα κείμενα από το Θουκυδίδη. Διαφοροποιούνται ελάχιστα στη διάρθρωση και ως προς τα εισαγωγικά στοιχεία που αφορούν αποκλειστικά τα Έλληνικά του Ξενοφώντα.

Είναι χρήσιμο επίσης να υπενθυμίσουμε ότι ερωτήσεις αξιολόγησης που αφορούν στο μάθημα της ημέρας δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται αυτούσιες, αλλά να διαμορφώνονται κατάλληλα, όταν πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για αξιολόγηση σε ευρύτερη ενότητα, δεδομένου ότι στόχος δεν είναι στην περίπτωση αυτή η αξιολόγηση των μαθητών ως προς την κατανόηση / ερμηνεία ειδικότερων σημείων, αλλά η ικανότητά τους για συνολικότερη προσέγγιση του κειμένου.

Πιστεύουμε ότι με όλα αυτά προσφέρουμε κάποια βοήθεια στους συναδέλφους μας φιλόλογους, για να εκπονήσουν οι ίδιοι δικές τους ερωτήσεις και εξεταστικές δοκιμασίες. Τονίζουμε για μια ακόμη φορά ότι οι ερωτήσεις και ασκήσεις που ακολουθούν δεν έχουν δεσμευτικό αλλά καθαρά παραδειγματικό χαρακτήρα κι ότι, βεβαίως, κάθε καλόπιστη κριτική εκ μέρους των συναδέλφων είναι όχι απλώς ευπρόσδεκτη αλλά αναγκαία.

Αθήνα, Ιούνιος 2000

Η Ομάδα Σύνταξης

Ξενοφώντας Ἑλληνικά, Βιβλίο 2ο

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

1. Εισαγωγικά στην αρχαία ελληνική ιστοριογραφία

A. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

Η ιστοριογραφία στους ανατολικούς λαούς

1. Ποιο είναι το έργο της ιστοριογραφίας;
2. Για ποια θέματα μας πληροφορούν οι ιστορικές καταγραφές που συναντά κανείς στις περιοχές της Αιγύπτου και της Μεσοποταμίας;
3. Ποιο σκοπό υπηρετούν τα ιστορικά κείμενα της Παλαιάς Διαθήκης;
4. Να αναφέρετε ένα βασικό γνώρισμα της κινεζικής ιστοριογραφίας.

Ἕλληνες (ιστοριογράφοι) λογογράφοι κατά την αρχαϊκή περίοδο

5. Ποια ήταν η πρωτοτυπία των Ελλήνων ιστοριογράφων σε σχέση με τις ιστορικές καταγραφές στις χώρες της Μέσης και Ἄπω Ανατολής;
6. Ποιο σκοπό υπηρετεί η ελληνική ιστοριογραφία κατά την αρχαϊκή εποχή;
7. Να αναφέρετε τρεις λογογράφους της αρχαϊκής εποχής.
8. Να γράψετε ενδεικτικά τέσσερα θέματα με τα οποία ασχολούνται οι λογογράφοι της αρχαϊκής περιόδου.

Ηρόδοτος - Θουκυδίδης - Ξενοφών

9. Ποιον θέτει ως στόχο της Ιστορίας του ο Ηρόδοτος;
10. Να αναφέρετε το κεντρικό θέμα των ιστορικών γεγονότων που αφηγείται.
11. Να προσδιορίσετε κατά προσέγγιση τη χρονική περίοδο που καλύπτει η καταγραφή των ιστορικών γεγονότων από τον Ηρόδοτο.
12. Ποιο είναι το θέμα της Ιστορίας του Θουκυδίδη;
13. Να σημειώσετε ποια ήταν η βαθύτερη αιτία της σύγκρουσης Αθηναίων και Σπαρτιατών σύμφωνα με την κρίση του ιστορικού που την κατέγραψε.

14. Να αναφέρετε σύντομα ποιος ήταν ο σκοπός της συγγραφής ιστορίας από το Θουκυδίδη.
15. Σε ποια χρονική περίοδο αναφέρεται ο Ξενοφών με τα *Ελληνικά* του;
16. Να γράψετε δυο σημαντικές χαρακτηριστικές διαφορές που διαπιστώνουμε ανάμεσα στο έργο του Ξενοφώντα και το έργο των προηγούμενων μεγάλων ιστορικών του 5^{ου} αιώνα π.Χ.
17. Με ποιο έργο του Ξενοφώντα εμφανίζεται στο χώρο της πεζογραφίας η μυθιστορηματική βιογραφία;

Ελληνιστική - ρωμαϊκή εποχή

(Πολύβιος, Διόδωρος, Πλούταρχος, Αρριανός)

18. Ποια θέματα συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον και την προσοχή των ιστοριογράφων του 4^{ου} αι. π. Χ.;
19. Ποια ιστορική περίοδο καλύπτει το έργο του Πολύβιου του Μεγαλοπολίτη και σε ποια ιστορικά γεγονότα αναφέρεται (επιγραμματικά);
20. Ποιον είχε ως πρότυπο για την ιστορική του έρευνα ο Πολύβιος;
21. Να αναφέρετε επιγραμματικά τα σημαντικότερα έργα του Πλουτάρχου και του Αρριανού (όσα αναφέρονται στο βιβλίο σας).
22. Να αναφέρετε επιγραμματικά ποια είναι τα βασικά θέματα των ιστορικών έργων του Πλουτάρχου και του Αρριανού.
23. Ποιον προγενέστερό του ιστορικό είχε ως πρότυπό του ο Αρριανός;

B. Ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης ή συνδυασμός σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

Η ιστοριογραφία μέχρι την ελληνιστική εποχή

1. Να αναφέρετε την περιοχή που αναπτύχθηκε η ιστορία μαζί με τη γεωγραφία και τη φιλοσοφία, κατά την αρχαϊκή περίοδο, και τους λόγους που ευνόησαν την ανάπτυξή τους.
2. Να γράψετε σύντομο κατατοπιστικό σημείωμα για τους λογογράφους και το έργο τους.
3. Να εξηγήσετε γιατί ο Κικέρωνας απεκάλεσε τον Ηρόδοτο «πατέρα της Ιστορίας».

4. Να σημειώσετε, σύμφωνα με τις πληροφορίες του βιβλίου σας, σε τι διαφέρει η Ιστορία του Ηροδότου από τα έργα των λογογράφων.
5. Να γράψετε ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του έργου του Ηροδότου (στόχοι, θεματική ποικιλία, περιεχόμενο, χρονική περίοδος, μεθοδολογικές αρχές).
6. Να αιτιολογήσετε το χαρακτηρισμό «ο μεγαλύτερος ιστορικός όλων των εποχών» που αποδίδεται στο Θουκυδίδη στην εισαγωγή του βιβλίου σας.
7. Να εξηγήσετε γιατί ο Θουκυδίδης θεωρεί το ιστορικό του έργο «κτῆμα ἐς αἰεί» (αθάνατο απόκτημα για τον άνθρωπο).
8. Είναι κατά τον Θουκυδίδη η αναζήτηση της αλήθειας εύκολη ή δύσκολη υπόθεση και γιατί;
9. Ποιες νέες τάσεις εμφανίζονται στην ιστοριογραφία τον 4^ο π.Χ. αιώνα με το έργο του Ξενοφώντα; Να γράψετε σχετικό κατατοπιστικό σημείωμα.
10. Να γράψετε ποια είδη πεζογραφίας κάνουν την εμφάνισή τους για πρώτη φορά με το έργο του Ξενοφώντα και να αναφέρετε τα βασικά τους χαρακτηριστικά.

Ελληνιστική - ρωμαϊκή εποχή

(Πολύβιος, Διόδωρος, Πλούταρχος, Αρριανός)

11. Να εξηγήσετε το χαρακτηρισμό «καθολική» (= παγκόσμια) που δίνει ο Πολύβιος στο έργο του *Ιστορίαι*.
12. Να γράψετε ποια αντίληψη έχει ο Πολύβιος γενικά για την ιστορία και ποιο στόχο επιδιώκει ο ίδιος με το ιστορικό του έργο.
13. Ποιος χαρακτηρισμός αποδίδεται στον Πλούταρχο με βάση το συγγραφικό του έργο; Να τον αιτιολογήσετε.
14. Να εκτιμήσετε την αξία των ιστορικών έργων που γράφτηκαν μέχρι το 2^ο αι. μ. Χ. παίρνοντας υπόψη την χρησιμότητα και την επίδρασή τους στις μεταγενέστερες γενιές ποιητών και πεζογράφων. Να τεκμηριώσετε την άποψή σας με παραδείγματα που αναφέρονται στην εισαγωγή του βιβλίου σας.

Γ. Ερωτήσεις κλειστού τύπου ή συνδυασμός ανοικτού και κλειστού τύπου

1. Ποιες από τις προτάσεις της Β στήλης μας δίνουν χαρακτηριστικά γνωρίσματα του έργου του ιστοριογράφου και ποιες του λογογράφου (σύμφωνα με την εισαγωγή του βιβλίου σας); Να το δείξετε συνδέοντας τις λέξεις Α στήλης με τις προτάσεις της Β στήλης που τους αντιστοιχούν.

Ιστοριογράφος ▶	☐ Συντάσσει καταλόγους με ονόματα αρχόντων ή αξιωματούχων μιας πόλης.
	☐ Καταγράφει τις μυθολογικές διηγήσεις (τους μύθους) ενός τόπου.
	☐ Αναλύει και ερμηνεύει τα αίτια και τις συνθήκες εξέλιξης των γεγονότων.
Λογογράφος ▶	☐ Ασχολείται με την καταγραφή προφορικών παραδόσεων και ταξιδιωτικών εντυπώσεων.
	☐ Εφαρμόζει κριτική εξέταση και αξιολόγηση των πηγών.

2. Να διαγράψετε το λάθος στις ακόλουθες προτάσεις

α. Με τις γενεαλογίες και τη μυθογραφία στο έργο του ασχολείται

ο λογογράφος / ο ιστοριογράφος

β. Για τον Πελοποννησιακό πόλεμο έγραψε

ο Ηρόδοτος / ο Θουκυδίδης

γ. Βιογραφίες ιστορικών προσώπων έγραψε

ο Πλούταρχος / ο Πολύβιος

δ. Σε επιστημονικές μεθόδους και επίπονη αναζήτηση της αλήθειας επέμεναν

οι ιστορικοί / οι λογογράφοι

Να τεκμηριώσετε την επιλογή σας στη (δ) πρόταση κάνοντας αναφορά σε συγκεκριμένο ιστορικό ή λογογράφο.

3. Α. Πολύβιος, Ηρόδοτος, Αρριανός, Πλούταρχος, Θουκυδίδης, Ξενοφών, Διόδωρος: Να κατατάξετε τους ιστορικούς στην Β στήλη του παρακάτω πίνακα σύμφωνα με τη χρονική περίοδο που έζησαν.
- Β. Να γράψετε στη Γ στήλη το ειδικό αντικείμενο με το οποίο ασχολήθηκε ο καθένας επιλέγοντας από αυτά που δίνονται ακολούθως.
- Παγκόσμια ιστορία (από καταβολής κόσμου ως τις μέρες του)
 - Βιογραφίες σπουδαίων Ελλήνων και Ρωμαίων ανδρών
 - Κατάκτηση της Ελλάδας από τους Ρωμαίους
 - Πελοποννησιακός πόλεμος ως το 411 π.Χ.
 - Η εκστρατεία του Μ. Αλεξάνδρου
 - Περσικοί πόλεμοι
 - Το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου και τα γεγονότα μετά από αυτόν στην Ελλάδα και Μ. Ασία.

	Α	Β	Γ
α.	485-425 π. Χ.		
β.	455-399 π. Χ.		
γ.	431-355 π. Χ.		
δ.	200-118 π. Χ.		
ε.	1ος αι. π. Χ.		
στ.	50-120 μ. Χ.		
ζ.	95-180 μ.Χ.		

4. Να σημειώσετε με Χ στο αντίστοιχο τετράγωνο ποιος από τους ακόλουθους συγγραφείς είναι λογογράφος.
- Ηρόδοτος Θουκυδίδης Πολύβιος
- Πλούταρχος Εκαταίος Διόδωρος
5. Να συμπληρώσετε τα κενά σύμφωνα με τις πληροφορίες του βιβλίου σας.
- α. Ο _____ είχε ως κύριο στόχο να δείξει «με ποιο τρόπο και με ποια μορφή πολιτεύματος σχεδόν ολόκληρη η οικουμένη, σε λιγότερο από πενήντα τρία χρόνια, υποτάχτηκε σε μια μοναδική εξουσία, την εξουσία των _____, γεγονός χωρίς προηγούμενο στο παρελθόν.»

- β. Ο _____ αναφέρει ότι σκοπός της συγγραφής του ήταν να δώσει στους μελλοντικούς αναγνώστες ένα «κτῆμα ἐξ ἀεί», για να γνωρίζουν τι συνέβη στον _____ πόλεμο και αξιοποιώντας αυτή τη γνώση να ενεργήσουν ανάλογα, όταν θα ξανασυμβούν «όμοια ή παραπλήσια» ...
- γ. Ο _____ θέτει ως στόχο του έργου του να καταγράψει «τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων» για να μη λησμονηθούν «ἔργα μεγάλα τε καὶ θωμαστά». Ο Κικέρωνας τον απεκάλεσε «_____ της ιστορίας».
- δ. Ο _____ μας έδωσε με το έργο του _____ το παλαιότερο σωζόμενο δείγμα απομνημονευματογραφίας, ενώ το έργο του _____ είναι η πρώτη μυθιστορηματική βιογραφία.
- ε. Ο _____ τονίζει χαρακτηριστικά ότι «δε γράφουμε ιστορία αλλά _____ ... πολλές φορές ένα μικρό πράγμα, μια φράση ή ένα αστείο φανερώνουν περισσότερο το χαρακτήρα απ' ό,τι μάχες πολύνεκρες.»
- στ. Ο Αρριανός από τη Νικομήδεια της Βιθυνίας είχε ως πρότυπο τον _____. Το γνωστότερο ιστορικό έργο του είναι το _____.

2. Ξενοφών Γρύλλου Ερχιεύς

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου

Η ζωή του

1. Να δώσετε βασικές πληροφορίες για την καταγωγή του Ξενοφώντα και για το οικογενειακό περιβάλλον μέσα στο οποίο μεγάλωσε.
2. Σε ποια εποχή έζησε ο Ξενοφών; Να αναφέρετε το πιο σημαντικό για τον ίδιο γεγονός της εποχής εκείνης και να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.
3. Να σημειώσετε επιγραμματικά ποιες στρατιωτικές υπηρεσίες προσέφερε (ο Ξενοφών) και σε ποιον.

4. Ποιο γεγονός ή ποια προσωπική επιλογή του ιστορικού τον οδήγησε σε ρήξη με την πατρίδα του την Αθήνα;
5. Με βάση τα στοιχεία της εισαγωγής του βιβλίου σας να γράψετε ένα βιογραφικό σημείωμα για τον Ξενοφώντα αναφέροντας τους σημαντικότερους, κατά την κρίση σας, σταθμούς στη ζωή του.
6. Να εξηγήσετε γιατί οι Αθηναίοι εξόρισαν τον Ξενοφώντα από την πατρίδα του (394 π. Χ.) και γιατί πολύ αργότερα (365 π. Χ.) ανακάλεσαν αυτή τους την απόφαση. Να αιτιολογήσετε και τις δυο αποφάσεις των Αθηναίων.
7. Ποιες ήταν οι σχέσεις του ιστορικού με την πόλη της Σπάρτης; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία από την εισαγωγή του βιβλίου σας.
8. Ποια γεγονότα έπαιξαν κατά την κρίση σας σημαντικό ρόλο στη ζωή του Ξενοφώντα; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
9. Να αναφέρετε ποια μόρφωση διέθετε ο Ξενοφών και ποιο ρόλο έπαιξε σ' αυτήν η καταγωγή του και η κοινωνική τάξη στην οποία ανήκε.

Το έργο του. Ενδιαφέροντα και ιδέες

1. Ποια ιστορικά πρόσωπα άσκησαν μεγάλη επίδραση στην προσωπικότητα και στις ιδέες του Ξενοφώντα;
2. Σε ποιες κατηγορίες κατατάσσονται τα έργα του και με ποια σειρά εκτιμούν οι μελετητές ότι γράφτηκαν;
3. Να αναφέρετε ενδεικτικά ένα ή δυο τίτλους και από τις τρεις κατηγορίες των έργων του ιστορικού (ιστορικά, σωκρατικά, διδακτικά).
4. Να αναφέρετε τρία από τα πιο δημοφιλή έργα του Ξενοφώντα, που χρησιμοποιήθηκαν ως διδακτικά βιβλία από την Αναγέννηση μέχρι σήμερα.
5. Να εξηγήσετε γιατί δεν είναι εύκολη η χρονολογική κατάταξη των έργων του Ξενοφώντα ούτε η διάκριση του φιλολογικού είδους στο οποίο ανήκει καθένα από αυτά.
6. Ο Ξενοφών είχε τη φιλοδοξία να συνεχίσει το έργο του Θουκυδίδη. Πόσο επιτυχημένη θεωρείται η προσπάθειά του από διάφορους μελετητές;

7. «Πολλά παραδείγματα ... αδικήσει» (Βλ. σχολικό βιβλίο, σ. 32): Ποια ηθική αρχή προβάλλει ο ιστορικός στο προηγούμενο απόσπασμα από τα *Έλληνικά* του και ποια σημασία της αποδίδει για την τροπή και την εξέλιξη των ιστορικών γεγονότων;
8. Ποιο χαρακτηρισμό απέδωσαν στον Ξενοφώντα οι θαυμαστές του έργου του στη ρωμαϊκή εποχή και γιατί;

Ο Πελοποννησιακός πόλεμος (431 - 404 π.Χ.)

1. Ποια ήταν τα αίτια και οι αφορμές του πολέμου;
2. Γιατί το σύνθημα με το οποίο οι Λακεδαιμόνιοι ξεκίνησαν τον πόλεμο «*τοὺς Ἑλληνας αὐτονόμους ἀφιέναι*» βρήκε απήχηση στις ελληνικές πόλεις;
3. Να αναφέρετε ονομαστικά τις φάσεις του πελοποννησιακού πολέμου, να τις προσδιορίσετε χρονολογικά και να γράψετε επιγραμματικά τα σημαντικότερα γεγονότα σε καθεμία φάση.
4. Πότε άρχισε, πότε τελείωσε ο πελοποννησιακός πόλεμος και ποιοι ήταν οι αντίπαλοι;
5. Να αναφέρετε την πρώτη και την τελευταία πράξη του πολέμου.

B. Ερωτήσεις κλειστού τύπου ή συνδυασμός ανοικτού και κλειστού τύπου

1. Να κατατάξετε τις ακόλουθες προτάσεις στην κατάλληλη σειρά, ώστε τα βιογραφικά στοιχεία του Ξενοφώντα να αποδίδονται σε σωστή χρονική ακολουθία:
 - Εγκαταστάθηκε στον Σκιλλούντα της Ολυμπίας όπου ασχολήθηκε με το συγγραφικό του έργο.
 - Συμμετείχε ως μισθοφόρος στο στράτευμα του Κύρου κατά του αδελφού του Αρταξέρξη.
 - Εξορίστηκε από την πατρίδα του, την Αθήνα.
 - Μεγάλωσε σε εύπορη οικογένεια στο Δήμο της Ερχιάς Αττικής.
 - Αναγκάστηκε να εγκαταλείψει το κτήμα του στον Σκιλλούντα και να μετακομίσει στην Κόρινθο.

- Οι Αθηναίοι του επιτρέπουν να επαναπατριστεί μετά από την άρση του ψηφίσματος για εξορία.
- Ακολούθησε τον Σπαρτιάτη βασιλιά Αγησίλαο στη μάχη της Κορώνειας.
- Υπηρετήσε στο σώμα των ιππέων της πατρίδας του, της Αθήνας.
- Οδήγησε τους Έλληνες μισθοφόρους (τους Μυρίους) από τα βάθη της Μ. Ασίας πίσω στην πατρίδα τους.
- Έστειλε τους γιους του Γρύλλο και Διόδωρο να υπηρετήσουν στον αθηναϊκό στρατό.

2. Α. Να σημειώσετε με Χ στο αντίστοιχο τετράγωνο, γιατί οι Αθηναίοι με ψήφισμά τους εξόρισαν τον Ξενοφώντα.

Οι Αθηναίοι τον εξόρισαν, επειδή

- αρνήθηκε να υπηρετήσει στον αθηναϊκό στρατό
- κατατάχτηκε ως μισθοφόρος στο στρατό του Κύρου στη Μ. Ασία
- ανήκε στην τάξη των ιππέων και συναναστρεφόταν με το Σωκράτη
- στη μάχη της Κορώνειας (494 π.Χ.) παρατάχτηκε με το βασιλιά της Σπάρτης Αγησίλαο εναντίον της πατρίδας του της Αθήνας.
- δεν επέτρεψε στους γιους του να υπηρετήσουν στον αθηναϊκό στρατό.

Β. Να αναφέρετε αν οι Αθηναίοι αναθεώρησαν ποτέ αυτή την απόφασή τους και με ποια αφορμή.

3. Να συμπληρώσετε τα κενά με τα απαιτούμενα βιογραφικά στοιχεία του Ξενοφώντα έχοντας το βιβλίο σας ανοιχτό.

Καταγόταν από την _____ και έζησε τον _____ π. Χ. αιώνα. Στα νεανικά του χρόνια έζησε τη δίνη του _____ πολέμου και υπηρετήσε και ο ίδιος την πατρίδα του ως _____. Μετά το τέλος του πολέμου συμμετείχε ως _____ στην εκστρατεία του Κύρου κατά του αδελφού του βασιλιά Αρταξέρξη του Β΄ στη Μ. Ασία. Στην επιστροφή γνώρισε το βασιλιά της Σπάρτης _____ και εντυπωσιάστηκε από τις ικανότητές του. Τον ακολούθησε στη μάχη της _____ εναντίον ενός αντισπαρτια-

τικού συνασπισμού στον οποίο συμμετείχε και η Αθήνα. Οι Αθηναίοι μετά από αυτό τον _____, Οι Σπαρτιάτες όμως του πρόσφεραν «_____», άδεια δηλαδή παραμονής στη Σπάρτη, και ένα κτήμα κοντά στην Ολυμπία. Εκεί ασχολήθηκε με το συγγραφικό του έργο. Τα έργα του χωρίζονται σε _____, _____ και _____.

Ο Ξενοφώντας επηρεάστηκε βαθιά από δυο μεγάλες μορφές της εποχής του, τον _____ και τον _____. Από τους προγενεστέρους του ιστορικούς θαύμαζε πολύ το _____ και είχε τη φιλοδοξία να συνεχίσει το έργο του, γι' αυτό και στο δικό του ιστορικό έργο με το γενικό όνομα «_____» εξιστορεί τα γεγονότα από το _____ μέχρι το _____ π. Χ.

4. Α. Να χαρακτηρίσετε με Χ στο αντίστοιχο τετράγωνο, ως σωστές ή λανθασμένες τις ακόλουθες προτάσεις που αναφέρονται στη στάση του Ξενοφώντα απέναντι στα ιστορικά γεγονότα, την πίστη του σε ηθικές αξίες και σε κρίσεις για το άτομό του.

Ο Ξενοφών:

	Σ	Λ
α. διέθετε βαθιά φιλοσοφημένη πολιτική σκέψη	☐	☐
β. καταδίκασε την αυθαιρεσία και την ανηθικότητα της εξουσίας	☐	☐
γ. θεωρήθηκε από τους αλεξανδρινούς φιλολόγους ανώτερος από τον Ηρόδοτο και το Θουκυδίδη	☐	☐
δ. παρά τις προσπάθειές του έδωσε μια συγκεχυμένη εικόνα των πολιτικών εξελίξεων του 5ου π.Χ. αι.	☐	☐
ε. απέδωσε σε θεϊκή τιμωρία την ήττα των Σπαρτιατών από τους Θηβαίους στα Λεύκτρα το 371 π.Χ. και την παρακμή τους	☐	☐
στ. κέρδισε το θαυμασμό πολλών μελετητών του έργου του, οι οποίοι τον απεκάλεσαν <i>άπτικη μέλισσα</i> και <i>άπτικη μοῦσα</i> .	☐	☐

- Β. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας σε μια πρόταση που χαρακτηρίσατε ως σωστή με βάση τα στοιχεία της εισαγωγής του βιβλίου σας.

5. Να συνδέσετε με βέλη τους τίτλους των έργων του Ξενοφώντα στην Α στήλη με τις αναφορές στο περιεχόμενο που τους αντιστοιχεί στη Β στήλη. Δυο στοιχεία της Β στήλης περισσεύουν.

<i>Κύρου</i>
<i>Ἀνάβασις</i> ▶	○ Εξιστόρηση των γεγονότων της περιόδου 411-362 π.Χ στην Ελλάδα και Μ. Ασία.
	○ Εγκωμιαστική βιογραφική έκθεση των αρετών του Σπαρτιάτη βασιλιά.
<i>Ἀπομνημονεύματα</i>
<i>Σωκράτους</i> ▶	○ Προτάσεις λύσεων για την εξυγίανση των οικονομικών του κράτους των Αθηνών στα μέσα του 4ου π. Χ. αιώνα.
<i>Ἀγησίλαος</i> ▶	○ Διάλογος ανάμεσα στον τύραννο των Συρακουσών και τον ποιητή Σιμωνίδα για τις διαφορές ανάμεσα στη ζωή του τυράννου και του απλού πολίτη.
	○ Συζητήσεις και διάλογοι του μεγάλου στοχαστή και δασκάλου που προβάλλουν την ηθική του επιρροή στους γύρω του.
<i>Κύρου</i>
<i>Παιδεία</i> ▶	○ Η συμμετοχή δέκα χιλιάδων μισθοφόρων στην εκστρατεία του Κύρου εναντίον του αδελφού του το 401 π. Χ. και η περιπετειώδης επιστροφή τους.
<i>Ἑλληνικά</i> ▶	○ Ο Σωκράτης αντικρούει την κατηγορία της αθεΐας και προβάλλει την ηθική του και τη σοφία του.
<i>Ἰέρων</i> ▶	○ Μυθιστορηματική βιογραφία, στην οποία ο συγγραφέας αλλάζει ιστορικά στοιχεία και επινοεί περιστατικά, για να προβάλει τις δικές του ιδέες σχετικά με την εκπαίδευση του ιδανικού ηγέτη.

3. Έλληνικά

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. Από ποιο χρονικό σημείο αρχίζει και σε ποιο τελειώνει η ιστορική αφήγηση του Ξενοφώντα στα *Ελληνικά*;
2. Σε πόσα βιβλία χωρίζονται τα *Ελληνικά* του Ξενοφώντα και πόσες ενότητες διακρίνονται στην ιστορική καταγραφή του;
3. Ποιο είναι το περιεχόμενο του 2ου βιβλίου των *Ελληνικών* και ποιο ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει;

B. Ερώτηση κλειστού τύπου

Τα παρακάτω γεγονότα καταγράφονται από τον Ξενοφώντα στα *Ελληνικά*. Να τα κατατάξετε στη σωστή χρονολογική σειρά:

Σωστή σειρά

- Άνοδος της δύναμης της Θήβας α)
- Κατάληψη της εξουσίας στην Αθήνα από τους Τριάκοντα τυράννους β)
- Μάχη της Μαντινείας γ)
- Αποκατάσταση της δημοκρατίας στην Αθήνα δ)
- Πελοποννησιακός πόλεμος, τελευταία περίοδος - ήττα και παράδοση της Αθήνας ε)
- Μάχη των Λεύκτρων στ)
- Ειρήνη του βασιλέως (Ανταλκίδειος ειρήνη) ζ)

4. Ερωτήσεις για όλη την εισαγωγή (για το σπίτι)

1. Παρακολουθώντας (στην εισαγωγή του βιβλίου σας) την ελληνική ιστοριογραφία από τον 5ο αι. π. Χ. έως και το δεύτερο αιώνα μ. Χ. να σημειώσετε τις διαφορετικές τάσεις που καταγράφονται κατά την εξέλιξή της.
2. Με βάση τα στοιχεία που δίνονται στην εισαγωγή του βιβλίου σας για το έργο του Ηροδότου και του Θουκυδίδη να γράψετε σε ποια σημεία διαφέρει το έργο του δεύτερου από του πρώτου. Να επισημάνετε τα στοιχεία εκείνα που, κατά τη γνώμη σας, κάνουν το έργο του ενός και του άλλου αξιόλογο.
3. Με βάση τα στοιχεία της εισαγωγής του βιβλίου σας να σχηματίσετε την προσωπικότητα του Ξενοφώντα ως συγγραφέα και ως Αθηναίου πολίτη.

ΒΙΒΛΙΟ 2ο

Κεφάλαιο Ι

§§ 16 - 19

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Να περιγράψετε την παράλληλη κίνηση των δύο αντιπάλων, αφού σημειώσετε τα ρήματα που την αποδίδουν.
2. *τὴν βασιλέως κακῶς ἐποίουν*: Να εξηγήσετε το περιεχόμενο της φράσης και να αιτιολογήσετε την τακτική αυτή των Αθηναίων.
3. Να αναλύσετε το σχέδιο δράσης των δύο αντιπάλων. Από ποια στοιχεία το συμπεραίνετε και ποιοι λόγοι το υπαγόρευσαν;
4. Τι νομίζετε ότι θέλει να τονίσει ο ιστορικός με το *πελάγιοι*; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
5. Με ποιους χρόνους δηλώνονται οι κινήσεις των αντιπάλων και ποια πλεονεκτήματα δίνει η επιλογή τους στην αφήγηση;
6. Με ποιους εκφραστικούς τρόπους ο συγγραφέας δηλώνει τις κινήσεις και τις ενέργειες των δύο αντιπάλων; Να αναφέρετε ορισμένες φράσεις του κειμένου ως παραδείγματα.
7. *Τὰ δὲ ἐλεύθερα σώματα πάντα ἀφήκε Λύσανδρος*: Ποια σκοπιμότητα είχε η κίνηση αυτή του Λυσάνδρου;
8. *αἰροῦσι κατὰ κράτος*: Γιατί αποδίδεται με το χρόνο αυτό η άλωση και ποια η σημασία του γεγονότος αυτού για την εξέλιξη του πολέμου;

B. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Να γράψετε το θεματικό κέντρο του κειμένου (§§ 16-19).
2. *διήρπασαν ... πλήρη*: Ποια πολεμική πρακτική δηλώνεται με τη φράση αυτή;
3. Να εντοπίσετε δύο στοιχεία που υποδηλώνουν ότι το κείμενο είναι ιστορικό.
4. *Λύσανδρος ... τὸν ἔκπλουν*: Ποια ενέργεια νομίζετε ότι τονίζει ο συγγραφέας με τη φράση αυτή;

Γ. Ερωτήσεις κλειστού τύπου ή συνδυασμός κλειστού και ανοικτού τύπου

1. Να αποδοθούν οι ενέργειες της στήλης Β στα πρόσωπα της στήλης Α στα οποία αντιστοιχούν.

A

B

1. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι	α) ἀνήγοντο ἐκ τῆς Χίου πελάγιοι
2. Λύσανδρος δέ	β) παρήσαν πεζῆ
3. οἱ Ἀβυδηνοί	γ) ἐκ τῆς Σάμου ὀρμώμενοι τὴν βασιλέως κακῶς ἐποίουν
4. Θώραξ ὁ Λακεδαιμόνιος	δ) ἐκ τῆς Ῥόδου παρὰ τὴν Ἰωνίαν ἐκπλεῖ
5. οἱ στρατιῶται (τοῦ Λυσάνδρου)	ε) παρεσκευάζοντο πρὸς ναυμαχίαν
	στ) στρατηγὸς πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι προσείλοντο
	ζ) ἠγεῖτο (τῶν Ἀβυδηνῶν)
	η) διήρπασαν τὴν πόλιν

2. Για ποιους λόγους νομίζετε ότι ο Λύσανδρος έφυγε με τα πλοία από τη Ρόδο και κατευθύνθηκε προς τον Ελλήσποντο;
- A. Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα των σωστών απαντήσεων:
- α) Γιατί δεν ήθελε να αντιμετωπίσει τους Αθηναίους σε περιοχή που εκείνοι τη γνώριζαν καλά.
 - β) Γιατί δεν μπορούσε να προμηθευτεί από αλλού τρόφιμα και νερό.
 - γ) Για να εμποδίσει την έξοδο των εμπορικών πλοίων από τον Ελλήσποντο που μετέφεραν σιτηρά στην πολιορκημένη Αθήνα.
 - δ) Γιατί ήθελε να τιμωρήσει τις πόλεις που είχαν αποστατήσει από τη Σπάρτη.
 - ε) Γιατί η Ασία ήταν εχθρική προς τους Σπαρτιάτες.
- B. Να αιτιολογήσετε μία από τις επιλογές σας με βάση το κείμενο και τα σχόλια του βιβλίου σας.

2. Γραμματικές ασκήσεις

1. Να μεταφέρετε τις παρακάτω προτάσεις στον ενεστώτα οριστικής σε ενικό αριθμό, αφού κάνετε τις αναγκαίες αλλαγές:
- α) *Ἄνήγοντο δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Χίου πελάγιοι*
 - β) *ἤγοῦντο δὲ Λακεδαιμόνιοι*
 - γ) *καὶ παρεσκευάζοντο πρὸς ναυμαχίαν*
 - δ) *διήρπασαν οἱ στρατιῶται*
2. *πλουσίαν πόλιν, ἐλεύθερα σώματα*: Να γράψετε τις συνεκφορές στις πλάγιες πτώσεις ενικού και πληθυντικού αριθμού.
3. *βασιλέως, πλοίων, πλήρη, πάντα*: Να κλίνετε τα ονόματα στον ενικό και πληθυντικό αριθμό (τα επίθετα στο γένος που βρίσκονται στο κείμενό σας).

4. *αίροῦσι, ὁρμώμενοι, ἐποίουν.* Στον παρακάτω πίνακα να συμπληρώσετε τους τύπους που ζητούνται στη φωνή που βρίσκεται κάθε ρήμα.

Ενεστώς				
	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτ.
γ' ενικό				
β' πληθυντ.				

5. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με το γραμματικό προσδιορισμό της στήλης Β που τους αντιστοιχεί. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισεύει.

A	B
1. <i>κακῶς</i>	α) πρόθεση
2. <i>παρεσκευάζοντο</i>	β) μετοχή ενεστώτα
3. <i>πρός</i>	γ) μετοχή αορίστου β'
4. <i>οὔσαν</i>	δ) επίρρημα θετικού βαθμού
5. <i>ναυμαχίαν</i>	ε) ουσιαστικό α' κλίσης
6. <i>προσείλοντο</i>	στ) οριστική παρατατικού
7. <i>δέ</i>	ζ) επίθετο γ' κλίσης
8. <i>προσβάλλοντες</i>	η) αντιθετικός σύνδεσμος
9. <i>πλήρη</i>	θ) ουσιαστικό β' κλίσης
	ι) οριστική αορίστου β'

6. Στους παρακάτω ρηματικούς τύπους να γράψετε το α' ενικό πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα και παρατατικού και να σημειώσετε με X το είδος της αύξησής τους.

	Ορ. Ενεστ.	Ορ. Παρ.	Χρονική	Συλλαβική
<i>παρεσκευάζοντο</i>				
<i>ήγειτο</i>				
<i>άνήγοντο</i>				
<i>έπέπλεον</i>				
<i>έκπλει</i>				
<i>προσβαλόντες</i>				
<i>διήρπασαν</i>				

3. Συντακτικές ασκήσεις

1. α) Να γράψετε τους εμπρόθετους επιρρηματικούς προσδιορισμούς των παραγράφων 16 - 19 και να τους κατατάξετε ανάλογα με την επιρρηματική σχέση που δηλώνουν.
- β) Στις παρακάτω φράσεις να υπογραμμίσετε τα προθετικά σύνολα και να σημειώσετε όσα δηλώνουν την ίδια επιρρηματική σχέση με τα αντίστοιχα του (α) ερωτήματος.
 - Δόθηκε δεξίωση προς τιμή(ν) του πρεσβευτή της Κίνας.
 - Πηγαίνω προς την πλατεία.
 - Σας τα λέω προς γνώση και συμμόρφωση.
 - Πότε θα έλθεις; - Προς το απόγευμα.
 - Καλά τα λόγια, αλλά να σας δω στην πράξη, επί το έργον!
 - Τι να κάνουμε; Ήταν εκ Θεού.
2. Να εντοπίσετε τους ονοματικούς προσδιορισμούς του κειμένου και να τους κατατάξετε σε δύο γενικές κατηγορίες: ομοιόπτωτους και ετερόπτωτους.

3. Να συμπληρώσετε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις, ώστε να χαρακτηρίζεται η συντακτική θέση των όρων που δίνονται.

- α) τὴν βασιλέως: είναι στο *κακῶς ἐποίουν*
β) τῶν πλοίων: είναι γενική στο *ἔκπλουν*
γ) πολεμία: είναι στο *Ἄσσία*
δ) σύμμαχον: είναι στο *Λάμψακον*
ε) ἐπιτηδείων: είναι στο *πλήρη*

4. Ἄνήγοντο δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Χίου πελάγιοι

- πελάγιοι είναι: α) επιθετικός προσδιορισμός στο *Ἀθηναῖοι*
β) κατηγορηματικός προσδιορισμός στο *Ἀθηναῖοι*
γ) επιρρηματικό κατηγορούμενο στο *Ἀθηναῖοι*
δ) κατηγορούμενο του αποτελέσματος

Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

5. Α. Να ελέγξετε στο κείμενό σας αν χαρακτηρίζεται σωστά ή όχι η συντακτική θέση των παρακάτω όρων σημειώνοντας X στο αντίστοιχο τετράγωνο.

		Σωστό	Λάθος
α) ὀρμώμενοι:	είναι μετοχή τροπική	☐	☐
β) βασιλέως:	είναι γεν. κτητική στο ενν. <i>χώραν</i>	☐	☐
γ) στρατηγούς:	είναι αντικείμενο στο <i>προσείλοντο</i>	☐	☐
δ) αὐτοῖς:	είναι δοτ. προσωπ. αντιχαριστική	☐	☐
ε) οὕσαν:	είναι επιθετική μετοχή	☐	☐
στ) Ἀθηναίων:	είναι γενική κτητική στο <i>σύμμαχον</i>	☐	☐
ζ) πεζῆ:	είναι επιρρημ. προσδιορ. τρόπου	☐	☐
η) προσβαλόντες:	είναι μετοχή τροπική	☐	☐
θ) πλουσίαν:	είναι κατηγορούμενο στο ενν. <i>πόλιν</i>	☐	☐
ι) τῆ πόλει:	είναι αντικείμενο στο <i>προσβαλόντες</i>	☐	☐

- ια) πλήρη: είναι επιθ. προσδ. στο υποκ. του οὖσαν
ιβ) τῶν ἄλλων: είναι επιθετικός προσδ. στο ἐπιτηδείων
B. Να διορθώσετε τα λάθη που εντοπίσατε.

6. προσβαλόντες δὲ τῇ πόλει αἰροῦσι κατὰ κράτος

- προσβαλόντες: είναι μετοχή
- α) τροπική
 - β) αιτιολογική
 - γ) χρονική
 - δ) εναντιωματική

Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

7. οἴνου καὶ σίτου: είναι
- α) γενικές αντικειμενικές στο πλουσίαν
 - β) γενικές αντικειμενικές στο πλήρη
 - γ) γενικές του περιεχομένου
 - δ) γενικές της αναφοράς

A. Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

B. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. ἐπέπλεον, παρεσκευάζοντο, προσείλοντο, ἀφεστηκῆναι, ἀνήγοντο: Α-φού αντικαταστήσετε το πρώτο συνθετικό των ρημάτων με άλλη πρόθεση, να σχηματίσετε σύνθετα ρήματα της νέας ελληνικής¹, με τα οποία θα γράψετε σύντομες προτάσεις. Το ρήμα πλέω θα το συνθέσετε με άλλες προθέσεις εκτός από την ἐκ και την παρά που υπάρχουν στο κείμενο.

¹ Παράδειγμα: προσείλοντο - προσαιρούμαι: διαιρούμαι, αφαιρούμαι, εξαιρούμαι, συναιρούμαι κτλ.:

Ο αριθμός 17 δε διαιρείται ακριβώς με το 4.

Ο διπλανός μου κάτι έχει. Συχνά αφαιρείται.

Κανείς δεν εξαιρείται από την υποχρέωση αυτή.

Πολλά συνηρημένα ρήματα χρησιμοποιούνται στα νέα ελληνικά ασυναίρετα.

2. *κατά, διά, παρά, περί, από*: Αφού σχηματίσετε σύνθετα ουσιαστικά με τις προθέσεις που δίνονται και το ουσιαστικό *πλοῦς* να γράψετε τη σημασία τους στη νέα ελληνική.

3. Να συνδέσετε κάθε λέξη της στήλης Α με την αντίθετή της στη στήλη Β. Μια λέξη της στήλης Β περισσεύει.

A	B
<i>πολέμιος</i>	<i>εὖ</i>
<i>ναυμαχία</i>	<i>σύμμαχος</i>
<i>κακῶς</i>	<i>εἴσπλους</i>
<i>ἐλεύθερος</i>	<i>κενός</i>
<i>ἔκπλους</i>	<i>ἔπομαι</i>
<i>ἡγοῦμαι</i>	<i>δοῦλος</i>
<i>πλήρης</i>	<i>παράπλους</i>
	<i>πεζομαχία</i>

4. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με τη σημασία τους στη στήλη Β. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
<i>ἐπιπλέω</i>	<i>εξορμώ από</i>
<i>ἐκπλέω</i>	<i>πλέω εναντίον κάποιου</i>
<i>παραπλέω</i>	<i>ανοίγομαι στη θάλασσα</i>
<i>ἀνάγομαι</i>	<i>βγαίνω από το λιμάνι</i>
<i>ὀρμῶμαι</i>	<i>πλέω κατά μήκος της παραλίας</i>
	<i>αγκυροβολώ</i>

I, §§ 20 - 24

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Ο ιστορικός στην αφήγησή του εναλλάσσει χρόνους του παρόντος (ενεστώτας) και του παρελθόντος (παρατατικός, αόριστος). Ποια χαρακτηριστικά δίνει αυτή η εναλλαγή στην ιστορική αφήγηση και ποια σημασία έχει για την απόδοση των κινήσεων των αντιπάλων;
2. Πώς αντέδρασαν οι Αθηναίοι στην είδηση για την άλωση της Λαμψάκου; Πώς εξηγείτε την επιλογή της θέσης, όπου αγκυροβόλησαν τελικά οι Αθηναίοι;
3. *ἀριστοποιούμενοι, ἐπισιτισάμενοι, ἐδειπνοποιούντο*: Λαμβάνοντας υπόψη:
 - α) τον τρόπο ενέργειας (εξακολουθητικός, συνοπτικός)² που δηλώνει κάθε ρηματικός τύπος και
 - β) τις πληροφορίες που μας δίνουν τα ίδια τα ρήματα, να κρίνετε τη στάση των Αθηναίων αυτή την κρίσιμη στιγμή.
4. Να επισημάνετε τις εντολές του Λυσάνδρου προς τους Λακεδαιμονίους. Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σας, το γενικότερο σχέδιο στο οποίο εντάσσονται;
5. Πώς αντιμετωπίζουν οι Αθηναίοι τους Λακεδαιμονίους στο συγκεκριμένο απόσπασμα;
6. Ήταν σωστή, κατά τη γνώμη σας, η αναμονή του Λυσάνδρου και γιατί;
7. Ο Ξενοφών χαρακτηρίζεται ως κλασικός συγγραφέας, υποδειγματικός για τη σαφήνεια, απλότητα, φυσικότητα και παραστατικότητα της περιγραφής του. Ποια στοιχεία του αποσπάσματος θα μπορούσαν να επιβεβαιώσουν το χαρακτηρισμό αυτό;

² Βλ. Συντακτικό, § 76, σ. 71.

8. *προείπεν - ἐκέλευσε*: Και στις δύο περιπτώσεις ο Ξενοφών αποδίδει σε πλάγιο λόγο τις εντολές του Λυσάνδρου. Πώς δικαιολογείτε την επιλογή των δύο ρημάτων;
9. Να χαρακτηρίσετε το Λύσανδρο με βάση την πολεμική τακτική που εφαρμόζει.

B. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές και ποια η κυρίαρχη προσωπικότητα στην ενότητα αυτή;
2. Ποια ήταν η πρώτη ενέργεια των Αθηναίων στον Ελαιούντα;
3. Πού κατέληξαν οι Αθηναίοι και με ποια ενασχόληση έκλεισαν την ημέρα τους;
4. Τι επιδιώκει με την αναβολή της επίθεσής του ο Λύσανδρος;
5. *Ἐπειδὴν δὲ ἐκβῶσι, κατιδόντας ὃ τι ποιούσιν ἀποπλεῖν καὶ αὐτῷ ἐξαγγεῖλαι*: Ποιες ενέργειες υποδεικνύει η εντολή του Λυσάνδρου;

Γ. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. α) Να εντοπίσετε τις ενέργειες και των δύο αντιπάλων όπως καταγράφονται στο συγκεκριμένο απόσπασμα.
β) Να συνθέσετε ένα κείμενο όπου θα παρουσιάζετε την πολεμική τους τακτική.

Δ. Ερωτήσεις κλειστού τύπου ή συνδυασμός κλειστού και ανοικτού τύπου

1. Να εντοπίσετε τα ρήματα που δηλώνουν τις ενέργειες του Λυσάνδρου και να τα κατατάξετε έτσι, ώστε να φαίνεται η κλιμάκωση της δράσης του.

2. Οι ακόλουθες προτάσεις αποδίδουν κινήσεις, ενέργειες και αποφάσεις του Λυσάνδρου. Να ελέγξετε την ορθότητά τους σύμφωνα με το κείμενό σας σημειώνοντας X στην αντίστοιχη στήλη.

Ο Λύσανδρος:

	Σωστό	Λάθος
α) καθυστερούσε να συγκρουστεί, γιατί περίμενε ενισχύσεις.	☐	☐
β) έδωσε εντολή κατά τα ξημερώματα να επιβιβαστούν στα πλοία.	☐	☐
γ) παρήγγειλε στους στρατιώτες του να επιτεθούν αμέσως.	☐	☐
δ) διέταξε την εμπροσθοφυλακή να κινηθεί ελεύθερα.	☐	☐
ε) απαγόρευσε στους στρατιώτες του να επανέλθουν στην ξηρά μέχρι να επιστρέψουν τα κατασκοπευτικά πλοία.	☐	☐

3. *Λύσανδρος δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἔπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπειδὴν δὲ ἐκβῶσι, κατιδόντας ὅ τι ποιοῦσιν ἀποπλεῖν καὶ αὐτῷ ἐξαγγεῖλαι.*

A. Με βάση το χωρίο, να σημειώσετε, επιλέγοντας από τις παρακάτω προτάσεις, ποιο τελικό στόχο είχε η διαταγή που έδωσε ο Λύσανδρος:

α) Να παρακολουθεί τους Αθηναίους διακριτικά	☐
β) Να βγουν οι Σπαρτιάτες στην ξηρά για να παρακολουθούν προσεκτικά τις κινήσεις των αντιπάλων	☐
γ) Να επιτεθεί αιφνιδιαστικά στους αντιπάλους	☐
δ) Να συλλέξει πληροφορίες για να ειδοποιήσει τη Σπάρτη.	☐

B. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. Να γράψετε τα ουσιαστικά του παρακάτω πίνακα στην αντίστοιχη πτώση του άλλου αριθμού:

Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
	τὰς ἡμέρας
τῶ λυμένι	
	τοὺς ποταμούς
τῆς τάξεως	
	τοὺς πόδας
	οἱ Ἀθηναῖοι

2. Στις παρακάτω προτάσεις να διαγράψετε το λάθος:

- *ἐκεῖθεν*: είναι χρονικό / τοπικό επίρρημα
- *διείχε*: είναι οριστική παρατατικού / αορίστου του ρ. *ἔχω*
- *αὗται*: είναι οριστική / δεικτική αντωνυμία
- *κράτος*: είναι ουσιαστικό β' κλίσης / γ' κλίσης
- *ἔπλευσαν*: είναι οριστική παρατατικού / αορίστου του ρ. *πλέω*

3. Α. Να ελέγξετε αν η γραμματική αναγνώριση των λέξεων που δίνονται είναι σωστή ή λανθασμένη, σημειώνοντας X στην αντίστοιχη στήλη.

	Σωστό	Λάθος
• <i>κινήσοιτο</i> : είναι ευκτική μέλλοντα του ρ. <i>κινῶ</i>	☐	☐
• <i>ἀντανήγαγε</i> : είναι αόριστος β' του ρ. <i>ἀντανοίγω</i>	☐	☐
• <i>κατιδόντας</i> : είναι μετοχή αορίστου β' του ρ. <i>καθορῶ</i>	☐	☐
• <i>ἐξεβίβασεν</i> : είναι οριστ. παρατατικού του ρ. <i>ἐκβαίνω</i>	☐	☐
• <i>ταῖς ναυσί</i> : είναι δοτική πληθ. του ουσ. <i>ἡ ναῦς</i>	☐	☐
• <i>προεῖπεν</i> : είναι αόριστος β' του ρ. <i>προαγορεύω</i>	☐	☐
• <i>ἐπειδάν</i> : είναι χρονικός σύνδεσμος	☐	☐
• <i>ἡ ἐπιούσα</i> : είναι μετοχή του ρ. <i>ἔπομαι</i>	☐	☐

- B. Να διορθώσετε τα λάθη.

4. Να σχηματιστεί η οριστική μέλλοντα, αορίστου και παρακειμένου των ρημάτων:

Ενεστώς	Μέλλον	Αόριστος	Παρακείμενος
πλέω			
ἄγγέλλω			
διέχω			
παραβάλλω			
σημαίνω			

5. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με το γραμματικό προσδιορισμό της στήλης Β που τους αντιστοιχεί. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. πόδας	α) ευκτική μέλλοντα
2. ἀνήχθησαν	β) οριστική παθητικού αορίστου
3. παρετάξαντο	γ) μετοχή αορίστου β'
4. ἀντανήγαγε	δ) μετοχή μέσου αορίστου α'
5. ἀνάγοιτο	ε) ουσιαστικό γ' κλίσης
6. ἐπισιτισάμενοι	στ) συμπλεκτικός σύνδεσμος
7. καί	ζ) ευκτική ενεστώτα
	η) οριστική μέσου αορίστου α'
	θ) οριστική αορίστου β'

6. ὄψε: Είναι επίρρημα. Να γράψετε δύο επιρρήματα της ίδιας κατηγορίας στην αρχαία ελληνική γλώσσα από το κείμενό σας και δύο στη νέα.

αρχαία ελληνική	νέα ελληνική
α)	α)
β)	β)

7. Να συμπληρώσετε τα κενά με τους κατάλληλους τύπους των ρημάτων:

ἐγώ	εἰμί	ἄγω	πλέω	ποιῶ	ὄρω
οὗτος
ἡμεῖς
ὕμεις

8. Να εντοπίσετε τους ρηματικούς τύπους που δηλώνουν τις ενέργειες του Λυσάνδρου και να τους μεταφέρετε στο μέλλοντα.

9. Να συμπληρώσετε τα κενά με τον ορθό τύπο των λέξεων ή εκφράσεων που βρίσκονται σε παρένθεση:

α) Οἱ στρατηγοί (σημαίνω, αόριστος)
(ἀποπλέω, απαρέμφατο αορίστου).

β) Οἱ Ἶθηναῖοι (ἐπανερχομαι, αόριστος β΄) καὶ
..... (παρατάττομαι, παθητικός αόριστος) ἐν μετώπῳ.

γ) Ὁ Λύσανδρος (παραβάλλω, αόριστος β΄) τὰ παρα-
βλήματα καὶ (παρασκευάζομαι, μέσος αόριστος) ὡς εἰς
ναυμαχίαν.

δ) Ὁ Λύσανδρος (κελεύω, ενεστώτας) τὰ παραβλήματα
..... (παραβάλλομαι, απαρέμφατο ενεστώτα).

3. Συντακτικές ασκήσεις

1. Να χαρακτηρίσετε το είδος των μετοχών στις §§ 20-21.

2. Ποιο φαινόμενο ονομάζουμε «αττική σύνταξη»; Να το εντοπίσετε στο κείμενο (§§ 20-21).

3. Να γράψετε και να χαρακτηρίσετε τους εμπρόθετους προσδιορισμούς των §§ 22-23.

4. Α. Να ελέγξετε αν στις ακόλουθες προτάσεις αποδίδεται σωστά η συντακτική αναγνώριση των λέξεων που δίνονται, βάζοντας ένα Χ στο αντίστοιχο τετράγωνο.

	Σωστό	Λάθος
α) <i>ναυσίν</i> : είναι δοτική της συνοδείας	☐	☐
β) <i>Ἄθηναίοις</i> : είναι υποκείμενο του <i>ἔπεσθαι</i>	☐	☐
γ) <i>ἔξαγγεῖλαι</i> : είναι τελικό απαρέμφατο	☐	☐
δ) <i>ἐπὶ τῷ λιμένι</i> : είναι εμπρόθετος προσδιορ. κίνησης	☐	☐
ε) <i>ἔπεσθαι</i> : είναι ειδικό απαρέμφατο	☐	☐
στ) <i>ὅ τι ποιοῦσιν</i> : είναι πλάγια ερωτηματική πρόταση	☐	☐
ζ) <i>παραβάλλον</i> : είναι αιτιολογική μετοχή	☐	☐
η) <i>πάντα</i> : είναι υποκείμεν. του <i>παρασκευασάμενος</i>	☐	☐

Β. Να διορθώσετε τα λάθη που εντοπίσατε.

5. *παρασκευασάμενος, κατιδόντας*: Να χαρακτηρίσετε τη συντακτική θέση των μετοχών.

6. Με ποιους τρόπους (πρόταση, μετοχή, προσδιορισμός) εκφέρεται ο χρόνος στο κείμενο;

7. *Λύσανδρος δὲ ἐκέλευσεν*: Να γράψετε τα απαρέμφατα που εξαρτώνται από το *ἐκέλευσεν*, να τα χαρακτηρίσετε συντακτικώς και να γράψετε το υποκείμενο και το αντικείμενό τους (αν έχουν).

8. Να συμπληρώσετε τα κενά των προτάσεων ώστε να χαρακτηρίζεται η συντακτική θέση των λέξεων που δίνονται:
- α) *τῆς Χερρονήσου*: είναι γενική από το ενν. Ἐλαιούντι
- β) *τῆ νυκτί*: είναι δοτική
- γ) *ἐν μετώπῳ*: είναι εμπρόθετος προσδιορισμός του
- δ) *εἰσβαίνειν*: είναι τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο
- ε) *τῆς ἡμέρας*: είναι γενική διαιρετική από το
- στ) *πρὶν αὐτὰ ἦκον*: είναι δευτερεύουσα πρόταση,
εισάγεται με, εκφέρεται με
γιατί³
- ε) *ὃ τι ποιῶσιν*: είναιπρόταση.
Το υποκείμενό της είναι
9. Να εντοπίσετε τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς του κειμένου (§§ 22-24) και να τους χαρακτηρίσετε.

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να γράψετε τέσσερα (απλά ή σύνθετα) ουσιαστικά ή επίθετα ομόρριζα με το ρήμα *πλέω* και να σχηματίσετε με δύο από αυτά σύντομες φράσεις στη νέα ελληνική.
2. Να εντοπίσετε τις λέξεις του κειμένου με τις οποίες σχετίζονται ετυμολογικά οι ακόλουθες: *ναυτίλος, αποχή, ενάντιος, αναγωγή, εξόρμηση*.
3. Να σημειώσετε με X τη σωστή απάντηση:
κατὰ πόδας σημαίνει:
 - α) από κοντά
 - β) με τα πόδια
 - γ) πεζοπορώντας
 - δ) επί τροχάδην

³ Βλ. Συντακτικό, § 173, σ. 156.

4. *βαίνω, βάλλω*: Να γράψετε δύο παράγωγα ουσιαστικά από κάθε ρήμα.

5. Να γράψετε στη νέα ελληνική λέξεις απλές ή σύνθετες που να έχουν το ίδιο θέμα με τις παρακάτω:

- *σημαίνω*:
- *τάττομαι*:
- *λιμήν*:
- *ἄγω*:

6. Να σχηματίσετε προτάσεις στη νέα ελληνική με τα παρακάτω ρήματα:

- *ἐξαγγέλλω*:
- *ἔπομαι*:
- *ἀνάγομαι*:
- *ὑποβιβάζω*:

7. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α με την απόδοσή τους στη νέα ελληνική στη στήλη Β. Δύο λέξεις της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
<i>ἡ ἐπιούσα</i>	βγαίνω στ' ανοιχτά
<i>ἀριστοποιοῦμαι</i>	γευματίζω
<i>ὄψέ</i>	εδώ
<i>ἡ τάξις</i>	η επομένη
<i>προαγορεύω</i>	διατάσσω
<i>ἐπανάγομαι</i>	αργά (το βράδυ)
<i>ἀντανάγομαι</i>	εκεί
<i>ἐνταῦθα</i>	ξαναβγαίνω
	η παράταξη
	απαγορεύω

8. Να γράψετε ένα συνώνυμο στην αρχαία ελληνική για καθένα από τα επόμενα ρήματα:

- *κελεύω*:
- *ποιῶ*:

9. Να βάλετε μπροστά από κάθε λέξη της στήλης Α το γράμμα της αντίθετης λέξης που βρίσκεται στη στήλη Β. Δύο λέξεις της στήλης Β περισεύουν.

A	B
1. ὄψε τῆς ἡμέρας	α) ὕστερον
2. ἐπιούσα	β) ἀποβιβάζω
3. εἰσβαίνω	γ) ἐπιβιβάζω
4. ἐκβιβάζω	δ) προτεραία
5. ἔπομαι	ε) ὀρμίζομαι
6. πρότερον	στ) ὄρθρος
7. ἀνάγομαι	ζ) ἐκβαίνω
	η) ἐπίσχω
	θ) ἠγοῦμαι

10. Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση:

- *παραβάλλω τὰ παραβλήματα* σημαίνει:
α) βάζω τα παραπετάσματα, β) διπλώνω τα πανιά του πλοίου.
- *ἄμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι* σημαίνει:
α) όταν ανέτειλε ο ήλιος, β) όταν έδωσε ο ήλιος.
- *ἐν μετώπῳ* σημαίνει:
α) σε μετωπική σύγκρουση, β) σε μετωπική γραμμή.
- *ἦν ὄψε τῆς ἡμέρας* σημαίνει:
α) ήταν αργά (δειλινό), β) ήταν πρωί.
- *ἐξεβίβασεν τοὺς στρατιώτας* σημαίνει:
α) αποβίβασε τους στρατιώτες, β) επιβίβασε τους στρατιώτες στα πλοία.

I, §§ 25 - 26

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Τι προτείνει ο Αλκιβιάδης στους Αθηναίους και σε ποια δεδομένα στηρίζει την πρότασή του;
2. Να σημειώσετε τους ρηματικούς τύπους που δηλώνουν την κριτική και τις συμβουλές του Αλκιβιάδη και να αναφέρετε τα δεδομένα, στα οποία στηρίζεται.
3. Πώς απαντούν οι στρατηγοί στον Αλκιβιάδη και πώς κρίνετε την απάντησή τους;
4. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ήταν ανεπιθύμητη η παρουσία του Αλκιβιάδη;
5. Ποια πλεονεκτήματα και ποια μειονεκτήματα των θέσεων που κατείχαν οι αντίπαλοι παρουσιάζει ο Ξενοφώντας στην ενότητα αυτή;

B. Ερώτηση κλειστού τύπου

1. Γιατί οι Αθηναίοι στρατηγοί απέρριψαν την πρόταση του Αλκιβιάδη σύμφωνα με την αφήγηση του Ξενοφόντα; Να σημειώσετε με X στο αντίστοιχο τετράγωνο τη σωστή απάντηση.
 - α) Δεν του είχαν καμία εμπιστοσύνη λόγω του χαρακτήρα του.
 - β) Ήξεραν από αξιόπιστες πηγές ότι ενεργούσε για λογαριασμό των Σπαρτιατών.
 - γ) Ήταν γι' αυτούς θέμα γοήτρου να μη δέχονται υποδείξεις από τρίτους για τόσο σημαντικά στρατιωτικά θέματα.
 - δ) Έκριναν την πρότασή του άστοχη και επικίνδυνη.
 - ε) Είχαν και οι ίδιοι διαπιστώσει τις αδυναμίες της τακτικής τους, αλλά ήθελαν να κρατήσουν μυστικές τις κινήσεις τους για ευνόητους λόγους.

2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. οὐδεμιᾶ πόλει: Να γράψετε τη συνεκφορά στις πλάγιες πτώσεις ενικού αριθμού.
2. Να γράψετε τις παρακάτω φράσεις μεταφέροντας όλες τις κλιτές λέξεις στον αντίθετο αριθμό:
 - α) οἱ δὲ στρατηγοὶ ἀπιέναι αὐτὸν ἐκέλευσαν:
 - β) καὶ ὁ μὲν ὄχρητο:
3. Στις παρακάτω προτάσεις να διαγράψετε το λάθος:
 - νῦν: είναι επίρρημα / σύνδεσμος
 - λιμένα: είναι ουσιαστικό β' κλίσης / γ' κλίσης
 - μέν: είναι συμπλεκτικός / αντιθετικός σύνδεσμος
 - παρήγει: είναι οριστ. αορίστ. / οριστ. παρατατικού του ρ. παραινῶ
 - οὔ (ὄντες ναυμαχήσετε): είναι αναφορικό επίρρημα / αντωνυμία
4. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με το γραμματικό προσδιορισμό της στήλης Β που τους αντιστοιχεί. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A

1. ἐκεῖνον
2. μάλιστα
3. ἀπιέναι
4. αἰγιαλῶ
5. ὄρμουστας
6. τειχῶν

B

- α) επίρρημα υπερθετικού βαθμού
- β) μετοχή ενεστώτα
- γ) δεικτική αντωνυμία
- δ) χρονικός σύνδεσμος
- ε) ουσιαστικό γ' κλίσης
- στ) απαρέμφατο αορίστου
- ζ) ουσιαστικό β' κλίσης
- η) απαρέμφατο ενεστώτα

5. *αἰγιαλῶ, λιμένα, πόλει, στρατηγοί, τειχῶν, νεῶν*: Να τοποθετήσετε κατά κλίση τα ουσιαστικά στον πίνακα που ακολουθεί και να γράψετε την αντίστοιχη πτώση του άλλου αριθμού:

Β΄ κλίση		Γ΄ κλίση	

6. *κατιδῶν, ἔχοντας*: Να γράψετε τον ίδιο τύπο μετοχής σε όλους τους χρόνους της ίδιας φωνής και να συμπληρώσετε το β΄ ενικό πρόσωπο των εγκλίσεων του αορίστου β΄ στον παρακάτω πίνακα:

Μετοχή			
Ενεστώς			
Μέλλον			
Αόριστος			
Παρακείμενος			
Αόριστος β΄			
Οριστική	Υποτακτική	Ενκτική	Προστακτική

7. Στον παρακάτω πίνακα να συμπληρώσετε τον αντίστοιχο ρηματικό τύπο με αυτόν που δίνεται στους χρόνους που ζητούνται:

Ενεστώς	Μέλλον	Αόριστος	Παρακείμενος
		ἐκέλευσα	
στρατηγεῖν			
	ναυμαχήσετε		
		κατιδῶν	

3. Συντακτικές ασκήσεις

1. Να σημειώσετε τις μετοχές που εξαρτώνται από το *κατιδών* (§ 25), να τις χαρακτηρίσετε συντακτικά και να γράψετε το υποκείμενό τους και το αντικείμενο (αν έχουν).
2. *Οί δὲ στρατηγοὶ ἀπιέναι αὐτὸν ἐκέλευσαν αὐτοὶ γὰρ στρατηγεῖν, οὐκ ἐκεῖνον:* Τι ακριβώς θα είπαν οι στρατηγοί στον Αλκιβιάδη; Μετατρέψτε σε ευθύ λόγο⁴.
3. Να τοποθετήσετε τις μετοχές του κειμένου στον παρακάτω πίνακα, ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκουν και να σημειώσετε (σε παρένθεση):
 - α) για τις κατηγορηματικές το ρηματικό τύπο από τον οποίο εξαρτώνται,
 - β) για τις επιρρηματικές τη σχέση που δηλώνουν.

Επιθετικές	Κατηγορηματικές	Επιρρηματικές

⁴ Η άσκηση έχει στόχο να κατανοήσουν οι μαθητές ότι η μετατροπή πλάγιου σε ευθύ λόγο δεν είναι πάντα δύσκολη και ότι ο ευθύς λόγος προσδίδει μεγαλύτερη αμεσότητα στο λόγο.

4. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων, ώστε να χαρακτηρίζεται το είδος των απαρεμφάτων και η συντακτική τους θέση.

- *ὄρμεϊν*: είναι απαρέμφατο, στο *ἔφη*.
- *μεθορμίσαι*: είναι απαρέμφατο, στο *παρήνει*.
- *ἀπιέναι*: είναι απαρέμφατο, στο *ἐκέλευσαν*.
- *στρατηγεῖν*: είναι απαρέμφατο, στο

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Με ποιες λέξεις του κειμένου σχετίζονται ετυμολογικά οι παρακάτω; *ναυτικό, ελλιμενισμός, όχημα, πολιτισμός, παραίνεση, αρχικελευστής*.

2. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με τη σημασία τους στη στήλη Β (μια λέξη της στήλης Β περισσεύει).

A	B
1. <i>ὄρμέω-ῶ</i>	α) συμβουλεύω
2. <i>μεθορμίζω</i>	β) αγκυροβολώ
3. <i>οἴχομαι</i>	γ) εκλέγω
4. <i>παραινῶ</i>	δ) μετακινούμαι σε άλλο λιμάνι
5. <i>μέτειμι (μετέρχομαι)</i>	ε) σηκώνομαι και φεύγω στ) αναζητώ

3. Να συγκεντρώσετε τους εμπρόθετους επιρρηματικούς προσδιορισμούς του κειμένου και να χρησιμοποιήσετε σε σύντομες φράσεις όσες από τις προθέσεις τους διατηρούνται είτε σε παγωμένες εκφράσεις⁵ είτε σε κανονική χρήση στο σύγχρονο λόγο.

⁵ Για παράδειγμα: *εκ* (εκ Θεού, εκ νέου, εκ πρώτης όψεως) / *εν* (εν όψει, εν μέρει) / *πρός* (προς Θεού) / *εις* (δια της εις άτοπον απαγωγής, εις αύριον τα σπουδαία), / *προς* (προς την Αθήνα, προς την πλατεία).

I, § 27

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Να εξηγήσετε ποιο ήταν το σχέδιο του Λυσάνδρου, όπως φαίνεται στην § 27 και σε ποια δεδομένα στηρίχθηκε.
2. Ποια εντολή δίνει ο Λύσανδρος στους αρχηγούς των πλοίων που κατασκόπευαν τους Αθηναίους και ποιος ήταν ο σκοπός του;
3. *καταφρονοῦντες δὴ τοῦ Λυσάνδρου, ὅτι οὐκ ἀντανήγεν:* Τι δηλώνει με τη φράση αυτή ο Ξενοφών και τι προοικονομεί η στάση των Αθηναίων;
4. Να αξιολογήσετε την παραίνεση του Αλκιβιάδη και την απόρριψή της από τους Αθηναίους στρατηγούς (§§ 25-26) με βάση το σχέδιο επίθεσης που αναπτύσσει τώρα ο Λύσανδρος.
5. Να καταγράψετε τις κινήσεις των Αθηναίων όπως φαίνονται στις §§ 16-27.
6. α) Να εντοπίσετε το βασικό στρατηγικό σφάλμα των Αθηναίων στις §§ 20-24.
β) Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. *ἐκάστην ἡμέραν:* Να γράψετε τη συνεκφορά στις υπόλοιπες πτώσεις του ενικού αριθμού.
2. *ὄπερ, ταῦτα:* Να γράψετε τις πλάγιες πτώσεις των τριών γενών στον ίδιο αριθμό.
3. Να γράψετε τις παρακάτω φράσεις μεταφέροντας όλες τις κλιτές λέξεις στον αντίθετο αριθμό:
α) *ἐπὶ ἀν κατὶ δωσιν αὐτοὺς ἐκβεβηκότας:*
β) *οὗτος εἶπεν τοῖς ἐπιπλέουσιν:*

4. Στις παρακάτω προτάσεις να διαγράψετε το λάθος:

- *μᾶλλον*: είναι επίρρημα συγκριτικού βαθμού / θετικού βαθμού
- *ὅπερ*: είναι δεικτική αντωνυμία / αναφορική αντωνυμία
- *ἀντανήγεν*: είναι οριστ. παρατ. / οριστ. αορ. β' του ρ. *ἀντανάγω*
- *παρήνει*: είναι οριστ. αορ. / οριστ. παρατατικού του ρ. *παραινῶ*
- *ἄραι*: είναι απαρέμφ. ενεστώτα / απαρέμφ. αορίστου του ρ. *αἴρω*

5. Να συνδέσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β.

Ένα στοιχείο της στήλης Β αντιστοιχεί σε δύο στοιχεία της στήλης Α.

A

1. *ἡμέραν*
2. *ἐπομένοις*
3. *ὅταν*
4. *πλοῦν*
5. *ὠνούμενοι*
6. *ἐσκεδασμένους*
7. *ταῦτα*

B

- α) ουσιαστικό β' κλίσης
- β) μετοχή ενεστώτα
- γ) δεικτική αντωνυμία
- δ) χρονικός σύνδεσμος
- ε) ουσιαστικό α' κλίσης
- στ) μετοχή παρακειμένου

6. *πολύ, μᾶλλον*: Να γράψετε τους άλλους βαθμούς των επιρρημάτων.

7. Στον παρακάτω πίνακα να συμπληρώσετε τον αντίστοιχο ρηματικό τύπο με αυτόν που δίνεται στους χρόνους που ζητούνται:

Ενεστώς	Μέλλον	Αόριστος	Παρακείμενος
		ἄραι	
		εἶπε	
		ἐποίησαν	

3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. Να σημειώσετε τις μετοχές που εξαρτώνται από το *κατίδωσιν* (§ 27), να τις χαρακτηρίσετε συντακτικά και να γράψετε το υποκείμενό τους και το αντικείμενο (αν έχουν).
2. *Λύσανδρος εἶπε τοῖς παρ' αὐτοῦ ἐπομένοις ἄραι ἀσπίδα κατὰ μέσον τὸν πλοῦν*: Να κάνετε λεπτομερή συντακτική ανάλυση και να γράψετε την εντολή του Λυσάνδρου σε ευθύ λόγο, όπως δηλαδή θα την διατύπωνε ο ίδιος.
3. Να τοποθετήσετε τις μετοχές του κειμένου στον παρακάτω πίνακα, ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκουν και να σημειώσετε:
 - α) για τις κατηγορηματικές το ρηματικό τύπο από τον οποίο εξαρτώνται,
 - β) για τις επιρρηματικές τη σχέση που δηλώνουν.

Επιθετικές	Κατηγορηματικές	Επιρρηματικές

4. Να γράψετε και να χαρακτηρίσετε τις δευτερεύουσες προτάσεις της παραγράφου 27.

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να γράψετε τις λέξεις του κειμένου με τις οποίες σχετίζονται ετυμολογικά οι παρακάτω: *διασκέδαση, εφημερίδα, επισιτισμός, τελωνείο, έκβαση*.
2. Να υπογραμμίσετε τη σωστή νεοελληνική απόδοση σύμφωνα με το κείμενο:
 - *πόρωθεν*: χωρίς πόρους από μακριά από τα περάσματα
 - *τοῦπαλιν*: προς τα πίσω προς τα εμπρός από την αρχή
 - *ἐσκεδασμένους*: διασκορπισμένους με εύθυμη διάθεση χαρούμενους
 - *τὰ σιτία*: το σιτάρι τα τρόφιμα το συσσίτιο
 - *ὠνούμενοι*: επειδή αγόραζαν για να αγοράσουν όταν αγόραζαν

I, §§ 28 - 29

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Θα μπορούσαν να αποφύγουν οι Αθηναίοι τον αιφνιδιασμό των Σπαρτιατών; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
2. Αφού μελετήσετε προσεκτικά το κείμενο, να γράψετε τα συμπεράσματά σας για το σχέδιο μάχης του Λυσάνδρου.
3. *Τὰ πράγματα τῶν Ἀθηναίων διεφθαρμένα*: Τι σημαίνει η φράση για την έκβαση του (Πελοποννησιακού) πολέμου; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.
4. Να αξιολογήσετε τη σημασία της ήττας των Αθηναίων.
5. Αφού σημειώσετε τα ρήματα που δηλώνουν τις διαταγές και τις ενέργειες του Κόνωνα, να παρουσιάσετε την αντίδρασή του στον αιφνιδιασμό του Λυσάνδρου.
6. Λαμβάνοντας υπόψη σας τη φήμη της ναυτικής δύναμης των Αθηναίων, πώς ερμηνεύετε την επιτυχία του Λυσάνδρου, όπως παρουσιάζεται στη συγκεκριμένη ενότητα; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
7. Γιατί στην § 28 το κείμενο αποτελείται από κύριες προτάσεις;

B. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Ποιο ήταν, σύμφωνα με την εξέλιξη των γεγονότων, το βασικό σφάλμα των ηττημένων;
2. *ἔσήμανε, ἔλαβε, συνέλεξε*: Με βάση τα ρήματα να παρουσιάσετε συνοπτικά τις ενέργειες του Λυσάνδρου.
3. Πόσα πλοία των Αθηναίων σώθηκαν και με ποιο τρόπο;
4. Γιατί ο Κόνων δεν επέστρεψε στην Αθήνα;
5. Γιατί ο Κόνων κατέφυγε στον Ευαγόρα της Κύπρου;
6. *Πάραλος*: Ποια ήταν η αποστολή της στην αρχαία Αθήνα;
7. Γιατί χρησιμοποιείται συχνά ο σύνδεσμος δὲ στις §§ 28-29;

Γ. Ερωτήσεις κλειστού τύπου ή συνδυασμός ανοικτού και κλειστού τύπου

1. Γιατί ο Κόνων πήρε φεύγοντας τα μεγάλα ιστία των πλοίων του Λυσάνδρου; Να σημειώσετε X στο τετράγωνο της σωστής απάντησης.
 - α) διότι τα ήθελε ως λάφυρα.
 - β) για να επιδιορθώσει τα ιστία των δικών του πλοίων.
 - γ) για να τα μεταφέρει στην Αθήνα για την κατασκευή νέων πλοίων.
 - δ) για να μην μπορούν οι αντίπαλοι να τον καταδιώξουν.

2. Α. Να σημειώσετε ένα X στην πρόταση που θεωρείτε σωστή.
Τοὺς δὲ πλείστους ἄνδρας ἐν τῇ γῆ συνέλεξε. Στο σημείο αυτό διαφαίνεται:
 - α) η ειρωνεία του Ξενοφώντα για τους Αθηναίους.
 - β) η συμπάθειά του προς τους Αθηναίους.
 - γ) αιχμή κατά του Λυσάνδρου.
 - δ) η ουδετερότητα, η απόσταση του ιστορικού από τα γεγονότα.

Β. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. Στις παρακάτω προτάσεις να ελέγξετε την ορθότητα του γραμματικού προσδιορισμού των λέξεων που δίνονται, διαγράφοντας το σκέλος που περιέχει το λάθος.
 - *δίκροτοι*: είναι ουσιαστικό / επίθετο β' κλίσης
 - *πλείστους*: είναι επίθετο υπερθετικού / συγκριτικού βαθμού
 - *κατασχών*: είναι μετοχή αορ. β' / ενεστώτα του ρ. *κατέχω*
 - *εἷς*: είναι πρόθεση / αριθμητικό
 - *ἔφυγον*: είναι οριστ. παρατατικού / οριστ. αορίστου β' του ρ. *φεύγω*
 - *πράγματα*: είναι ουσιαστικό γ' / β' κλίσης

2. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με το γραμματικό τους προσδιορισμό στη στήλη Β. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

Α	Β
1. <i>διεσκεδασμένων</i>	α) επίθετο β' κλίσης
2. <i>κεναί</i>	β) ουσιαστικό α' κλίσης
3. <i>έλαβε</i>	γ) απόλυτο αριθμητικό
4. <i>ιστία</i>	δ) μετοχή παρακειμένου
5. <i>όκτώ</i>	ε) οριστική αορίστου α'
6. <i>βοηθείν</i>	στ) ουσιαστικό β' κλίσης
7. <i>συνέλεξεν</i>	ζ) οριστική αορίστου β'
	η) απαρέμφατο ενεστώτα

3. Να γραφεί το β' ενικό πρόσωπο των εγκλίσεων του αορίστου β' των παρακάτω ρηματικών τύπων:

Αόριστος β'				
	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
ἔχων				
ιδών				
ἦσαν				
ἔλαβε				
φεύγων				
κατασχών				

4. *ταχίστην, πλείστους, μεγάλα, πλήρεις*: Να τοποθετήσετε τα επίθετα στον παρακάτω πίνακα και να συμπληρώσετε τους άλλους βαθμούς στο ίδιο γένος, αριθμό και πτώση.

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός

3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. Να χαρακτηρίσετε τη συντακτική θέση των κύριων ονομάτων του κειμένου.
2. Να εντοπίσετε στο κείμενο και να χαρακτηρίσετε τους ομοιόπτωτους ονοματικούς προσδιορισμούς (παράθεση, επεξήγηση, επιθετικός και κατηγορηματικός προσδιορισμός).
3. *Δισκευδασμένων δὲ τῶν ἀνθρώπων*: Να χαρακτηρίσετε τη μετοχή και να αιτιολογήσετε την πτώση της.
4. Στις παρακάτω προτάσεις να ελέγξετε την ορθότητα του συντακτικού προσδιορισμού των λέξεων που δίνονται, διαγράφοντας το σκέλος που περιέχει το λάθος.
 1. *πλείν*: είναι ειδικό απαρέμφατο / τελικό απαρέμφατο
 2. *τῶν νεῶν*: είναι γενική διαιρετική / γενική κτητική
 3. *παντελῶς*: ο επιρρ. προσδιορισμός δηλώνει ποσό / τρόπο
 4. *κεναί*: είναι επιθ. προσδ. / κατηγορούμενο (στο *αἱ δὲ νῆες*)
 5. *τῶν Ἀθηναίων*: είναι γενική υποκειμ. / γενική κτητική (στο *πράγματα*)
 6. *διεφθαρμένα*: είναι μτχ. κατηγορηματική / επιθετική από το *ἔγνω*
 7. *ταῖς ναυσί*: είναι δοτική της συνοδείας / δοτική του μέσου
 8. *ἀπαγγελοῦσα*: είναι επιθετική μετοχή / τελική μετοχή

5. Α. Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση σημειώνοντας X στο αντίστοιχο τετράγωνο.

ἡ δὲ Κόνωνος καὶ ἄλλαι περὶ αὐτὸν ἑπτὰ πλήρεις ἀνήχθησαν ἄθροαι καὶ ἡ Πάραλος. Το ἄθροαι προσδιορίζει το εννοούμενο υποκείμενο του ἀνήχθησαν, νῆες, και είναι:

- επιθετικός προσδιορισμός
- κατηγορηματικός προσδιορισμός
- επιρρηματικό κατηγορούμενο που δηλώνει τρόπο
- προληπτικό κατηγορούμενο ἢ του αποτελέσματος

- B. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. *ναῦς - νῆες - νεῶν*: Να γράψετε όσα εύχρηστα παράγωγα, σύνθετα⁶ ή παρασύνθετα και από τα τρία θέματα του ουσιαστικού γνωρίζετε.
2. *σήμανση, γνωστικός, σημασία, φθαρτός, υπόληψη, ανάληψη, συλλαβή, ασύλληπτος, διάγνωση, αδιάφθορος, συλλογή, επιλεκτικός*: Να γράψετε τα ρήματα του κειμένου που έχουν ετυμολογική συγγένεια με τις λέξεις που δίνονται.
3. Να γράψετε τα αντίθετα των παρακάτω λέξεων: *πλήρεις, αὐτόθεν, γινώσκω, λαμβάνω, πλείστους*.
4. Να υπογραμμίσετε τη σωστή νεοελληνική απόδοση σύμφωνα με το κείμενο:

<i>δίκροτοι</i> :	με διπλό κρότο	με δύο σειρές κουπιά	χωρίς κρότο
<i>τειχύδρια</i> :	ψηλά τείχη	μικρά τείχη	τείχη μέσα σε νερό
<i>τήν ταχίστην</i> :	όσο γίνεται πιο γρήγορα	το πιο γρήγορο πλοίο	την πιο σύντομη οδό
<i>κατὰ κράτος</i> :	εναντίον του κράτους	με όλη τη δύναμη	σε όλο το κράτος
<i>τὰ ἰστία</i> :	οι ιστοί	τα πανιά	τα σχοινιά

⁶ Από το θέμα νη- τέσσερα (νηοπομπή, νηολόγιο, νηοψία, νηογνώμονας), από το νε- τουλάχιστον ένα (νεώριο, επίνειο), από το ναυ- μπορούν να γράψουν πολλά.

I, §§ 30 - 32

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Σε ποιες ενέργειες προβαίνει ο Λύσανδρος σύμφωνα με τη διήγηση του Ξενοφώντα σ' αυτές τις παραγράφους;
2. Να προσδιορίσετε το θέμα της συνέλευσης των συμμάχων, που συγκαλεί ο Λύσανδρος, τον τρόπο που εξελίχθηκε και το αποτέλεσμα της.
3. Τι είδους κατηγορίες διατυπώθηκαν από τους συμμάχους των Σπαρτιατών εναντίον των Αθηναίων και ποια, κατά τη γνώμη σας, έπαιξε το σπουδαιότερο ρόλο για την τελική απόφαση που έλαβε η συνέλευση;
4. Πώς κρίνετε τη συμπεριφορά των Σπαρτιατών;
5. Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί η απόφαση της συνέλευσης των συμμάχων εκδικητική; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
6. Να κρίνετε τις ενέργειες των Αθηναίων, όπως αυτές αναφέρονται στο κείμενο.
7. *Λύσανδρος δὲ ... ἀπέσφαξεν*: Ποια πλευρά του χαρακτήρα του Λυσάνδρου προβάλλεται, κατά τη γνώμη σας, στην τελευταία αυτή περίοδο της παραγράφου και γιατί;
8. Γιατί γίνεται ιδιαίτερη μνεία του Φιλοκλή και του Αδειμάντου στην αρχή του κειμένου; Ποια επίδραση ασκεί, κατά τη γνώμη σας, στον αναγνώστη το στοιχείο αυτό;
9. Να προσδιορίσετε, με βάση και τις σχετικές πληροφορίες από την εισαγωγή (σχολικό βιβλίο, σσ. 30-33), τα ιδιαίτερα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τη διήγηση των γεγονότων από τον Ξενοφώντα στο απόσπασμα αυτό.
10. Τι δείχνει, κατά τη γνώμη σας, η φράση *ἠτιάθη μέντοι ... τὰς ναῦς* για τη μέθοδο του ιστορικού;

B. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Να εντοπίσετε τα θεματικά κέντρα του κειμένου.
2. Ποιος αποφάσισε για την τύχη των ηττημένων Αθηναίων;

3. Ποια η τύχη του Αδειμάντου και του Φιλοκλή, σύμφωνα με τη συνέλευση των συμμάχων των Σπαρτιατών;
4. Να προσδιορίσετε το χωρίο του κειμένου που περιέχει σχόλιο του Ξενοφώντα σχετικά με την τύχη του Αδειμάντου.
5. Ποια κατηγορία διατύπωσε ο Λύσανδρος εναντίον του Φιλοκλή;

Γ. Ερωτήσεις κλειστού τύπου

ή συνδυασμός ερωτήσεων κλειστού και ανοικτού τύπου

1. Να σημειώσετε X στο τετράγωνο που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση. *πλὴν Ἀδειμάντου: Ὁ Αδεϊμαντος, σύμφωνα με το κείμενό σας, είχε διαφορετική τύχη από τους υπόλοιπους Αθηναίους επειδή:*
 - α) ακολούθησε από την αρχή φιλοσπαρτιατική πολιτική.
 - β) δε συμμετείχε στις πολεμικές επιχειρήσεις.
 - γ) αντιτάχθηκε στην απάνθρωπη μεταχείριση των αιχμαλώτων.
 - δ) δεν ήταν Αθηναίος.

2. Ποια από τις παρακάτω προτάσεις αποδίδει σωστά πληροφορίες του κειμένου; Να σημειώσετε X στο αντίστοιχο τετράγωνο.
 - α) Οι Αθηναίοι είχαν αποφασίσει, αν νικούσαν στη ναυμαχία, να σκοτώσουν όλους τους αιχμαλώτους.
 - β) Οι Αθηναίοι, με διαταγή του Φιλοκλή, έριξαν στη θάλασσα όλους τους άνδρες που συνέλαβαν από ένα κορινθιακό και ένα ανδριώτικο πλοίο.
 - γ) Πολλοί από τους Αθηναίους αντιτάχθηκαν στο ψήφισμα για τον ακρωτηριασμό των αιχμαλώτων.
 - δ) Οι Αθηναίοι παραβίασαν προηγούμενη συνθήκη με τους Σπαρτιάτες, όταν ψήφισαν να ακρωτηριάσουν τους αιχμαλώτους.
 - ε) Οι σύμμαχοι των Σπαρτιατών καταδίκασαν σε θάνατο τους Αθηναίους εξαιτίας της εγκληματικής τους συμπεριφοράς.

3. ἔπεμψε Θεόπομπον τὸν Μιλήσιον ληστήν εἰς Λακεδαίμονα.

A. Να σημειώσετε X στο τετράγωνο που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

Ο Λύσανδρος χρησιμοποιεί τον Θεόπομπο ως αγγελιοφόρο επειδή:

α) ήταν σύμμαχός του.

β) δεν είχε δικό του πλοίο να στείλει στη Σπάρτη.

γ) δεν είχε ακόμη ολοκληρώσει τις επιχειρήσεις του στην περιοχή.

δ) αυτό συνηθιζόταν την εποχή εκείνη.

B. Ποιες πληροφορίες μας δίνει το χωρίο αυτό για το ρόλο των πειρατών της εποχής;

2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. Να αναγνωρίσετε τις αντωνυμίες του κειμένου και να γράψετε την ίδια πτώση στον άλλο αριθμό.

2. ἔλαβε, κατειργάσατο, ἀπήγγειλε, ἔπεμψε, διέφθειρεν, παθεῖν, παρανομεῖν: Να γράψετε τα απαρέμφατα και τις μετοχές όλων των χρόνων της ίδιας φωνής.

3. Να μεταφερθούν στον άλλο αριθμό οι παρακάτω φράσεις:

- ὅς ἀφικόμενος τριταῖος ἀπήγγειλε
- ἃ ἤδη παρενενομήκεσαν
- μόνος ἐπελάβετο τοῦ ψηφίσματος
- τί εἶη ἄξιος παθεῖν;

4. Να συμπληρώσετε τα κενά με τον κατάλληλο τύπο των λέξεων που δίνονται σε παρένθεση:

- Λύσανδρος (ἢ ναῦς, πληθυντικός) εἰς Λάμψακον (ἀπάγω, μετοχή αορίστου), (πέμπω, ενεστώς) Θεόπομπον εἰς (Λακεδαίμων).
- Ταῦτα (ψηφίζομαι, μέσος αόριστος) Ἀθηναῖοι ποιεῖν.
- Εἰ (κρατῶ, μέλλων, α' πληθυντικό) τῇ ναυμαχίᾳ, τοὺς ἄνδρας ἐκ τῆς (τριήρης) (κατακρημνίζω, μέλλων, α' πληθυντικό).

3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. *τῶν στρατηγῶν, ἡμέρα, εἰς Λακεδαίμονα, μετὰ ταῦτα, τοὺς συμμάχους, περὶ τῶν αἰχμαλώτων, τοὺς ἄνδρας, ἀποκτεῖναι, τῶν χειρῶν, παρανομεῖν*: Να προσδιορίσετε τη συντακτική θέση των ὀρων στο κείμενο.
2. *ἀπαγγελοῦντα, ἀφικόμενος, λαβόντες, ἀρξάμενος*: Να αναγνωρίσετε το εἶδος και τη συντακτική θέση των μετοχῶν στο κείμενο.
3. Να εντοπίσετε και να χαρακτηρίσετε τους ομοιόπτωτους προσδιορισμούς του κειμένου.
4. *Μετὰ δὲ ταῦτα Λύσανδρος ... περὶ τῶν αἰχμαλώτων*: Να γίνει αναλυτική σύνταξη της περιόδου.

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. *ἀπήγαγεν, ἀπήγγειλε, διέφθειρεν, ἐπελάβετο*: Να γράψετε προτάσεις, στις οποίες να χρησιμοποιήσετε τα παραπάνω ρήματα με τη σημασία που ἔχουν αποκτήσει στη νέα ελληνική.
2. Να συσχετίσετε ετυμολογικά τις ακόλουθες νεοελληνικές λέξεις με λέξεις του κειμένου: *επικράτηση, συγκοπή, ανατομία, ψηφίδα, σφαγή, ἀφθαρτος, συνεργασία, συμπάθεια, έναρξη, εγχείριση*.
3. Να σημειώσετε με X στο αντίστοιχο τετράγωνο τη λέξη της νέας ελληνικής που παράγεται από το ρήμα της αρχαίας:

	☐ κρατήρας	☐ δοξάρι
	☐ κρᾶξιμο	☐ δοχείο
α) κρατήσειαν	☐ κρανίο	β) ἔδοξεν ☐ δέκτης
	☐ κράτηση	☐ δείκτης
	☐ κρασί	☐ δόγμα

Κεφάλαιο ΙΙ

§§ 1 - 2

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Σε ποιες ενέργειες προβαίνει ο Λύσανδρος μετά τη νίκη του στους Αιγός Ποταμούς και ποιος είναι ο σκοπός των ενεργειών του αυτών; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας αναφέροντας συγκεκριμένα χωρία του κειμένου.
2. Ποια σημασία, κατά τη γνώμη σας, είχε η επισκευή των πλοίων από το Λύσανδρο στη Λάμψακο;
3. Για ποιους λόγους νομίζετε ότι οι κάτοικοι του Βυζαντίου και της Καλχηδόνας υπεδέχοντο το Λύσανδρο;
4. Πώς συμπεριφέρθηκε ο Λύσανδρος στους Αθηναίους φρουρούς του Βυζαντίου και της Καλχηδόνας και προς όποιον άλλο Αθηναίο συναντούσε και γιατί;
5. Ποια αξία είχαν για τους αρχαίους Έλληνες οι σπονδές και πόσο λαμβάνονται υπόψη στα γεγονότα που εξιστορούνται στο συγκεκριμένο κείμενο;
6. Μπορείτε να υποθέσετε τι κατάσταση επικρατούσε στην Αθήνα μετά τη νίκη του Λυσάνδρου στους Αιγός Ποταμούς; Να διατυπώσετε την άποψή σας λαμβάνοντας υπόψη και το γεγονός ότι η πόλη ήταν ήδη πολιορκημένη από τους Σπαρτιάτες.
7. Τι ρόλο έπαιξε η σιτοδεία (η έλλειψη τροφίμων) στην πολιορκία πόλεων κατά τη διάρκεια ενός πολέμου; Να εντοπίσετε το σημείο του κειμένου που συνδέεται με αυτό και να δώσετε ένα (τουλάχιστον) παρόμοιο παράδειγμα από τη νεότερη ελληνική ιστορία.
8. Ποια άποψη είχε για τη δημιουργία ισχυρού ναυτικού της Σπάρτης ο Λύσανδρος και ποιες ενέργειες έκανε στον τομέα αυτό; Δικαιώθηκε από τα πράγματα⁷;

⁷ Μπορεί να ζητηθεί από τους μαθητές σύγκριση με το κείμενο Ξενοφ. *Ελληνικά*, Βιβλίο Ιο, 5.10, αφού αυτό δοθεί στους μαθητές με τη μετάφρασή του.

B. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Με ποιο τρόπο έγινε μεταβολή πολιτεύματος στο Βυζάντιο και τη Χαλκηδόνα;
2. Ο Λύσανδρος έστειλε στην Αθήνα τους Αθηναίους από τις πόλεις που κυρίευε ή από όπου τους έβρισκε. Ποια ήταν η πρόφαση και ποια η πραγματική αιτία της ενέργειάς του αυτής;
3. Τι απέγιναν οι κάτοικοι του Βυζαντίου και της Χαλκηδόνας που δεν συμφώνησαν με την παράδοση της πόλης τους στο Λύσανδρο;
4. *ύποσπόνδους αφέντες*: Ποια ήταν η τύχη των αθηναϊκών φρουρών του Βυζαντίου και της Χαλκηδόνας μετά την ήττα των Αθηναίων στους Αιγός ποταμούς;
5. Ποια όργανα εξουσίας εγκατέστησε με την αλλαγή του πολιτεύματος στις πόλεις που κατέλαβε ο Λύσανδρος;

Γ. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. Νομίζετε ότι ο Λύσανδρος επέδειξε σκληρή στάση απέναντι στους Αθηναίους φρουρούς του Βυζαντίου και της Χαλκηδόνας και απέναντι σε όλους τους Αθηναίους που συναντούσε; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
2. α) Να γράψετε τα ρήματα που δηλώνουν τις ενέργειες του Λυσάνδρου αμέσως μετά τη νίκη του στους Αιγός Ποταμούς και τις μετοχές που προσδιορίζουν τη σχέση των ενεργειών αυτών με τον τελικό σκοπό των Σπαρτιατών, την κατάληψη της Αθήνας.
β) Να εξηγήσετε ποια σημασία έχουν οι χρόνοι των ρημάτων που χρησιμοποιεί ο ιστορικός για να δηλώσει τις ενέργειες του Λυσάνδρου.

**Δ. Ερωτήσεις κλειστού τύπου
ή συνδυασμός κλειστού και ανοικτού τύπου**

1. Να επιβεβαιώσετε ή να απορρίψετε, με βάση το κείμενο, το περιεχόμενο των προτάσεων σημειώνοντας Χ στο αντίστοιχο τετράγωνο:

	Σωστό	Λάθος
α) Ο Λύσανδρος κατέλαβε με μάχη το Βυζάντιο και την Καλκηδόνα.	☐	☐
β) Οι Αθηναίοι φρουροί των παραπάνω πόλεων διέφυγαν στον Πόντο.	☐	☐
γ) Ο Λύσανδρος επισκέυασε τα πλοία του στη Λάμψακο.	☐	☐
δ) Μετά την αναχώρηση του Λυσάνδρου, το Βυζάντιο και η Χαλκηδόνα ανακατελήφθησαν από τον Αλκιβιάδη.	☐	☐
ε) Ο Λύσανδρος μπορούσε, και από μακριά που ήταν, να επηρεάσει την κατάσταση της Αθήνας.	☐	☐
στ) Τη διοίκηση του Βυζαντίου και της Χαλκηδόνας μετά την κατάληψη των πόλεων από το Λύσανδρο ασκούσε ο αρμοστής.	☐	☐

2. Με βάση το κείμενο (§§ 1-2) να επιβεβαιώσετε ή να απορρίψετε το περιεχόμενο των προτάσεων σημειώνοντας Χ στο αντίστοιχο τετράγωνο:

A. Ο Λύσανδρος στο συγκεκριμένο κείμενο:

	Σωστό	Λάθος
α) φέρεται σκληρά στους Αθηναίους φρουρούς	☐	☐
β) ανυπομονεί να καταλάβει την Αθήνα	☐	☐
γ) φαίνεται απερίσκεπτος	☐	☐
δ) επιδεικνύει διπλωματικότητα και προνοητικότητα	☐	☐
ε) παρουσιάζεται ασεβής.	☐	☐

B. Να χαρακτηρίσετε το Λύσανδρο από τις ενέργειές του αυτές.

2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. Να γράψετε τους αρχικούς χρόνους των ρημάτων: *φεύγω, αποπέμπω, καταλείπω, αποπλέω, γίγνομαι*.
2. Να μεταφέρετε τα ρήματα και τις μετοχές που έχουν υποκείμενο τη λέξη *Λύσανδρος* στον πληθυντικό αριθμό αντικαθιστώντας το υποκείμενό τους με τη λέξη *Λακεδαιμόνιοι*.
3. *ἔφυγον, ἴδοι*: Να γράψετε τα ρήματα στη σωστή θέση του πίνακα που σας δίνεται και να συμπληρώσετε τα κενά στην ίδια φωνή.

	Αόριστος β´							
	Οριστική		Υποτακτική		Ευκτική		Προστακτική	
β´ εν.								
γ´ εν.								
β´ πληθ.								
γ´ πληθ.								

4. Να συμπληρώσετε τα κενά με το ρηματικό πρόσωπο που ζητείται:
οὗτος ἔπλει
ἡμεῖς
ὕμεῖς
οὗτοι
5. *ἄστν, ἀρμωστήν*: Να γραφούν οι πλάγιες πτώσεις των λέξεων στον ενικό και πληθυντικό αριθμό.
6. Να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος, αφού βρείτε τις λέξεις στο κείμενο:
 - *πλέουσιν* είναι οριστική ενεστώτα / μετοχή ενεστώτα
 - *ὄσῳ* είναι αντωνυμία / επίρρημα
 - *θαῖτον* είναι επίθετο / επίρρημα
 - *ἐγένοντο* είναι παρατατικός / αόριστος
 - *καταλιπών* είναι μετοχή ενεστώτα / μετοχή αορίστου β´

7. Να ενώσετε τις λέξεις της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β, ώστε να προσδιορίζεται η γραμματική κατηγορία των λέξεων που δίνονται. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

Α	Β
1. <i>ἀποπλεύσας</i>	α) ουσιαστικό γ' κλίσης
2. <i>ἴδοι</i>	β) υποτακτική ενεστώτα
3. <i>ἀπέπεμπεν</i>	γ) ευκτική αορίστου β'
4. <i>ἕστερον</i>	δ) τοπικό επίρρημα
5. <i>ἄλλοθι</i>	ε) μετοχή ενεστώτα
6. <i>ἄρμωστήν</i>	στ) οριστική παρατατικού
7. <i>τινά</i>	ζ) μετοχή αορίστου
8. <i>αὐτός</i>	η) απαρέμφατο μέλλοντα
9. <i>συλλεγῶσιν</i>	θ) αντωνυμία οριστική
10. <i>ἔσσεσθαι</i>	ι) αντωνυμία αόριστη
11. <i>ναῦς</i>	ια) υποτακτική παθητ. αορ. β'
	ιβ) ουσιαστικό α' κλίσης
	ιγ) χρονικό επίρρημα

3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

- Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τις μετοχές *προδόντες, καταλιπών, πλέουσιν, εἰδώς, διδούς*.
- Να βρείτε πώς προσδιορίζεται ο χρόνος στο κείμενο και να εντάξετε κάθε περίπτωση στον παρακάτω πίνακα.

Επίρρημα	Χρονική μετοχή	Χρονικές προτάσεις

3. Να συμπληρώσετε τα κενά ώστε να χαρακτηρίζεται πλήρως η συντακτική λειτουργία των όρων που δίνονται:

- *ἐκεῖσε*: επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει
- *αὐτός*: είναι στο
- *Βυζαντίου*: είναι γενική
- *ἀσφάλειαν*: είναι στο

4. Να εντοπίσετε στο κείμενο τις λέξεις που έχουν θέση κατηγορούμενου, να τις γράψετε στον ακόλουθο πίνακα και να συμπληρώσετε τους όρους που προσδιορίζουν και τους ρηματικούς τύπους που τις συνδέουν με τους όρους αυτούς.

Κατηγορούμενο	του υποκειμένου	αντικειμένου	ρηματικός τύπος

5. Στις ακόλουθες προτάσεις να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος, ώστε να χαρακτηρίζεται ορθά η συντακτική θέση των όρων που δίνονται:

- *Λάκωνα*: είναι αντικ. στο *καταλιπών* / παράθεση στο *Σθενέλαον*
- *πλείους*: είναι υποκείμενο / αντικείμενο στο *συλλεγῶσιν*
- *τῶν Ἀθηναίων*: είναι γεν. αντικειμ. / γεν. διαιρετ. από το *φρουρούς*
- *τῶν ἐπιτηδείων*: είναι γεν. υποκειμ. / γεν. αντικειμ. από το *ἔνδειαν*

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να γράψετε στη νέα ελληνική πέντε παράγωγα ή σύνθετα της λέξης *ἄστν* και να σχηματίσετε αντίστοιχες προτάσεις.

2. Να συμπληρώσετε τις φράσεις με παράγωγα ή σύνθετα της λέξης που δίνεται, ώστε να ολοκληρώνεται το νόημά τους:

πέμπω: αυτός που στέλνει ένα μήνυμα ή σήμα ονομάζεται

φεύγω: τα κέρδη που χάνει μια εταιρεία με υπαιτιότητα άλλων λέγονται «..... κέρδη»

συλλέγω: η οργανωμένη ομάδα ανθρώπων που αποβλέπει στην πραγματοποίηση κοινών στόχων λέγεται

ἄστν: η τάση για συγκέντρωση σημαντικού αριθμού ανθρώπων στις μεγαλουπόλεις ονομάζεται

(*κατα*) *πλέω*: η είσοδος ενός πλοίου στο λιμάνι ονομάζεται

ναῦς (*νη*): ο σχηματισμός (σύνολο) πλοίων που ακολουθεί την ίδια πορεία λέγεται

ὑστερον: η μετά θάνατον καλή φήμη ενός ανθρώπου ονομάζεται

Λάκων: το να μιλάει κάποιος με συντομία και με περιεκτικότητα λόγου λέγεται

3. Να συνδέσετε τις λέξεις της αρχαίας ελληνικής (στήλη Α) με την ορθή απόδοσή τους στη νέα ελληνική (στήλη Β) γράφοντας σε κάθε αριθμό της στήλης Α το αντίστοιχο γράμμα της στήλης Β. Τρία στοιχεία της στήλης Β περισεύουν.

A	B
1. ὑπόσπονδος	α) στέλνω
2. (τὰ) ἐπιτήδεια	β) διοικητής
3. ἄλλοθι	γ) προστατευμένος από επίσημη συμφωνία
4. ἀποπέμπω	δ) ἔλλειψη
5. ἔνδεια	ε) αναχωρώ με πλοίο
6. ἀρμοστής	στ) από άλλο μέρος
7. ἀποπλέω	ζ) φρουρός
8. θᾶπτον	η) τρόφιμα
	θ) σε άλλο μέρος
	ι) ταχύτερα
	ια) περισσότερο

II, §§ 3 - 4

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Τι σήμαινε για τους Αθηναίους η αναγγελία της συντριβής της ναυτικής τους δύναμης στους Αιγός Ποταμούς; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
2. *οὐδείς ἐκοιμήθη*: Ποια εντύπωση δημιουργεί στον αναγνώστη η φράση αυτή;
3. *ἐκκλησίαν ἐποίησαν*: Πώς κρίνετε την ενέργεια αυτή των Αθηναίων; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
4. Ποια μέτρα πήραν οι Αθηναίοι προκειμένου να προστατευθούν μετά την ήττα τους στους Αιγός Ποταμούς και πώς κρίνετε τα μέτρα αυτά;
5. Σε ποιους Έλληνες είχαν συμπεριφερθεί με σκληρό τρόπο οι Αθηναίοι και πώς τους κρίνετε γι' αυτό;
6. Πώς αξιολογούν τώρα, μετά την ήττα στους Αιγός Ποταμούς, οι Αθηναίοι τη συμπεριφορά τους απέναντι σε πολλούς Έλληνες κατά τη διάρκεια του πολέμου και ποιες συνέπειες εκτιμούν ότι θα υποστούν; Να διατυπώσετε τα συμπεράσματά σας, αφού λάβετε υπόψη σας τον τρόπο που αντιδρούν στην αναγγελία της καταστροφής.
7. Πώς έφτασε στην πόλη της Αθήνας η είδηση της συντριβής των Αθηναίων στους Αιγός Ποταμούς; Να συγκρίνετε τον τρόπο μετάδοσης της είδησης με τους σύγχρονους τρόπους μετάδοσης ειδήσεων και πληροφοριών.
8. Με ποιους λεκτικούς τρόπους επιτυγχάνει να παρουσιάσει ο Ξενοφών το ψυχολογικό κλίμα που δημιουργήθηκε στην Αθήνα και τις ενέργειες στις οποίες προέβησαν οι Αθηναίοι μετά την αναγγελία της ήττας τους στους Αιγός ποταμούς; Να τους σχολιάσετε δείχνοντας αν επιβεβαιώνουν ή όχι το χαρακτηρισμό του ύφους του ως «δημοσιογραφικού» (βλ. εισαγωγή σχολικού βιβλίου, σ. 32 και σχόλια, σ. 69).

B. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Με ποιες λέξεις ή φράσεις δηλώνεται η πρώτη αντίδραση των Αθηναίων στην αναγγελία της συντριβής της ναυτικής τους δύναμης στους Αιγός Ποταμούς;
2. Νομίζετε ότι οι Αθηναίοι ξεπέρασαν πολύ γρήγορα τον αρχικό πανικό τους από την είδηση της καταστροφής; Από πού φαίνεται αυτό;
3. Να χωρίσετε το κείμενο σε ενότητες και να δώσετε ένα σύντομο τίτλο σε καθεμιά.

Γ. Ερώτηση κλειστού τύπου

1. Να επιβεβαιώσετε ή να απορρίψετε, με βάση το κείμενο, το περιεχόμενο των προτάσεων σημειώνοντας Χ στο αντίστοιχο τετράγωνο:

	Σωστό	Λάθος
α) Η είδηση της ήττας των Αθηναίων έφτασε πρώτα στην Αθήνα και κατόπιν στον Πειραιά.	☐	☐
β) Οι Αθηναίοι μόλις πληροφορήθηκαν την ήττα τους αποφάσισαν να γκρεμίσουν αμέσως τα τείχη της πόλης τους.	☐	☐
γ) Οι Αθηναίοι δέχτηκαν από την αρχή με ψυχραιμία την είδηση της ήττας τους.	☐	☐
δ) Οι Αθηναίοι μετά την ήττα τους περίμεναν παθητικά την εξέλιξη των γεγονότων.	☐	☐
ε) Οι πρώτες ενέργειες των Αθηναίων μετά την ήττα τους αποφασίστηκαν στην εκκλησία του δήμου.	☐	☐
στ) Οι Αθηναίοι είχαν φερθεί σε όλους τους Έλληνες πάντοτε καλά, γι' αυτό δεν πανικοβλήθηκαν από την ήττα τους.	☐	☐
ζ) Ο θρήνος στην Αθήνα ήταν μόνο για τους νεκρούς του πολέμου.	☐	☐
η) Οι Αθηναίοι είχαν υποτάξει με πολιορκία τους Μηλίους.	☐	☐

2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. Να εντοπίσετε στο κείμενο τα ουσιαστικά γ' κλίσης και να τα μεταφέρετε στην ονομαστική ενικού.
2. *οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας πενθοῦντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἔτι αὐτοὶ ἑαυτούς, πείσεσθαι νομίζοντες οἷα ἐποίησαν:* Να ξαναγράψετε το χωρίο μεταφέροντας τους κλιτούς τύπους στον ενικό αριθμό εκτός από τη λέξη *οἷα* (την οποία θα αφήσετε αμετάβλητη).
3. Στις παρακάτω προτάσεις να διαγράψετε το λάθος στο γραμματικό προσδιορισμό των λέξεων που δίνονται, αφού τις εντοπίσετε στο κείμενό σας:
 - *ἀφικομένης:* είναι μετοχή ενεστώτα / μετοχή αορίστου β'
 - *πείσεσθαι:* είναι απαρέμφατο μέλλ. του *πείθομαι* / του *πάσχω*
 - *ἀπολωλότας:* είναι μετοχή ενεστώτα / μετοχή παρακειμένου
 - *Αἰγινήτας:* είναι ουσιαστικό πρώτης / τρίτης κλίσης
 - *πολύ:* είναι επίθετο / επίρρημα
 - *πλήν:* είναι επίρρημα / καταχρηστική πρόθεση

4. Να μεταφερθούν οι ρηματικοί τύποι στους άλλους χρόνους:

Ενεστώς	νομίζοντες	παραγγέλλων		παρασκευάζειν
Μέλλον				
Αόριστος			ἀφικομένης	
Παρακείμενος				

5. ἔδοξε: Να γράψετε το ίδιο πρόσωπο σε όλες τις εγκλίσεις του ενεστώτα και του αορίστου.

6. Να συμπληρώσετε τον πίνακα με τις αντωνυμίες του κειμένου και να τις χαρακτηρίσετε ως προς το είδος (π.χ. δεικτική, αναφορική κλπ.), το γένος, την πτώση και τον αριθμό.

Αντωνυμία	Είδος αντωνυμίας	Γένος	Αριθμός	Πτώση

3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις, ώστε να χαρακτηρίζεται πλήρως ο συντακτικός ρόλος των όρων που δίνονται.
- *τῆς Παράλου:* είναι στο *ἀφικομένης*
 - *ἀφικομένης:* είναι μετοχή και γενική
 - *νυκτός:* είναι γενική του
 - *τῷ ἑτέρῳ:* είναι στο
 - *οἷα:* είναι του *ἐποίησαν*
 - *πολιορκία:* είναι δοτική του
 - *τῇ ὑστεραία:* είναι δοτική του
 - *τὰ τείχη:* είναι στο *εὐτρεπίζειν*.

2. Να βρείτε τις γενικές και δοτικές του κειμένου (όχι τις εμπρόθετες) που χρησιμοποιούνται επιρρηματικά για δήλωση χρόνου. Υπάρχει αντίστοιχο φαινόμενο στη νέα ελληνική και -αν ναι- ποιες πτώσεις χρησιμοποιούνται σήμερα; Να δώσετε μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα.
3. Να εντοπίσετε τους εμπρόθετους προσδιορισμούς του κειμένου και να τους χαρακτηρίσετε.
4. Στις παρακάτω προτάσεις να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος στον προσδιορισμό της συντακτικής θέσης των όρων που δίνονται:
 - *ὡστ' ἐκείνης ... νομίζοντες*: είναι κύρια / δευτερεύουσα πρόταση
 - *πολύ*: είναι επιθετ. / επιρρημ. προσδιορ.
 - *ἀποίκους*: είναι επιθ. προσδ. / κατηγ. στο υποκ. του ὄντας
 - *τῶν Ἑλλήνων*: είναι γεν. κτητ. / γεν. διαιρ. από το πολλούς
 - *πάντα*: είναι κατηγορημ. / επιθετ. προσδ. στο τᾶλλα
 - *ἀποχῶσαι*: είναι υποκειμένο / αντικείμενο του ἔδοξε

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να μεταφέρετε στη νέα ελληνική τις παρακάτω λέξεις και φράσεις του κειμένου:
 - α) *τῆς Παράλου ἀφικομένης*:
 - β) *οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας πενθοῦντες*:
 - γ) *κρατήσαντες πολιορκία*:
 - δ) *τῇ δ' ὕστεραία*:
2. Να γράψετε τέσσερις λέξεις παράγωγες (απλές ή σύνθετες) από το ρήμα *πάσχω*.

3. Να γράψετε στην αρχαία ελληνική από ένα συνώνυμο για τις λέξεις:
οίμωγή, διήκω, ἕτερος, νομίζω, ἀφικνοῦμαι, κρατῶ, ἀπολωλότας.
4. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις με λέξεις παράγωγες (απλές ή σύνθετες) του *κρατῶ* ώστε να ολοκληρώνεται το νόημά τους:
- Του επιστράφηκε ένα ποσό από την φόρου που είχε γίνει στη διάρκεια του χρόνου.
 - Η του πληθωρισμού είναι μέλημα πολλών κυβερνήσεων σε όλο τον κόσμο.
 - Παρά τη δυσκολία του χτεσινού αγώνα, στο τέλος η δική μας ομάδα.
 - Επειδή θεωρήθηκε ύποπτος, διατάχτηκε η προσωρινή του.

II, §§ 16 - 17

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. *τοιούτων ὄντων*: Σε ποια γεγονότα αναφέρεται η φράση; Για την απάντησή σας να συμβουλευθείτε την περίληψη των §§ 5-15.
2. Ποια δικαιολογία πρόβαλε στους συμπολίτες του ο Θηραμένης για τη χρονοτριβή του μακριά από την Αθήνα; Πώς κρίνετε εσείς αυτή τη δικαιολογία;
3. *πότερον ἐξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν βουλόμενοι ἀντέχουσι (ενν. οἱ Λακεδαιμόνιοι) περὶ τῶν τειχῶν ἢ πίστεως ἔνεκα*: Να προσδιορίσετε με βάση το χωρίο αυτό σε ποια κατάσταση είχαν περιέλθει οι Αθηναίοι.
4. Ποια σημασία είχε για το Θηραμένη η εκλογή του από τους Αθηναίους ως πρεσβευτή αυτοκράτορα; Πώς είχε προετοιμάσει ο ίδιος την εκλογή του αυτή;
5. Τι μπορούμε να συμπεράνουμε για τις σχέσεις του Θηραμένη με το Λύσανδρο και τους Λακεδαιμόνιους; Πόσο πιστευτός νομίζετε ότι έγινε ο Θηραμένης από τους συμπατριώτες του για τις ενέργειές του και την πολιτική του απέναντι στη Σπάρτη; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
6. Ποια περιθώρια δράσης είχε η εκκλησία του δήμου στα πλαίσια της κατάστασης που είχε διαμορφωθεί την εποχή της εκλογής του Θηραμένη ως πρεσβευτή-αυτοκράτορα; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
7. Να χαρακτηρίσετε το Θηραμένη με βάση τις πληροφορίες που αντλούμε από το κείμενο για τη δράση του.

B. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Ποιος ήταν ο σκοπός της (πρώτης) αποστολής του Θηραμένη στο Λύσανδρο, όπως παρουσιάζεται από τον ίδιο στην εκκλησία του δήμου;
2. Πόσο χρόνο έμεινε ο Θηραμένης κοντά στο Λύσανδρο;
3. Ποια απάντηση του Λυσάνδρου μετέφερε στην Αθήνα ο Θηραμένης;
4. Ποια καθήκοντα ανέλαβε τη δεύτερη φορά ο Θηραμένης;
5. Ποιος ήταν ο πραγματικός λόγος που παρέμεινε τόσο πολύ χρόνο ο Θηραμένης κοντά στο Λύσανδρο;

2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. *μῆνας, τὸν σῖτον, πλείω, ἅπαντα, πίστεως, πρεσβευτής, αὐτοκράτωρ*:
Να γράψετε τις πλάγιες πτώσεις των ονομάτων στον ενικό και πληθυντικό αριθμό (τα επίθετα στο γένος που βρίσκονται).
2. Να εντοπίσετε τους ρηματικούς τύπους που έχουν υποκείμενο τη λέξη *Θηραμένης* και να τους γράψετε στο α' ενικό οριστικής ενεστώτα.
3. Να μεταφέρετε τον ίδιο ρηματικό τύπο στους άλλους χρόνους της ίδιας φωνής:

Ενεστώς				
Παρατατικός	-	-	διέτριβε	
Μέλλον				
Αόριστος	πέμψαι			ἤρθε
Παρακείμενος		ἐπιλελοιπέναι		

4. Να γραφεί το ίδιο πρόσωπο σε όλες τις εγκλίσεις του ίδιου χρόνου:

	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
Ενεστώς			ἔρωτῶτο	
			κελεύοι	
Αόριστος β'	εἶπεν			
Αόριστος α'	ἀπήγγειλεν			
Παθ. αόρ. α'	ἠρέθη			

3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις, ώστε να χαρακτηρίζεται πλήρως ο συντακτικός ρόλος των όρων που δίνονται.

μηνί: είναι δοτική που δηλώνει

κύριος: είναι στο υποκείμενο του εἶναι

τοὺς ἐφόρους: είναι του ενν. εἶναι

διὰ τὸ ἐπιλελοιπέναι: είναι εμπρόθετος προσδιορισμός

ὑπ' αὐτοῦ: είναι ποιητικό αίτιο από το

πεμφθείς: είναι μετοχή

παρὰ Λυσάνδρω: είναι εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει

ἐπεὶ δὲ ἦκε τετάρτῳ μηνί: είναι δευτερεύουσα πρόταση

ἐπιτηρῶν: είναι μετοχή

ἅπαντα είναι προσδιορισμός στο σίτον

πίστεως ἔνεκα: είναι εμπρόθετος προσδιορισμός

2. Να γράψετε ποιο είναι το συντακτικό είδος και η συντακτική θέση των ακόλουθων προτάσεων:

α) εἰ βούλονται αὐτὸν πέμψαι παρὰ Λύσανδρον

β) πότερον ... ἀντέχουσι περὶ τῶν τειχῶν ἢ πίστεως ἔνεκα

γ) ὅ τι τις λέγοι

δ) ὧν ἔρωτῶτο ὑπ' αὐτοῦ

3. Μετὰ δὲ ταῦτα ... δέκατος αὐτός: Να κάνετε πλήρη συντακτική ανάλυση της πρότασης.

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να μεταφέρετε στη νέα ελληνική τις ακόλουθες λέξεις και φράσεις του κειμένου:
- α) *Τοιούτων δὲ ὄντων (τῶν πραγμάτων):*.....
 - β) *διέτριβε παρὰ Λυσάνδρω:*.....
 - γ) *ἤξει εἰδὼς πότερον (...):*.....
 - δ) *ἔξανδραποδίζομαι:*.....
 - ε) *προσβευτῆς αὐτοκράτωρ:*.....
 - στ) *εἶτα:*.....
2. Να γράψετε τέσσερις παράγωγες λέξεις (απλές ή σύνθετες) από το *πέμπω* και να σχηματίσετε με αυτές σύντομες προτάσεις στη νέα ελληνική.
3. Με ποια λέξη του κειμένου σχετίζονται ετυμολογικά οι παρακάτω; *αποπομπή, ασιτία, αὐτανδρος, βουλή, διάλογος, ἔλλειψη, εφορία, καθαίρεση, κελευστής, κρατικός, κυριεύω, μελλοντικός, παρεκκλήσι, πλειοψηφία, πολιτικός, πρεσβεία, συνείδηση, συντηρητής, συντριβή.*
4. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις με λέξεις των οποίων το *α'* ή το *β'* συνθετικό θα είναι η λέξη *σίτος*. (Να ληφθεί υπόψη ότι *σίτος* είναι το σιτάρι αλλά και τα τρόφιμα).
- Μια εκτεταμένη περιοχή που παράγει σιτάρι ονομάζεται
 - Η ἔλλειψη τροφίμων από καταστροφή της σοδειάς ή λόγω αποκλεισμού μιας πόλης ονομάζεται
 - Σε πολλές φτωχές χώρες πολλοί άνθρωποι πεθαίνουν από
 - Στο στρατό η ομαδική χορήγηση φαγητού ονομάζεται
 - Σε κάποιες περιοχές οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν προβλήματα.

5. Να συνδέσετε τις λέξεις και τις φράσεις της στήλης Α με την απόδοσή τους στη νέα ελληνική, όπως δηλώνεται στη στήλη Β. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. πλείω	α) ποιο από τα δύο
2. διὰ τὸ ἐπιλελοιπέναι τὸν σῖτον ἅπαντα	β) θέλω, επιθυμώ
3. πίστεως ἔνεκα	γ) προηγουμένως
4. βούλομαι	δ) περισσότερο
5. ἦκω	ε) έχω έρθει, έρχομαι
6. ὁμολογῶ	στ) σκέπτομαι
7. πότερον	ζ) για εγγύηση, για ασφάλεια
	η) συμφωνώ, δέχομαι
	θ) από παντελή έλλειψη τροφίμων

II, §§ 18 - 20

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Ποιες διαδικασίες ακολουθήθηκαν στη Σπάρτη προκειμένου να ληφθεί απόφαση για την τύχη της Αθήνας και ποιοι συμμετείχαν στην τελευταία συνεδρίαση;
2. Με βάση τον ενδεχόμενο αφανισμό των Αθηναίων, πώς κρίνετε την κατεδάφιση μιας πόλης και τον εξανδραποδισμό των κατοίκων της ως μέσο επίλυσης των διαφορών στον πόλεμο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
3. Ποια ήταν η απάντηση των Σπαρτιατών στην πρόταση των Κορινθίων, των Θηβαίων και άλλων Ελλήνων για ολοκληρωτική καταστροφή της Αθήνας; Πώς κρίνετε την απάντηση των Σπαρτιατών;
4. Πώς χαρακτηρίζετε τους Λακεδαιμονίους για την απόφασή τους σχετικά με την τύχη της Αθήνας; Να αναπτύξετε τις απόψεις σας.
5. Να προσδιορίσετε τους λόγους που έκαναν τους Κορινθίους, τους Θηβαίους και άλλους Έλληνες (συμμάχους των Σπαρτιατών) να προτείνουν τον αφανισμό των Αθηναίων κατά τη λήξη του Πελοποννησιακού πολέμου.
6. Γιατί στους όρους της ειρήνης περιλαμβανόταν η κατεδάφιση των τειχών της Αθήνας και η παράδοση όλων σχεδόν των πλοίων της;
7. *ἔπεσθαι Λακεδαιμονίους*: Να προσδιορίσετε τη σημασία που είχε ο όρος αυτός για τους Αθηναίους.
8. Πόσο επαχθείς για τους Αθηναίους ήταν οι όροι της ειρήνης; Να δικαιολογήσετε την άποψή σας.
9. Το ένδοξο ιστορικό παρελθόν του ηττημένου αναγνωρίζεται κάποτε από τους αντιπάλους ως επαρκής όρος για να τον σεβαστούν. Αυτό συνέβη με την περίπτωση των ηττημένων Αθηναίων. Οι Σπαρτιάτες τους σεβάστηκαν και τους υπερασπίστηκαν λόγω παρελθόντος. Πώς θα χαρακτηρίζατε το γεγονός αυτό; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

B. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Μπορούσε να αποφασίσει μόνος του ο Λύσανδρος (εκ μέρους των Σπαρτιατών και των συμμάχων τους) για τον τερματισμό ή τη συνέχιση του πολέμου; Σε ποιο σημείο του κειμένου φαίνεται αυτό;
2. Ήταν περιορισμένη η αρμοδιότητα του Θηραμένη και των άλλων Αθηναίων πρέσβων στη διαπραγμάτευση με τους Σπαρτιάτες; Να απαντήσετε εντοπίζοντας το σχετικό χωρίο του κειμένου.
3. Τι πρότειναν στο συμβούλιο της Σπάρτης οι Κορίνθιοι, οι Θηβαίοι και άλλοι Έλληνες για την τύχη των Αθηναίων;
4. Να γράψετε τους θεματικούς άξονες του κειμένου.
5. Ποιοι είναι οι μέγιστοι κίνδυνοι για τους οποίους γίνεται λόγος στο κείμενο;

Γ. Ερώτηση κλειστού τύπου

1. Να κρίνετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή λανθασμένο σύμφωνα με το κείμενο, σημειώνοντας X στο αντίστοιχο τετράγωνο:

	Σωστό	Λάθος
α) Ο Αριστοτέλης ήταν ένας Σπαρτιάτης που είχε ζήσει πολλά χρόνια στην Αθήνα.	☐	☐
β) Ο Λύσανδρος είπε στους Αθηναίους ότι έχει την εξουσία να αποφασίσει μόνος του για σύναψη ειρήνης ή συνέχιση του πολέμου.	☐	☐
γ) Ο Θηραμένης είχε μεταβεί στη Σπάρτη ως μοναδικός εκπρόσωπος της Αθήνας.	☐	☐
δ) Οι πρέσβεις των Αθηναίων είχαν την πλήρη εξουσιοδότηση των συμπολιτών τους να διαπραγματευτούν με τους Σπαρτιάτες τα θέματα της σύναψης ειρήνης.	☐	☐
ε) Ο Λύσανδρος αποδεχόταν την εξουσία των πέντε εφόρων της Σπάρτης.	☐	☐

- στ) Οι εκπρόσωποι της Αθήνας φτάνουν στη συνέλευση που έγινε στη Σπάρτη χωρίς να κληθούν προηγουμένως από τους εφόρους.
- ζ) Οι Θηβαίοι και οι Κορίνθιοι αγνόησαν την προσφορά της Αθήνας στην απόκρουση της Περσικής απειλής.
- η) Οι Λακεδαιμόνιοι υιοθέτησαν τις πιο σκληρές απόψεις για την τύχη της Αθήνας.
- θ) Με τη συνθήκη ειρήνης οι Αθηναίοι πολιτικοί εξόριστοι θα επέστρεφαν στην πατρίδα τους.

2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. Να κλίνετε στον ενικό και πληθυντικό αριθμό τις συνεκφορές: *οἱ ἄλλοι πρέσβεις, τίνι λόγῳ, Ἑλληνίδα πόλιν, μακρὰ τεῖχην, μέγα ἀγαθόν.*
2. Στις παρακάτω ασκήσεις να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος στο γραμματικό προσδιορισμό των λέξεων που δίνονται, αφού εντοπίσετε τις λέξεις στο κείμενό σας:
 - *ἀγγελοῦντα:* είναι μετοχή ενεστώτα / μετοχή μέλλοντα
 - *ὄντα:* είναι ουδέτερο πληθ. / αρσενικό ενικού (αιτιατ.)
 - *ὅτι:* είναι ειδικός σύνδεσμος / ουδ. αναφ. αντωνυμίας
 - *ἀποκρίναιτο:* είναι οριστική παρατατικού / ευκτική αορίστου
 - *Θηραμένει:* είναι δοτική ενικού / αιτιατική ενικού
 - *τίνι:* είναι ερωτηματική / αόριστη αντωνυμία
 - *εἶπαν:* είναι αόριστος α' / αόριστος β'
 - *αὐτοκράτορες:* είναι ονομαστική / αιτιατική πληθυντικού
 - *ἐκέλευον:* είναι παρατατικός / αόριστος β'

3. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β που αντιστοιχούν στο γραμματικό τους προσδιορισμό. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισεύουν.

Α	Β
1. <i>ἐφόροις</i>	α) δεικτική αντωνυμία
2. <i>ἐπεὶ</i>	β) χρονικός σύνδεσμος
3. <i>ἐρωτώμενοι</i>	γ) απαρέμφατο ενεστώτα
4. <i>μετά</i>	δ) μετοχή ενεστώτα
5. <i>ταῦτα</i>	ε) ουσιαστικό γ' κλίσης
6. <i>ἧ</i>	στ) αναφορική αντωνυμία
7. <i>ἐξαιρεῖν</i>	ζ) απαρέμφατο αορίστου
	η) πρόθεση
	θ) ουσιαστικό β' κλίσης

4. *ἀγγελοῦντα, ἐρωτώμενοι, καλεῖν, ἐξαιρεῖν*: Να τοποθετήσετε τους ρηματικούς τύπους στον ακόλουθο πίνακα και να γράψετε τους άλλους χρόνους τους στην ίδια φωνή.

	Απαρέμφατο		Μετοχή	
Ενεστώς				
Μέλλον				
Αόριστος				
Παρακείμενος				

5. Τα παρακάτω ονόματα να μεταφερθούν στον άλλο αριθμό:

Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
	τοῖς ἐφόροις
	Λακεδααιμονίων
φυγάδα	
Ἰθηναῖον	
	πρέσβεις
θάλατταν	
	αὐτοκράτορες

6. *μέγα, έχθρον, φίλον*: Να γράψετε τα επίθετα στους άλλους βαθμούς (στο ίδιο γένος, αριθμό και πτώση).

7. *άνδραποδιείν, είργασμένην, γενομένοις, φοβούμενοι, νομίζοντας, έπεσθαι*: Στον παρακάτω πίνακα να γράψετε τους ρηματικούς τύπους στη σωστή θέση και να συμπληρώσετε τους αντίστοιχους ρηματικούς τύπους των χρόνων που ζητούνται:

Ενεστώς	Μέλλον*	Αόριστος*	Παρακείμενος**

* Για τους ρηματικούς τύπους που έχουν περισσότερους από έναν μέλλοντες ή αορίστους, να γραφούν όλες οι περιπτώσεις διευκρινίζοντας για ποιο είδος του χρόνου αυτού πρόκειται (π.χ. αόριστος β', μέλλον παθητικός κ.λπ).

** Του *άνδραποδιείν* ο παρακείμενος να τεθεί σε παρενθεση επειδή συναντάται σπανιότερα, ενώ για τον παρακείμενο του *έπεσθαι* να χρησιμοποιηθεί τύπος του ρήματος *άκολουθώ*.

3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. *άγγελούντα, έρωτώμενοι, όντα*: Να χαρακτηρίσετε τη συντακτική θέση των μετοχών και να γράψετε το υποκείμενο και το αντικείμενό τους (αν έχουν) ή το κατηγορούμενο του υποκειμένου τους.

2. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις, ώστε να προσδιορίζεται πλήρως η συντακτική θέση των λέξεων ή των προτάσεων που δίνονται:

Άριστοτέλην: είναι στο *έπεμψεν*

τοίς έφόροις: είναι στο

Άθηναϊον: είναι προσδιορισμός στο

ότι άποκρίναιτο ... πολέμου: είναι δευτερεύουσα πρόταση, αντικείμενο στο

<i>εἰρήνης καὶ πολέμου:</i>	εἶναι γενική στο κυρίου
<i>ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ:</i>	εἶναι δευτερεύουσα πρόταση
<i>αὐτοκράτορες:</i>	εἶναι στο
<i>μάλιστα:</i>	εἶναι προσδιορ. που δηλώνει
<i>Ἀθηναίους:</i>	εἶναι στο
<i>πόλιν:</i>	εἶναι αντικείμενο στο και υποκείμενο στη μετοχή
<i>ἀγαθόν:</i>	εἶναι στη μετχ. <i>εἰργασμένην</i>
<i>ἐλληνίδα:</i>	εἶναι προσδιορισμός στο <i>πόλιν</i>
<i>ἀνδραποδιεῖν:</i>	εἶναι ἀπαρέμφ. στο ρ.
<i>εἰργασμένην:</i>	εἶναι μετοχή
<i>ἐφ' ᾧ ... ἔπεσθαι:</i>	εἶναι δευτερεύουσα πρόταση

3. *Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔφασαν ... ὅποι ἂν ἠγῶνται:* Να εντοπίσετε τους ρηματικούς τύπους που δηλώνουν τους όρους της ανακωχής, να χαρακτηρίσετε τη συντακτική τους θέση και να γράψετε το αντικείμενο ή κατηγορούμενο (υποκειμένου ή αντικειμένου) καθενός.

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να συνδέσετε τις λέξεις ή φράσεις της στήλης Α με την απόδοσή τους στη νέα ελληνική (στήλη Β). Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. <i>φημί</i>	α) φέρνω πίσω, επαναφέρω
2. <i>εργάζομαι</i>	β) γκρεμίζω, κατεδαφίζω
3. <i>ἐφ' ᾧ</i>	γ) νομίζω
4. <i>καθαιρῶ</i>	δ) οπουδήποτε
5. <i>καθίημι</i>	ε) υποστηρίζω, ισχυρίζομαι
6. <i>ἔπομαι</i>	στ) προσφέρω υπηρεσία, κάνω
7. <i>ἠγοῦμαι</i>	ζ) χρησιμοποιώ
8. <i>ὅποι</i>	η) με τον όρο
	θ) οποτεδήποτε
	ι) ακολουθώ

2. Να γράψετε στη νέα ελληνική έξι σύνθετα ουσιαστικά με β' συνθετικό λέξεις που παράγονται από το ρήμα *ἀγγέλλω* και να σχηματίσετε με αυτά σύντομες φράσεις.
3. Να συμπληρώσετε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις με λέξεις που παράγονται από το ρήμα *κρίνω* (απλό ή σύνθετο) ή από παράγωγά του.
- Το σύνταγμα απαγορεύει τις μεταξύ των πολιτών.
 - Η του ικανότητα τον ανέδειξε σε αξιόλογο ηθοποιό.
 - Οι παρατηρήσεις που διατύπωσε έγιναν με και γι' αυτό δεν έθιξε κανέναν.
 - Η συμπεριφορά του σε με αυτήν του παρελθόντος είναι τώρα πολύ βελτιωμένη.
 - Στους αγώνες η ομάδα πήγε πολύ καλά και θα αγωνιστεί στους τελικούς.
 - Η επιτροπή έδωσε έπαινο στο ποίημά του.
 - Οι σχέσεις των δύο χωρών έφτασαν σε σημείο.
4. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις με παράγωγα (απλά ή σύνθετα) από το ρήμα *καλώ* ή από παράγωγά του.
- Απηύθυνε για βοήθεια.
 - Η συμπεριφορά του ήταν γι' αυτό δημιούργησε πολλές εντάσεις.
 - Πήρε για παράνομη στάθμευση.
 - Η ενός ξένου γιατρού κρίθηκε αναγκαία λόγω της σοβαρότητας της κατάστασής του.
 - Λόγω υπηρεσιακών αναγκών έγινε της άδειάς του.
 - Διατύπωσε την να τον συνοδεύσουμε εμείς κατά την επίσκεψή του στα αξιοθέατα της πόλης.
 - Θα γίνει επείγουσα του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. για εξέταση του θέματος.
 - Απόψε στον Ιερό Ναό θα ψαλεί ο Μέγας Κανόνας.

5. Να μεταφέρετε στη νέα ελληνική τις παρακάτω φράσεις:

- μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένην:.....
- τὰ μακρὰ τεῖχη καθελόντας:
- τοὺς φυγάδας καθέντας:
- τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον νομίζοντας:
- ὅποι ἂν ἠγῶνται:.....

6. Να σχηματίσετε παράγωγα ουσιαστικά από ρήματα σύνθετα με τις προθέσεις: περί, ἀπό, διά, κατά, ἐκ/ἐξ, παρά + ἐξ και το ρήμα ἠγοῦμαι.

II, §§ 21 - 23

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Από ποια συναισθήματα διακατέχονταν οι Αθηναίοι κατά την επάνοδο του Θηραμένη από τη Σπάρτη και γιατί;
2. Ποιες ήταν οι αντιδράσεις των Αθηναίων κατά την επάνοδο της αντιπροσωπείας τους από τη Σπάρτη; Πόσο δικαιολογημένες τις κρίνετε; Να αναπτύξετε τις απόψεις σας.
3. *Εισιόντας δ' αὐτοὺς ... τῶν ἀπολλυμένων τῷ λιμῷ*: Ποια αξία αποκτά ως προς την εξιστόρηση των γεγονότων η χρήση -στο χωρίο αυτό- από τον Ξενοφώντα πολλών ρηματικών τύπων που δηλώνουν διάρκεια;
4. Ποια αποδοχή είχαν οι απόψεις του Θηραμένη από τους Αθηναίους; Να γράψετε αν συμφώνησαν ή διαφώνησαν μαζί του και να εκτιμήσετε τους λόγους που υπαγόρευαν τη στάση τους απέναντι στις προτάσεις των Σπαρτιατών και στην προτροπή του Θηραμένη.
5. Ποια πρόσωπα εμπλέκονται στα γεγονότα που αναφέρονται στις §§ 21-23, σε ποιες ενέργειες προβαίνουν και πώς τα χαρακτηρίζετε γι' αυτές τις ενέργειές τους;
6. Ποια ήταν η γνώμη του Θηραμένη για τις προτάσεις των Σπαρτιατών και τι πρότεινε στους συμπολίτες του; Να χαρακτηρίσετε τη στάση του γενικά ως πρεσβευτή της Αθήνας αλλά και ως απλού Αθηναίου πολίτη.
7. Ποια σημασία είχε, κατά τη γνώμη σας, η επιστροφή των εξόριστων ολιγαρχικών Αθηναίων στην πόλη τους; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
8. Ποια εντύπωση προκαλεί στους αναγνώστες ο τρόπος με τον οποίο αφηγείται ο Ξενοφών την παράδοση της Αθήνας στους Σπαρτιάτες και την κατεδάφιση των τειχών; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

9. Πώς κρίνετε την εντύπωση που είχαν πολλοί Έλληνες ότι η ημέρα της παράδοσης της Αθήνας και της κατεδάφισης των τειχών της σήμαινε την αρχή της ελευθερίας για την Ελλάδα; Να αναπτύξετε την άποψή σας.
10. Σε ποια επιχειρήματα νομίζετε ότι στήριξαν τις απόψεις τους όσοι εξέφρασαν την αντίθεσή τους στο Θηραμένη;

B. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Ποιο ρόλο έπαιξαν οι συνέπειες του λιμού στην αποδοχή από τους Αθηναίους των όρων της ειρήνης που τους επέβαλαν οι Λακεδαιμόνιοι;
2. Να χωρίσετε το κείμενο σε ενότητες και να δώσετε ένα σύντομο τίτλο στην καθεμιά.
3. Ποια ατιμόσφαιρα δημιουργεί η παρουσία των αυλητριδών κατά τη διάρκεια της κατεδάφισης των τειχών της Αθήνας;
4. Ποιος ήταν ο καθοριστικός λόγος που συνετέλεσε στο να δεχτούν τους όρους της ειρήνης οι Αθηναίοι κατά τη συνέλευσή τους;

Γ. Ερώτηση κλειστού τύπου

1. Να επιβεβαιώσετε ή να απορρίψετε, με βάση το κείμενο, το περιεχόμενο των προτάσεων σημειώνοντας X στο αντίστοιχο τετράγωνο:

Σωστό Λάθος

α) Ο μεγάλος αριθμός θανάτων από το λιμό στην πόλη τους δεν επηρέασε καθόλου τους Αθηναίους στις διαπραγματεύσεις τους με τους Σπαρτιάτες.	☐	☐
β) Οι Αθηναίοι αγωνιούσαν μήπως επιστρέψουν άπρακτοι οι πρέσβεις τους από τη Σπάρτη.	☐	☐
γ) Το αίσθημα της αυτοσυντήρησης ανάγκαζε τους Αθηναίους να δεχτούν την άνευ όρων παράδοση της πόλης τους.	☐	☐

- δ) Οι θάνατοι από λιμό στην Αθήνα κατά τη λήξη του Πελοποννησιακού πολέμου ήταν λίγοι.
- ε) Ο Θηραμένης κράτησε ουδέτερη στάση σχετικά με τους όρους της ειρήνης.
- στ) Οι περισσότεροι ομιλητές στη συνέλευση της Αθήνας πρότειναν την απόρριψη των προτάσεων των Σπαρτιατών.
- ζ) Επικεφαλής των Λακεδαιμονίων που πραγματοποιούσαν το γκρέμισμα των τειχών της Αθήνας ήταν ο Λύσανδρος.
- η) Πολλοί Έλληνες είχαν την εντύπωση ότι κατά την ημέρα που υποτάχτηκε η Αθήνα στη Σπάρτη και γκρεμίζονταν τα τείχη της πρώτης, άρχισε η ελευθερία της Ελλάδας.
- θ) Κατά την ημέρα παράδοσης της Αθήνας επέστρεψαν στην πόλη οι εξόριστοι ολιγαρχικοί Αθηναίοι.

2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

- Να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος στο γραμματικό προσδιορισμό των λέξεων που δίνονται:
 - *πλήθος*: είναι ουσιαστικό β' / ουσιαστικό γ' κλίσης
 - *μέλλειν*: είναι απαρέμφ. μέλλοντα / απαρέμφ. ενεστώτα
 - *ἐπανεφέρον*: είναι οριστική παρατατικού / οριστική αορίστου β'
 - *ταῦτα*: είναι δεικτική αντωνυμία / οριστική αντωνυμία
 - *περιχεῖτο*: είναι παρτ. του *περιέχομαι* / του *περιχέομαι*
 - *πείθεσθαι*: είναι απαρέμφ. / προστακτ. ενεστ. του *πείθομαι*
 - *ἀπήγγελλον*: είναι παρατατικός / αόριστος του *ἀπαγγέλλω*
 - *συνεπαινεσάντων*: είναι μετοχή ενεστ. / αορίστου του *συνεπαινώ*

2. Να ξαναγράψετε τις παρακάτω προτάσεις μεταφέροντας τους ρηματικούς τύπους στο γ' ενικό του ενεστώτα οριστικής και αλλάζοντας κατάλληλα όσα από τα υποκείμενα είναι αναγκαίο:

- οί πρόσβεις ἐπανάφερον ταῦτα εἰς Ἀθήνας
- τῆ δ' ὕστεραία ἀπήγγειλον οἱ πρόσβεις
- Λύσανδρός τε κατέπλει εἰς τὸν Πειραιᾶ
- τὰ τεῖχη κατέσκαπτον

3. Να μεταφερθούν στον άλλον αριθμό οι τύποι:

Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
	φυγάδες
	Λακεδαιμονίοις
μέγα	
	τάς ναῦς
αὐτῷ	
	πρόσβεις
τὸ πλῆθος	
	ταῦτα

4. Να συμπληρώσετε τους άλλους βαθμούς του επιθέτου στον ίδιο τύπο:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
πολύς		
πολλῆ		
	πλειόνων	

5. Να εντοπίσετε τα συνηρημένα σε -έω, -ῶ ρήματα των §§ 22-23 και να γράψετε για το καθένα από αυτά: α) το β' ενικό και πληθυντικό πρόσωπο σε όλες τις εγκλίσεις του ενεστώτα της ίδιας φωνής, β) το απαρέμφατο και τη μετοχή του ενεστώτα της ίδιας φωνής. (Οι μετοχές να γραφούν στην ονομαστική ενικού και στα τρία γένη).

6. Να γραφεί το β' ενικό και πληθυντικό πρόσωπο της προστακτικής του ενεστώτα, του αορίστου και παρακειμένου των ρηματικών τύπων: νομίζοντες, ἄρχειν.

	Προστακτική		
	Ενεστώς	Αόριστος	Παρακείμενος
νομίζοντες			
ἄρχειν			

3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. Να συμπληρώσετε τα κενά, ώστε να χαρακτηρίζεται πλήρως η συντακτική θέση των όρων που δίνονται:

- ἄπρακτοι: είναι κατηγορούμενο που δηλώνει
- ἀπολλυμένων: είναι μετοχή και γενική του στο
- διὰ τὸ πλῆθος: ο εμπρόθετος προσδιορισμός δηλώνει
- ἀντειπόντων: είναι μετοχή και γενική
- πλειόνων: είναι στο
- προθυμία: είναι δοτική του

2. Να διαγράψετε σε κάθε πρόταση το σκέλος που περιέχει λάθος στον προσδιορισμό της συντακτικής λειτουργίας των λέξεων που δίνονται:

- αὐτούς: είναι αντικείμενο / υποκείμενο στο εἰσιόντας
- μέλλειν: είναι υποκείμενο / αντικείμενο του ἐνεχώρει
- τῷ λιμῷ: είναι δοτική της αναφοράς / δοτική της αιτίας
- τῇ (δὲ) ὑστεραία: είναι δοτική του χρόνου / δοτική της αιτίας
- λέγων: είναι αιτιολογική μετοχή / τροπική μετοχή
- τὴν εἰρήνην: είναι αντικείμενο / υποκείμενο στο δέχεσθαι

3. Να συμπληρώσετε στον πίνακα το είδος των απαρεμφάτων που δίνονται (ειδικό - τελικό), να προσδιορίσετε τη συντακτική τους θέση (υποκειμένο - αντικείμενο), να γράψετε το ρηματικό τύπο από τον οποίο εξαρτώνται, να δηλώσετε την ταυτοπροσωπία ή ετεροπροσωπία και να γράψετε το υποκειμένο τους, είτε υπάρχει στο κείμενο είτε εννοείται, και το αντικείμενό τους (εάν έχουν).

Απαρέμφατα	Ειδ. *	Τελ. *	Υποκ. *	Αντικ. *	στο ρηματικό τύπο	Τ *	Ε *	Υποκ. του απαρ.	Αντικ. του απαρ.
πειθήσθαι									
περαιορείν									
ἄρχειν									

Τ = ταυτοπροσωπία, Ε = ετεροπροσωπία

Στις στήλες *Ειδ.*, *Τελ.*, *Υποκ.*, *Αντικ.*, *Τ*, *Ε* συμπληρώστε με ένα Χ όπου χρειάζεται.

Στις υπόλοιπες στήλες γράψτε λέξεις όπου χρειάζεται.

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να εξηγήσετε τη σημασιολογική διαφορά που έχουν οι λέξεις της αρχαίας ελληνικής: *λιμός*, *λοιμός*.
2. *λέγω*, *χρή*, *περαιορώ* (τὰ *τείχη*), *νομίζω*: Να γράψετε συνώνυμα στην αρχαία ελληνική για κάθε λέξη που δίνεται.
3. *ἀπαγγέλλω*: Να σχηματίσετε σύνθετα ρήματα με το ρ. *ἀγγέλλω* και τις προθέσεις *ἀνά*, *κατά*, *ἐκ* (ἐξ), *παρά*, *πρό* + *ἀνά* και να γράψετε με αυτά σύντομες φράσεις στη νέα ελληνική.
4. Να συσχετίσετε ετυμολογικά τις παρακάτω λέξεις με λέξεις του κειμένου: *διάγγελμα*, *συνήγορος*, *ευπειθής*, *προαίρεση*, *χρειάζομαι*, *πλειοψηφία*, *δοξασία*, *αρχικός*, *ακτοπλοΐα*.

5. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με τις αντίθετές τους στη στήλη Β.
Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. περιαιρω̄ (τὰ τείχη)	α) ὀλίγον
2. ἀντιλέγω	β) οἰκοδομῶ, ἐγείρω
3. πολύ	γ) περαίνω
4. δέχομαι	δ) ἀπορρίπτω
5. καταπλέω	ε) ἀποπλέω
6. ἄρχω *	στ) παραπλέω
	ζ) πλείστον
	η) συνεπαινώ

* με τη σημασία που έχει στο κείμενο.

6. Να γράψετε τις σημασίες του ἄρχω στην αρχαία ελληνική.

Κεφάλαιο ΙΙΙ

§§ 11 - 16 (από μετάφραση)

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Από τη φράση «όπως ήθελαν αυτοί» (*ὡς ἐδόκει αὐτοῖς*) ποια συμπεράσματα προκύπτουν όσον αφορά το ήθος της «πολιτείας» που επέβαλαν οι Τριάκοντα; Να εντοπίσετε μέσα στο κείμενο ανάλογες εκφράσεις.
2. Πρωταρχικό μέλημα των Τριάκοντα υπήρξε η πάταξη της συκοφαντίας. Πού απέβλεπε η ενέργειά τους αυτή; Ήταν ειλικρινείς οι προθέσεις τους;
3. Το κείμενο μας πληροφορεί πως κατά τον πρώτο καιρό *ὁ Κριτίας τῷ Θηραμένει ὁμογνώμων καὶ φίλος ἦν*, ενώ αργότερα ο Θηραμένης διαφοροποιήθηκε αρκετά από την πολιτική του Κριτία. Να παρακολουθήσετε τις σχέσεις των δύο ανδρών μέχρι την οριστική ρήξη και να προσπαθήσετε να τις εξηγήσετε.
4. Θηραμένης: «Στο κάτω-κάτω κι εγώ κι εσύ έχουμε πει και κάνει πολλά για ν' αποκτήσουμε δημοτικότητα». Να χαρακτηρίσετε, με βάση την ομολογία αυτή, το πολιτικό ήθος του Θηραμένη και της ομάδας του.
5. Ποια πολιτικά ήθη εισάγει η θέση του Κριτία ότι «όποιος θέλει να κυριαρχεί είναι υποχρεωμένος να βγάξει από τη μέση εκείνους που θα μπορούσαν να του σταθούν εμπόδιο»; Τι είδους κοινωνία θα προκύψει, αν τα ήθη αυτά εδραιωθούν;
6. Νομίζετε πως δίκαια οι Τριάκοντα ονομάστηκαν τύραννοι; Να τεκμηριώσετε την άποψή σας με στοιχεία από το κείμενο.
7. Ποια συναισθήματα καταλαμβάνουν το σημερινό αναγνώστη, καθώς διαβάσει την σχετική με το καθεστώς των Τριάκοντα αφήγηση του Ξενοφώντα;

8. Ένας από τους βασικούς όρους που έθεσαν οι νικητές Σπαρτιάτες στους Αθηναίους για τη σύναψη συνθήκης ειρήνης ήταν η κατεδάφιση των μακρών τειχών και των τειχών του Πειραιά. Πού απέβλεπαν οι Σπαρτιάτες με τον όρο αυτό; (Να απαντήσετε λαμβάνοντας υπόψη ποια ήταν, από παλαιά⁸, η πολιτική των Σπαρτιατών απέναντι στο θέμα της οχύρωσης της Αθήνας.)
9. Να παρουσιάσετε το ήθος και την πολιτική των δύο βασικών παραγόντων του καθεστώτος των Τριάκοντα, του Θηραμένη και του Κριτία. Να κρίνετε την πολιτική τους στάση.

B. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, οι Τριάκοντα καθυστέρησαν να συντάξουν νόμους, σύμφωνα με τους οποίους θα κυβερνούσαν;
2. Ποια δημαγωγικά μέσα χρησιμοποίησαν οι Τριάκοντα προκειμένου να αποκτήσουν λαϊκά ερείσματα και να επιβάλουν στη συνέχεια τη στυγνή, εγκληματική πολιτική τους;
3. Πού αποσκοπούσαν οι Τριάκοντα με την επιβολή της θανατικής ποινής σ' αυτούς που άσκησαν τη συκοφαντία ως επάγγελμα κατά την περίοδο της δημοκρατίας;
4. Ποιον λόγο πρόβαλαν οι Τριάκοντα προκειμένου να πείσουν τους Σπαρτιάτες να στείλουν φρουρά στην Αθήνα;
5. Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του καθεστώτος που εγκαθίδρυσαν οι Τριάκοντα;

⁸ Βλ. Θουκ., I, 89-93.

III, §§ 50 - 51

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. *καὶ ἡ βουλή δῆλη ἐγένετο εὖμενῶς ἐπιθορυβήσασα...*: Ποιες ήταν οι αντιδράσεις του Κριτία στη στάση της βουλής και τι θέλησε να προλάβει;
2. *προσελθὼν καὶ διαλεχθεὶς τι τοῖς τριάκοντα ἐξήλθε...*: Τι, κατά τη γνώμη σας, συζήτησε ο Κριτίας με τους άλλους της ομάδας των Τριάκοντα; Να τεκμηριώσετε την άποψή σας με βάση το κείμενο.
3. Ήταν νόμιμη, κατά τη γνώμη σας, ενέργεια η διαγραφή του Θηραμένη από τον κατάλογο των «τρισχιλίων»;
4. Ποιοι πολίτες περιλαμβάνονταν στον κατάλογο των «τρισχιλίων» και ποιο ρόλο είχαν στην πολιτική και κοινωνική ζωή της πόλης; Πού απέβλεπαν οι Τριάκοντα με το μέτρο αυτό;
5. Ποιες μεθόδους και ποια τεχνάσματα χρησιμοποίησε ο Κριτίας, ώστε και τον αντίπαλό του, τον Θηραμένη, να εξοντώσει και ο ίδιος να φαίνεται ότι ενήργησε νομότυπα;
6. Παρακολουθώντας στο κείμενο το λόγο και τις ενέργειες του Κριτία να σκιαγραφήσετε το ήθος και το ύφος του άνδρα και να κρίνετε την πολιτική του στάση.

B. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Με ποιον τρόπο αφαίρεσε ο Κριτίας από τη βουλή την αρμοδιότητα να δικάσει τον Θηραμένη;
2. *καὶ ἐπιστῆναι ἐκέλευσε τοὺς τὰ ἐγχειρίδια ἔχοντας φανερώς τῇ βουλῇ ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις*: Για ποιο σκοπό ο Κριτίας έδωσε αυτή την εντολή;
3. *ἐν τοῖς καινοῖς νόμοις*: Σε ποιους νόμους αναφέρεται ο Κριτίας;
4. *συνδοκοῦν ἅπασιν ἡμῖν*: Σε ποιους αναφέρεται ο προσδιορισμός ἅπασιν;

Γ. Συνδυασμός ερώτησης σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. Ὡς δὲ εἰπὼν ταῦτα ἐπαύσατο...:

α) Σε ποιον αναφέρεται το κείμενο;

β) Ποιο ἦταν το περιεχόμενο του λόγου του και πόσο πειστικά ἦταν τα επιχειρήματά του⁹; Να λάβετε υπόψη σας και την αντίδραση της βουλῆς: *δήλη ἐγένετο εὐμενῶς ἐπιθορυβήσασα.*

2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. *ἐγένετο, ἐπαύσατο, προσελθὼν, ἐκέλευσε*: Να τοποθετήσετε τους ρηματικούς τύπους στη σωστή θέση του πίνακα και να συμπληρώσετε τα κενά. Η μετοχή να γραφεί στις εγκλίσεις στο γ' πληθυντικό πρόσωπο.

	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Μετοχή
αόρ. α' ενεργ.					
αόρ. β' ενεργ.					
αόρ. α' μέσης					
αόρ. β' μέσης					

2. *τοῦτο, τι*: Να αναγνωρίσετε τις αντωνυμίες και να τις κλίνετε στο ίδιο γένος και στους δύο αριθμούς.

3. *εὐμενῶς*: Να γράψετε τα παραθετικά του επιρρηματος.

4. *ὄρων*: Να γράψετε τους αρχικούς χρόνους και το β' πληθυντικό πρόσωπο σ' όλες τις εγκλίσεις του ενεστώτα και του αορίστου β' του ρήματος.

⁹ Προκειμένου να απαντήσουν πληρέστερα οι μαθητές, θα μπορούσε να τους δοθεί ο λόγος του Θηραμένη σε μετάφραση, η οποία, κατά την κρίση του διδάσκοντος, μπορεί να συνοδεύεται και από το πρωτότυπο κείμενο.

5. *εἰσελθὼν, εἶπεν*. Να κλίνετε την προστακτική αορίστου β' των ρημάτων.
6. Να γράψετε τις ακόλουθες προτάσεις μεταφέροντας όλες τις κλιτές λέξεις από τον ενικό στον πληθυντικό αριθμό και αντιστρόφως.
- α) *Οὗτος ἐκέλευσε τοὺς τὰ ἐγχειρίδια ἔχοντας (...)*.
 β) *Ἐγὼ οὖν τουτονὶ ἐξαλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου*.
 γ) *Καὶ τοῦτον ἡμεῖς θανατοῦμεν*.
 δ) *Οὗτος ἐφοβεῖτο μὴ ὁ ἀντίδικος ἀναφύγη*.
7. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με το γραμματικό προσδιορισμό στη στήλη Β που τους αντιστοιχεί. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

Α	Β
1. ἅπασιν	α) ουσιαστικό της α' κλίσης
2. καταλόγου	β) οριστική αντωνυμία
3. ὄντων	γ) δεικτική αντωνυμία
4. οἶδε	δ) αόριστη επιμεριστική αντωνυμία
5. μηδένα	ε) οριστική ενεστώτα
6. εἰσελθὼν	στ) ουσιαστικό της β' κλίσης
7. ἐξαλείφω	ζ) μετοχή ενεστώτα
8. προστάτου	η) επίθετο γ' κλίσης
	θ) μετοχή αορίστου β'
	ι) ουσιαστικό γ' κλίσης

3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. *ὡς δὲ εἰπὼν ταῦτα ἐπαύσατο*: Να χαρακτηρίσετε το είδος της πρότασης και όλους τους όρους της.
2. Στις παρακάτω προτάσεις να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος στο συντακτικό προσδιορισμό των λέξεων που δίνονται:
- *τῆ βουλῆ*: είναι ἔμμεσο αντικείμενο στο *ἐπιτρέψοι* / δοτική προσωπική
 - *τοῖς τριάκοντα*: είναι ἄμεσο / ἔμμεσο αντικ. στο *διαλεχθεῖς*

- *ἐπιστήναι*: είναι αντικ. στο *ἐκέλευσε* / απαρ. του σκοπού
- *τοὺς ἔχοντας*: είναι αντικείμεν. / υποκείμεν. στο *ἐπιστήναι*
- *ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις*: είναι εμπρόθ. που δηλώνει τόπο / τρόπο
- *φανερῶς*: είναι προσδιορισμός του τρόπου στο *ἔχοντας* / στο *ἐπιστήναι*

3. Να συνδέσετε κάθε στοιχείο (μετοχή, πρόταση) της στήλης Α με την ισοδύναμή του ανάπτυξη σε πρόταση ή σύμπτυξη ή σε μετοχή, όπως δίνονται στη στήλη Β. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας στη (β) περίπτωση.

Α	Β
α) <i>εἰπών</i> :	<i>εἰ καὶ εἶπε</i> <i>ἐπεὶ εἶπε</i> <i>ἐπὶ εἶπε</i>
β) <i>ὡς ... ἐπαύσατο</i> :	<i>παύσας</i> (ὁ Θηραμένης) <i>παυσάμενος</i> (ὁ Θηραμένης) <i>παυσαμένου τοῦ Θηραμένου</i>
γ) <i>γνούς</i> :	<i>ἐπειδὴ ἔγνω</i> <i>εἰ ἔγνω</i> <i>εἰ καὶ ἔγνω</i>

4. *ἔξαπατωμένους* (§ 51): Να αναγνωρίσετε το είδος της μετοχής και να γράψετε το ρήμα από το οποίο εξαρτάται.

5. *εἰ ἀνήσομεν ἄνδρα ... οἷδε οἱ ἐφεστηκότες οὐ φασὶν ἡμῖν ἐπιτρέψειν*:
Να αναγνωρίσετε τις προτάσεις, να κάνετε λεπτομερή συντακτική ανάλυση και να δηλώσετε το είδος του υποθετικού λόγου.

6. Να συμπληρώσετε τα κενά, ώστε να χαρακτηρίζεται πλήρως η συντακτική λειτουργία των όρων (§ 51) που δίνονται:

- *είσελθών*: είναι μετοχή, που προσδιορίζει το
- *προστάτου*: είναι στο ἔργον
- *τοῦτο*: είναι στο ποιήσω
- *μηδένα*: είναι στο
- *κυρίου*: είναι στο
- *τουτονί*: είναι προσδιορισμός στο
- *ἄπασιν*: είναι προσδιορισμός στο
- *ἡμεῖς*: είναι του ρήματος

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να χρησιμοποιήσετε τα παρακάτω ρήματα σύνθετα του ἴσταμαι σε φράσεις στη νέα ελληνική, ώστε να φαίνεται η σημασία τους.

καθίσταμαι:

ἐνίσταμαι:

παρίσταμαι:

ὑφίσταμαι:

2. Με ποιες λέξεις του κειμένου σχετίζονται ετυμολογικά οι παρακάτω¹⁰; *επιστασία, λόγος, απατηλά, νέμεσις, αθανασία, καινοφανής, όραμα, άνεση, επάλειψη, προστατευτικός.*

3. Να γράψετε ένα παράγωγο ουσιαστικό της νέας ελληνικής από κάθε ρήμα σύνθετο του ἴμι που σας δίνεται. Για τα θέματα του ρήματος συμβουλευτείτε τη γραμματική σας¹¹.

ἀνίμι, παρίμι, ἀφίμι, καθίμι, ἐφίμαι, συνίμι, ἐνίμι, διίμι.

¹⁰ Ἐφίσταμαι, λέγω, ἔξαπατῶμαι, νόμος, ἀποθνήσκω, καινός, ὄρω, ἀνίμι, ἔξ-αλείφω, προστατής.

¹¹ *ἀνίμι* = χαλαρώνω > άνεση, *ἀφίμι* = αφήνω, απολύω > άφεση, αφετηρία, *ἐφίμαι* = επιθυμώ > έφεση, *ἐνίμι* = εμβάλλω > ένεση, *παρίμι* = παραλύω > πάρεση, *καθίμι* = ρίχνω κάτω > κάθετος, *συνίμι* = κατανοώ > σύνεση, *διίμι* = περνά διαμέσου > δέση.

4. Να συνδέσετε κάθε λέξη της στήλης Α με τις παράγωγες ή τις ομόρριζες της στη στήλη Β, γράφοντας μπροστά από κάθε γράμμα τον ή τους αριθμούς από τη στήλη Β¹²:

A	B
α) παύω	1. δυσμένεια
β) βιώω-ῶ	2. παύλα
γ) διαλέγομαι	3. κέλευσμα
δ) κελεύω	4. βιώσιμος
ε) ἐφίσταμαι	5. εγχείρηση
στ) εὐμενῶς	6. επιστασία
ζ) ἐγγχειρίδιον	7. μένος
	8. διάλεξι
	9. βίωμα
	10. αρχικελευστής
	11. κατάπαυση
	12. αβίωτος
	13. εγχείρημα
	14. διαλεκτική
	15. ανάπαυλα
	16. βιώνω
	17. επιστάτης
	18. διάλεκτος
	19. υποχείριο
	20. παυσίλυπος

¹² α) 2, 11, 15, 20 β) 4, 9, 12, 16 γ) 8, 14, 18 δ) 3, 10 ε) 6, 17 στ) 1, 7 ζ) 5, 13, 19.

5. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με τα συνώνυμα ή τα αντίθετά τους στη στήλη Β, γράφοντας μπροστά από κάθε αριθμό της στήλης Α το ή τα γράμματα που τους αντιστοιχούν από τη στήλη Β. Κανένα στοιχείο της στήλης Β δεν περισσεύει¹³.

A	B
1. ὄρῶ	α) ὀνίνημι
2. ἀποθνήσκω	β) χρῆ
3. δεῖ	γ) θεῶμαι
4. ἀνίημι	δ) βιῶ
5. λυμαίνομαι	ε) ὠφελῶ
	στ) προσήκει
	ζ) τελευτῶ
	η) ἐάω-ῶ
	θ) κωλύω
	ι) βλέπω
	ια) βλέπω
	ιβ) λυσιτελῶ
	ιγ) εἴρω
	ιδ) ζῶ

¹³ 1 (γ, ι), 2 (δ, ζ, ιδ), 3 (β, στ), 4 (η, θ, ιγ), 5 (α, ε, ια, ιβ).

III, §§ 52 - 53

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Τι θέλει να αποδείξει ο Θηραμένης στο σύντομο λόγο του προς τους βουλευτές και ποια επιχειρήματα χρησιμοποιεί;
2. Οι Τριάκοντα χαρακτηρίζονται από τον Θηραμένη *ἀδικώτατοι και ἀσεβέστατοι*. Πώς δικαιολογεί αυτούς τους χαρακτηρισμούς; Είναι, κατά τη γνώμη σας, ορθοί;
3. Να εξηγήσετε αν επιβεβαιώνονται από το λόγο του Θηραμένη οι χαρακτηρισμοί που του αποδίδονται στην περιληπτική παρουσίαση των §§ 17-49 του βιβλίου σας.
4. *ὧ ἄνδρες καλοὶ κάγαθοί*: Είναι ειλικρινής ο χαρακτηρισμός *καλοὶ κάγαθοί*; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

B. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Ποια είναι η αντίδραση του Θηραμένη στην απόφαση του Κριτία;
2. *ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἐστίαν*: Ποιο νόημα είχε η κίνηση αυτή του Θηραμένη;
3. Γιατί ο Θηραμένης πιστεύει ότι δεν θα τον ωφελήσει το γεγονός ότι καταφεύγει στο βωμό ως ικέτης;
4. *θαυμάζω εἰ μὴ βοηθήσετε ὑμῖν αὐτοῖς*: Πού αποβλέπει ο Θηραμένης με τα λόγια αυτά;

2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. *ἀνεπήδησεν, βοηθήσετε*: Να κλίνετε την οριστική ενεστώτα και παρατατικού των ρημάτων στη φωνή που δίνονται.
2. Να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος στο γραμματικό προσδιορισμό των λέξεων που δίνονται:
 - *ἀκούσας*: είναι μετοχή αορ. ενεργητικής φωνής / μέσης φωνής
 - *ταῦτα*: είναι οριστική αντωνυμία / δεικτική αντωνυμία

- *ὄνπερ*: είναι δεικτική αντωνυμία / αναφορική αντωνυμία
- *ἀγνοῶ*: είναι συνηρημένο σε -έω / σε -όω
- *μέντοι*: είναι αντιθετικός / διαζευκτικός σύνδεσμος

3. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με το γραμματικό προσδιορισμό τους στη στήλη Β. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν:

Α	Β
1. ὄνομα	α) κτητική αντωνυμία
2. εὐεξαλειπτότερον	β) επίθετο β' κλίσης
3. ὑμῶν	γ) υπερθετικός βαθμός επιθέτου
4. ὄδε	δ) δεικτική αντωνυμία
5. ἀσεβέστατοι	ε) προσωπική αντωνυμία
6. ἀγαθοί	στ) συγκριτικός βαθμός επιθέτου
7. ἐμόν	ζ) ουσιαστικό, ουδέτερο γ' κλίσης
8. ἐστίαν	η) επίθετο γ' κλίσης
	θ) ουσιαστικό, αρσενικό β' κλίσης
	ι) ουσιαστικό, θηλυκό της α' κλίσης

5. Να εντάξετε τις παρακάτω λέξεις στον πίνακα που ακολουθεί ανάλογα με τη γραμματική κατηγορία στην οποία ανήκουν:

ἀκούσας, ἐπί, ἐγώ, ἰκετεύω, εἶναι, μήτε, ὄν, ἀδικώτατοι, μοι, ἄνδρες, Θηραμένης, μέντοι, ἔφη, εἰ, ὑμῖν αὐτοῖς, καί, τό, οὐδέν, ἦ, ἐξαλείφειν.

ουσιαστ.	επίθετο	αντων.	ρήμα	άρθρο	σύνδεσ.	πρόθ.

4. Να βάλετε σε κύκλο τη σωστή αναγνώριση της συντακτικής θέσης των όρων που δίνονται:

- *πάντων* κτητική
η γενική είναι: διαιρετική
αντικειμενική
- *ὅτι ... ὅδε ὁ βωμός* αντικείμενο στο *οὐκ ἄγνοῶ*
η ειδική πρόταση είναι: υποκείμενο στο *ἔφη*
επεξήγηση στο *τοῦτο*

5. Να γράψετε δίπλα από κάθε αριθμό των όρων της στήλης Α το γράμμα της στήλης Β που χαρακτηρίζει τη συντακτική θέση του αντίστοιχου όρου. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν:

A	B
1. <i>ἐξαλείφειν</i>	α) κατηγορούμ. στο υποκ. του <i>εἰσί (οὔτοι)</i>
2. <i>ἐπιδείξει</i>	β) επιθετικός προσδιορισμός στο <i>ἄνδρες</i>
3. <i>ἀδικώτατοι</i>	γ) τελ. απαρ. ως αντικείμενο στο <i>βούλομαι</i>
4. <i>ὑμῶν</i>	δ) γενική συγκριτική
5. <i>καλοί</i>	ε) εμπρόθ. της αναφοράς (από το <i>ἀσεβέστατοι</i>)
6. <i>περὶ θεοῦς</i>	στ) γενική διαιρετική (από το <i>ἐκάστου</i>)
7. <i>ἐπὶ τὴν ἐστίαν</i>	ζ) αντικείμενο του απαρεμφάτου <i>ἐξαλείφειν</i>
8. <i>ἐμέ</i>	η) τελ. απαρ. ως υποκ. στο (<i>μὴ ἐπὶ Κριτία</i>) <i>εἶναι</i>
	θ) εμπρόθετος προσδιορισμός τόπου
	ι) κατηγορημ. προσδιορ. στο <i>ἄνδρες</i>

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να μεταφέρετε στη νέα ελληνική τις παρακάτω προτάσεις:

- *ἵκετεύω τὰ πάντων ἐννομώτατα*
- *μὴ ἐπὶ Κριτία εἶναι ἐξαλείφειν*
- *κατὰ τὸν νόμον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ τὴν κρίσιν εἶναι*
- *τὸ ἐμὸν ὄνομα οὐδὲν εὐεξαλειπτότερόν ἐστι ἢ τὸ ὑμῶν ἐκάστου*

2. Με ποιες λέξεις του κειμένου σχετίζονται ετυμολογικά οι παρακάτω;
*πηδάλιο, εστιατόριο, σεβαστός, απόφαση, άγνοια, θαυμαστός, αβοή-
 θητος, συλλογή, αυτάρκης, βάση, διάρκεια.*
3. Να γράψετε για κάθε ρήμα ένα παράγωγο ουσιαστικό της νέας ελληνι-
 κής: *άπογιγνώσκω, διαγιγνώσκω, ένδεικνυμι, έπιδείκνυμι.*
4. Να γράψετε ουσιαστικά, ρήματα ή επίθετα ετυμολογικώς συγγενή με
 τη λέξη *έστία* που να αποδίδουν το νόημα των φράσεων ή των προτά-
 σεων που δίνονται¹⁴:
- συγκεντρώνω σε ορισμένο σημείο φωτεινή δέσμη:
 - αυτός που αναφέρεται στην εστία:
 - συμπόσιο, παράθεση γεύματος με τη συμμετοχή πολλών προσώπων:

 - ιδιοκτήτης εστιατορίου:
 - ο περιπλανώμενος, ο χωρίς εστία:
 - θεοί, προστάτες της οικογενειακής ζωής (στην αρχαιότητα):
5. *μόνον*: Να σχηματίσετε ουσιαστικά ή επίθετα με πρώτο συνθετικό το
μόνος και αφού κάνετε όποιες αλλαγές είναι αναγκαίες,
 π.χ.: *μόνος + λόγος = μονόλογος* *μόνος + γένος = μονογενής*
<i>μόνος + δρόμος =</i>	<i>μόνος + γράμμα =</i>
<i>μόνος + ζυγός =</i>	<i>μόνος + έτος =</i>
<i>μόνος + κομμάτι =</i>	<i>μόνος + λέξη =</i>
<i>μόνος + κλίνη =</i>	<i>μόνος + ημέρα =</i>
<i>μόνος + πλευρά =</i>	<i>μόνος + στήλη =</i>

¹⁴ Εστιάζω, εστιακός, συνεστίαση, εστιάτορας, ανέστιος, οι εφέστιοι θεοί.

6. Να συνδέσετε τις λέξεις ή φράσεις της αρχαίας ελληνικής της στήλης Α με την απόδοσή τους στα νέα ελληνικά στη στήλη Β. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει¹⁵:

A	B
1. ἡ ἐστία	α) βοηθώ κάποιον
2. τὰ ἐννομότατα πάντων ἰκετεύω	β) βωμός
3. ἐπὶ τινὶ ἐστὶ	γ) ο σύμφωνος με το νόμο
4. ἡ κρίσις ἐμοὶ ἐστὶ	δ) απορώ με κάποιον / κάτι
5. ἀρκῶ τινί	ε) ικετεύω σε ό,τι πιο δίκαιο υπάρχει
6. θαυμάζω τινός	στ) αυτός που διαγράφεται εύκολα
7. καὶ ταῦτα γινώσκοντες	ζ) έχει κάποιος το δικαίωμα να..
8. εὐεξάλειπτος	η) και μάλιστα ενώ γνωρίζετε
	θ) δικάζομαι

¹⁵ 1β, 2ε, 3ζ, 4θ, 5α, 6δ, 7η, 8στ.

III, §§ 54 - 56

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Πώς χαρακτηρίζεται ο Σάτυρος από τον Ξενοφώντα; Να δικαιολογήσετε το χαρακτηρισμό με βάση το κείμενο.
2. *Παραδίδομεν υμῖν ... Θηραμένην τουτονὶ κατακεκρυμένον κατὰ τὸν νόμον*: Με βάση αυτά τα λόγια του Κριτία να χαρακτηρίσετε το ήθος του.
3. *εἶλκε μὲν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ὁ Σάτυρος, εἶλκον δὲ οἱ ὑπηρέται*: Πώς χαρακτηρίζετε την πράξη αυτή; Ποια συναισθήματα προκαλεί;
4. *Ἡ δὲ βουλή ἡσυχίαν εἶχεν ...* : Να περιγράψετε την εικόνα που παρουσίαζε το βουλευτήριο μετά από την πραξικοπηματική επέμβαση του Κριτία. Τι εξέφραζαν οι βουλευτές με τη σιωπή τους;
5. *οἱ δ' ἀπήγαγον τὸν ἄνδρα διὰ τῆς ἀγορᾶς μάλα μεγάλη τῇ φωνῇ δηλοῦντα οἷα ἔπασχε*: Ποια συναισθήματα νομίζετε ότι προκαλούσε στους παρευρισκομένους η εικόνα αυτή;
6. *Ἄν δὲ σιωπῶ, οὐκ ἄρ', ἔφη, οἰμώξομαι*: Πώς χαρακτηρίζει ο συγγραφέας το Θηραμένη με αφορμή αυτή την απάντησή του προς το Σάτυρο; Συμφωνείτε ή όχι με αυτό το χαρακτηρισμό; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
7. Πώς αντιλαμβάνεσθε τη φράση: *Κριτία τοῦτ' ἔστω τῷ καλῷ*; Τι υπονοεῖ ο Θηραμένης;
8. Εντυπωσιακή χαρακτηρίζει ο Albin Lesky τη σκηνή της καταδίκης και της θανάτωσης του Θηραμένη, όπως την ιστορεῖ ο Ξενοφών στα *Ἑλληνικά*. Να προβάλετε τα βασικά χαρακτηριστικά της σκηνής και να δικαιολογήσετε με τρόπο τεκμηριωμένο το χαρακτηρισμό του Lesky.

2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. Να εντοπίσετε στο κείμενό σας ένα ρήμα συνηρημένο σε -άω / -ῶ και ένα σε -έω / -ῶ και να γράψετε το γ' ενικό πρόσωπο στον παρατατικό και σε όλες τις εγκλίσεις του ενεστώτα της ίδιας φωνής.
2. μάλα (§ 56): Να σχηματίσετε τα παραθετικά του επιρρηματος.
3. Να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος στο γραμματικό προσδιορισμό των λέξεων του κειμένου που δίνονται:
 - αὐτῶν (§ 54) είναι δεικτική / επαναληπτική αντωνυμία
 - τουτονί (§ 54) είναι επίρρημα / αντωνυμία
 - ἀπαγαγόντες (§ 55) είναι μετοχή ενεστώτα / μετοχή αορίστου β'
 - πράττετε (§ 55) είναι οριστική ενεστ. / προστακτική ενεστ.
 - ἀπήγαγον (§ 56) είναι παρατατικός / αόριστος β'
 - ἐπήρετο (§ 56) είναι αόριστος β' / παρατατικός
 - ἄγνοῶ (§ 56) είναι συνηρημένο σε -έω / σε -όω
 - οἷα (§ 56) είναι αναφορική / αόριστη αντωνυμία
4. I. Να συμπληρώσετε την ίδια πτώση στον άλλο αριθμό:

<i>Ενικός</i>	<i>Πληθυντικός</i>	<i>Ενικός</i>	<i>Πληθυντικός</i>
ὁ κῆρυξ			οἱ ἔχοντες
ἡ ὄρῳσα			οἱ ὑπηρεταί
τοῦ βομοῦ			
τοῦ ἀνδρός			
τῆς ψυχῆς			
τῆ φωνῆ			
τὸν ἄνδρα			τοὺς ἀνθρώπους

- II. Να συμπληρώσετε τα άλλα γένη στην ίδια πτώση και αριθμό:

<i>Αρσενικό</i>	<i>Θηλυκό</i>	<i>Ουδέτερο</i>
τουτονί		
		τοῦτο
		ταῦτα
ἀναιδεστάτου		
		πλήρες

III. Να συμπληρώσετε τους άλλους βαθμούς των επιθέτων στο ίδιο γένος, πτώση και αριθμό:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
μεγάλη		
καλῶ		
πλήρες		
		θραυστάτου
		ἀναιδεστάτου

IV. Να συμπληρώσετε το ίδιο πρόσωπο και χρόνο σε όλες τις εγκλίσεις, απαρέμφατο και μετοχή (ονομ. αρσ. γένους):

Οριστική			ἐκέλευσε		εἶπεν	ἀπήγαγε
Υποτακτική						
Ευκτική				σιωπήσειε		
Προστακτική	πράττετε	ἔστω				
Απαρέμφατο						
Μετοχή						

3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. Οἱ δ' ἀπήγαγον τὸν ἄνδρα ... ἀποκοιταβίσαντα εἶπειν αὐτόν: Να αναγνωρίσετε το είδος και το συντακτικό ρόλο όλων των δευτερευουσών προτάσεων του χωρίου.
2. Να αναγνωρίσετε τους εμπρόθετους προσδιορισμούς της § 54.
3. ἐκεῖνοι δὲ εἰσελθόντες σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἡγουμένου αὐτῶν Σατύρου (§ 54): Να αναγνωρίσετε το είδος και τη συντακτική θέση των μετοχών. Να γράψετε το υποκείμενο και το αντικείμενό τους (εάν έχουν).
4. Να αναγνωρίσετε το είδος και το συντακτικό ρόλο των απαρεμφάτων του κειμένου.

5. Να συμπληρώσετε τα κενά, ώστε να χαρακτηρίζεται πλήρως η συντακτική λειτουργία των λέξεων ή των προτάσεων που δίνονται:

- *ὁ κῆρυξ* (§ 54): είναι του ρήματος
- *τοὺς ἔνδεκα* (§ 54): είναι του ρήματος
- *ὕμιν* (§ 54): είναι του ρήματος
- *τουτονί* (§ 54); είναι προσδιορισμός στο
- *τὰ ἐκ τούτων* (§ 55): είναι του ρήματος
- *ὅτι ... παρήσαν* (§ 55): είναι δευτερεύουσα πρόταση, που λειτουργεί ως
- *διὰ τῆς ἀγορᾶς* (§ 56): είναι εμπρ. προσδιορ. που δηλώνει
- *μεγάλη* (§ 56): είναι προσδιορισμός στο
- *οἷα* (§ 56): είναι του
- *αὐτοῦ* (§ 56): είναι γενική
- *ἀποθνήσκειν* (§ 56): είναι απαρέμφ., που λειτουργεί ως
- *Κριτία* (§ 56): είναι δοτική
- *ὅτι ταῦτα ἀποφθέγματα οὐκ ἀξιόλογα* (§ 56): είναι δευτερεύουσα πρόταση, που λειτουργεί ως
- *τὸ μὴ ἀπολιπεῖν* (§ 56): είναι απαρέμφατο, που λειτουργεί ως
- *τοῦ θανάτου* (§ 56): είναι στη μετοχή

6. Να τοποθετήσετε στον πίνακα Α τις επιρρηματικές μετοχές των §§ 54-55 ανάλογα με το είδος τους και να γράψετε στον πίνακα Β όσες από αυτές είναι απόλυτες:

Α. <i>Επιρρηματικές - συνημμένες μετοχές</i>					
<i>Αιτιολογική</i>	<i>Χρονική</i>	<i>Τελική</i>	<i>Εναντιωμ.</i>	<i>Υποθετική</i>	<i>Τροπική</i>

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να μεταφέρετε στη νέα ελληνική τις παρακάτω λέξεις και φράσεις:

- οὗτος κατακεκριμένος κατὰ τὸν νόμον ἐστίν (§ 54):
- τοῦτον ἀπαγαγόντες οὗ δεῖ, πράττετε τὰ ἐκ τούτων (§ 55):
- οὗτος, ὥσπερ εἰκός, ἐπεκαλεῖτο τοὺς θεοὺς (§ 55):
- ἡ δὲ βουλή ἡσυχίαν εἶχεν (§ 55):
- τὸ φρόνιμον καὶ τὸ παιγιῶδες τῆς ψυχῆς (§ 56):
- Κριτία τῷ καλῷ (§ 56):
- τοῦ θανάτου παρεστηκότος (§ 56):

2. Να γράψετε λέξεις απλές ή σύνθετες (ουσιαστικά, επίθετα, ρήματα) της νέας ελληνικής που να έχουν το ίδιο θέμα με τα ρήματα ἔλκω και ἡγοῦμαι (πέντε λέξεις για κάθε ρήμα)¹⁷.

3. Με ποιες λέξεις του κειμένου (§§ 54-55) σχετίζονται ετυμολογικά οι παρακάτω¹⁸;

αναίδεια, παράδοση, κρίμα, λαβή, απαγωγή, ένδεια, απρόσκλητος, γένος, ανήσυχος, σχέση, ενόραση.

¹⁷ Ἐλκυθρο, ελκτικός, ἔλκυση, ελκυστικός, ελκυστικότητα, ελκύω, ἔλξη, ρυμουλκώ, ανελκυστήρας, καθέλκυση, διελκυστίδα κ.ά. / ηγεμόνας, ηγέτης, ηγεσία, ηγετικός, ηγήτορας, ηγούμενος, καθηγητής κ.ά.

¹⁸ Ἄναιδής, παρα-δίδομι, κατα-κρίνομαι, λαμβάνω, ἀπάγω, δεῖ, ἐπι-καλοῦμαι, γίνομαι, ἡσυχία, ἔχω, ὄρω.

4. Να συνδέσετε κάθε λέξη της στήλης Α (§§ 54-55) με τις παράγωγες ή τις ομόρριζές της στη στήλη Β, γράφοντας μπροστά από κάθε γράμμα τον ή τους αριθμούς από τη στήλη Β. Κανένα στοιχείο της στήλης Β δεν περισεύει¹⁹:

Α	Β
α) βουλευτήριο	1. εργολάβος
β) πλήρης	2. όραση
γ) πάρειμι	3. βούλευμα
δ) όρῶ	4. πληρότητα
ε) λαμβάνω	5. επανειλημμένα
	6. παρόν
	7. παρουσιαστής
	8. πληροφορώ
	9. βουλευτής
	10. πληρεξούσιος
	11. βουλευτικός
	12. αόρατος
	13. αντιληπτός
	14. διορατικός

5. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις με λέξεις παράγωγες από τα διάφορα θέματα του ρήματος όρῶ, απλές ή σύνθετες. (Τα θέματα του ρήματος είναι: *Forα-* = *ορα-*, *οπ-*, *Fειδ-* = *ειδ-*, *Fiδ-* = *ιδ-*)²⁰.
- Συχνά βρίσκεται σε έκσταση και βλέπει
 - Τα βουνά και άλλες ανωμαλίες του εδάφους περιορίζουν την μας.
 - Η (κλάδος της Φυσικής) διδάσκει ότι το φως διαθλάται.
 - Στα Ελευσίνια μυστήρια ορίζονταν (< έφορῶ), οι οποίοι παρακολουθούσαν και πρόσεχαν τη σωστή τέλεσή τους.

¹⁹ α) 3, 9, 11 β) 4, 8, 10 γ) 6, 7 δ) 2, 12, 14 ε) 1, 5, 13.

²⁰ οράματα, ορατότητα, οπτική, επόπτες, είδωλα, ύποπτο (< ύφορῶ).

- Κάποτε λατρεύονταν σαν τα ξύλα, τ' άστρα και τα δέντρα. Τώρα προσκυνάνε τα αστέρια της μουσικής και του ποδόσφαιρου.
- Δεν μου εμπνέει καμιά εμπιστοσύνη. Μου φαίνεται πολύ πρόσωπο.

6. Να γράψετε στην αρχαία ελληνική από ένα αντίθετο για τις παρακάτω λέξεις (§ 56): *δηλώω-ῶ, κακῶς πάσχω, σιωπάω-ῶ, ἀποθνήσκω, οἰμῶζω*²¹.

7. Να συνδέσετε τις λέξεις και φράσεις της αρχαίας (§ 56) (στήλη Α) με την απόδοσή τους στη νέα ελληνική (στήλη Β). Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν:

Α	Β
1. ἀπόφθεγμα	α) αξιαγάπητος
2. ἀγαστός	β) λένε ότι είπαν
3. τὸ φρόνιμον	γ) ἔλεγαν ότι εἶπε αυτός
4. ἔφασαν εἰπεῖν αὐτόν	δ) απαντῶ ρωτώντας
5. ἐπερωτῶ	ε) θαυμαστός
	στ) αυτοκυριαρχία
	ζ) λόγος

8. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις με λέξεις που παράγονται από το ρήμα *λείπω*, απλές ή σύνθετες. (Τα θέματα του ρήματος είναι: ισχυρό *λειπ-*, με ποιοτική μεταβολή *λοιπ-*, ασθενές *λιπ-*)²²:

- η ανεπάρκεια του νερού =
- το υπόλειμμα, το απομεινάρι, το σώμα του νεκρού =
- η (ολιγόλεπτη) διακοπή =
- διανοητικό κενό στην επεξεργασία των ερεθισμάτων που προσλαμβάνει ο εγκέφαλος (ιατρ.) =
- ξαφνική και παροδική απώλεια της συνείδησης =

²¹ κρύπτω, εὔ πάσχω, φράζω (ὄμιλῶ), ξήω-ῶ, γελῶ.

²² λειψυδρία, λείψανο, διάλειμμα, διάλειψη, λιποθυμία, λιποτάκτης, ἔλλειψη, λειψανδρία.

- στρατιώτης που εγκαταλείπει αυθαίρετα τις τάξεις του στρατού =
- απουσία, ανεπάρκεια, ελάττωμα, γεωμετρικό σχήμα που προκύπτει με την πλάγια τομή κυλίνδρου =
- έλλειψη αρσενικού πληθυσμού, έλλειψη σπουδαίων προσώπων =

9. Να συνδέσετε κάθε λέξη της στήλης Α (§ 56) με τις λέξεις της νέας ελληνικής της στήλης Β, με τις οποίες έχει κοινό θέμα (σε σύνθεση ή μη), γράφοντας μπροστά από κάθε αριθμό της στήλης Α το ή τα γράμματα από τη στήλη Β²³:

A	B
1. <i>πίνω</i>	α) ημιθανής
2. <i>άγορά < άγείρω</i>	β) σωφρονιστήριο
3. <i>φωνή</i>	γ) προφήτης
4. <i>πάσχω</i>	δ) πένθος
5. <i>άπο-θνήσκω</i>	ε) ποτήρι
6. <i>φημί</i>	στ) πανηγύρι
7. <i>φρόνιμος</i>	ζ) επιφώνημα
	η) πάθος
	θ) αθανασία
	ι) εκφωνητής
	ια) απαθής
	ιβ) κατάφαση
	ιγ) πότης
	ιδ) συναγερμός

²³ 1ε, ιγ, 2στ, ιδ, 3ζ, ι, 4δ, η, ια, 5α, θ, 6γ, ιβ, 7β.

Κεφάλαιο IV

§§ 1 - 17

Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Ποια τακτική διακυβέρνησης ακολούθησαν οι Τριάκοντα μετά τη θανάτωση του Θηραμένη και ποιες συνέπειες είχε για τους συμπολίτες τους;
2. Να χαρακτηρίσετε το ήθος της εξουσίας των Τριάκοντα και να γράψετε ποια είναι η πιο σημαντική, κατά τη γνώμη σας, διαφορά από το ήθος των δημοκρατικά εκλεγμένων ηγετών της πόλης. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
3. Το τυραννικό καθεστώς των Τριάκοντα σύντομα προκάλεσε με την πρακτική του την οργανωμένη αντίσταση των δημοκρατικών με αρχηγό το Θρασύβουλο. Να γράψετε με ποιο σχέδιο κινήθηκαν οι επαναστάτες και ποιος ήταν ο πρώτος αντικειμενικός τους σκοπός (§§ 1-7)
4. Να αναπτύξετε τη σημασία που είχε για τους επαναστάτες η επιτυχία τους κατά της φρουράς των ολιγαρχικών στα σύνορα της Αθήνας.
5. Με ποιες ενέργειες αντέδρασαν οι Τριάκοντα στην επιτυχία του Θρασύβουλου; Ποια συναισθήματα τους οδήγησαν στις ενέργειες αυτές;
6. «Μια και θα 'χετε λοιπόν μερίδιο στις τιμές, πρέπει να 'χετε μερίδιο και στους κινδύνους»: Σε ποιους απευθύνονται μ' αυτά τους τα λόγια οι Τριάκοντα και ποιο σκοπό επιδιώκουν; Με αφορμή αυτή τους την ενέργεια να αξιολογήσετε τα κίνητρά τους και να διατυπώσετε τα συμπεράσματά σας για το ήθος και το χαρακτήρα τους.
7. Να κατατάξετε τις ενέργειες των Τριάκοντα (§§ 1-10) σύμφωνα με τη σειρά που κλιμακώνονται ανάλογα με τη σκληρότητα και την κυνικότητά τους. Να επισημάνετε εκείνα τα σημεία στην αφήγηση του Ξενοφώντα που προαναγγέλλουν το τέλος των τυράννων.

8. Πιστεύετε ότι όλοι οι ολιγαρχικοί που ήταν γραμμένοι στο γνωστό κατάλογο συμφωνούσαν με τις ενέργειες των Τριάκοντα; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας και να αναφέρετε στοιχεία του κειμένου που την τεκμηριώνουν.
9. Με ποια επιχειρήματα προσπαθεί να εμπυχώσει τους άνδρες του ο Θρασύβουλος και να τους πείσει για τη νίκη;
10. Ποια συναισθήματα προκαλεί στους δημοκρατικούς η αναφορά του Θρασυβούλου στις πράξεις των Τριάκοντα και ποια επίδραση έχει η αναφορά αυτή στην ετοιμότητά τους για τη μάχη;
11. Ποια πλεονεκτήματα βλέπει ο Θρασύβουλος να έχει η παράταξή του έναντι των ολιγαρχικών
 - α) ως προς τη συμπαράσταση των θεών και
 - β) ως προς τις θέσεις απ' όπου θα εφορμήσουν στην επικείμενη μάχη;
12. Αφού αναφέρετε για ποιο σκοπό πολεμούν οι δημοκρατικοί σύμφωνα με το Θρασύβουλο (§17) και για ποιον οι ολιγαρχικοί, να γράψετε ποιον από τους δύο αντιπάλους δικαιώνει ηθικά ο συγγραφέας με τον τρόπο που αφηγείται τα γεγονότα. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία από το κείμενο.

B. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Να αναφέρετε ποιοι ήταν οι λόγοι της αποτυχίας των ολιγαρχικών να καταλάβουν το φρούριο της Φυλής, όπου είχε καταφύγει ο Θρασύβουλος.
2. Να γράψετε σύντομα ποιες θέσεις κατέλαβαν δημοκρατικοί και ολιγαρχικοί στον Πειραιά για την τελική τους σύγκρουση και να αναφέρετε τη δύναμη του καθενός.
3. Να γράψετε από ποια μέρη αποτελείται ο λόγος του Θρασυβούλου και να αναφέρετε επιγραμματικά το περιεχόμενο καθενός.

IV, §§ 18 - 19

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. α) *Ταῦτα δ' εἰπών*: Με ποιους τρόπους είχε παρακινήσει ο Θρασύβουλος τους στρατιώτες σε μάχη (§§ 12-17);
β) Γιατί δεν έδωσε αμέσως το πρόσταγμα της μάχης, αλλά *ἡσυχίαν εἶχε*;
2. Σε ποια χρονική στιγμή, σύμφωνα με το μάντη, θα έπρεπε να επιτεθούν οι δημοκρατικοί ενάντια στους εχθρούς και γιατί;
3. α) Πώς χαρακτηρίζετε το μάντη από τα λόγια και τα έργα του;
β) Γιατί, κατά τη γνώμη σας, επελέγη η *διάβασις* του Κηφισού ως τάφος του;
4. Γνωρίζετε από την ιστορία άλλα παραδείγματα ατόμων που έδειξαν παρόμοια αυταπάραξη με αυτήν του ανώνυμου μάντη;
5. Πώς συμπεριφέρθηκαν οι δημοκρατικοί στους νεκρούς συμπολίτες τους; Τι δείχνει η στάση τους αυτή;
6. Τι σήμαινε η *σκύλευσις* των νεκρών για τους αρχαίους Έλληνες; Ποια παραδείγματα από τον Όμηρο ανακαλεί στη μνήμη σας η αναφορά στο θέμα αυτό;
7. Τι εννοεί ο Ξενοφών με τη φράση *τούς νεκρούς ὑποσπόνδους ἀπεδίδοσαν*;
8. Ποια από τα γεγονότα που αφηγείται ο Ξενοφών στις §§ 18-19 εκτιμάτε ότι έχουν μικρότερη σημασία για τη σύγκρουση των Τριάκοντα με τους δημοκρατικούς στον Πειραιά; Για ποιο λόγο νομίζετε ότι τα παραθέτει ο ιστορικός στη συγκεκριμένη περίπτωση;

B. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Ποια ήταν η στάση του μάντη κατά την ώρα της μάχης;
2. Ποια φράση του κειμένου περιγράφει την έκβαση της μάχης;
3. Σε ποια σημεία των §§ 18-19 είναι εμφανής η πίστη του Ξενοφώντα στη θεία παρέμβαση;

4. Ποιοι ολιγαρχικοί έχασαν τη ζωή τους στη μάχη αυτή; Ποιες απώλειες είχαν οι δημοκρατικοί;
5. Από ποια σημεία του κειμένου φαίνεται ότι ο ιστορικός γνωρίζει τα στρατιωτικά πράγματα;

Γ. Συνδυασμός ερώτησης σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. α) Ποιες συμβουλές έδωσε ο μάντης στους δημοκρατικούς;
β) Να γράψετε αν οι συμβουλές του ήταν εύστοχες και να κρίνετε αν οι χρησμοί του επαληθεύτηκαν.

2. Γραμματικές ασκήσεις

1. Οι παρακάτω φράσεις να μεταφερθούν στον αντίθετο αριθμό:
 - *ὁ μάντις παρήγγελλεν αὐτοῖς:*.....
 - *ἐπειδὴν μέντοι τοῦτο γένηται, ἡγησόμεθα μὲν ... ἡμεῖς:*.....
 - *οἱ δ' ἄλλοι ἐνίκων καὶ κατεδίωξαν μέχρι τοῦ ὄμαλου:*.....
2. *εἰπὼν, παρήγγελλεν, ἔσται, ἐψεύσατο, ἀγόμενος, κατεδίωξαν:* Να μεταφέρετε τον ίδιο τύπο (αριθμός, πρόσωπο και ἐγκλίση) σε όλους τους χρόνους της ίδιας φωνής.
3. Να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος στο γραμματικό προσδιορισμό των λέξεων που δίνονται:
 - *πρότερον:* είναι επίθετο / επίρρημα
 - *σφετέρων:* είναι κτητική αντωνυμία / προσωπική αντωνυμία
 - *ἐνταῦθα:* είναι χρονικό επίρρημα / τοπικό επίρρημα
 - *ἐπομένους:* είναι επίθετο / μετοχή
 - *ἔσται:* είναι ρήμα / επίρρημα
 - *ἐπεὶ:* είναι πρόθεση / σύνδεσμος

4. Να γράψετε το ίδιο πρόσωπο σε όλους τους χρόνους της οριστικής στην ίδια φωνή:

Ενεστώς	Παρατατ.	Μέλλον	Αόριστος	Παρακείμ.	Υπερσυντ.
		ήγησόμεθα			
ἀποθνήσκει					
			ἔλαβον		

5. Να γράψετε το ίδιο πρόσωπο σε όλες τις εγκλίσεις του αορίστου:

Αόριστος			
Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
		πέσοι	
	γένηται		
ἔψεύσατο			
ἀνέλαβον			
ἀπέθανον			
κατεδίωξαν			

3. Συντακτικές ασκήσεις

1. Να εντοπίσετε και να χαρακτηρίσετε τις δευτερεύουσες προτάσεις του κειμένου.
2. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις, ώστε να χαρακτηρίζεται πλήρως ο συντακτικός ρόλος των λέξεων ή φράσεων που δίνονται:
 - ταῦτα: είναι..... στο εἰπών
 - αὐτοῖς: είναιστο παρήγγελεν.
 - ἐπιτίθεσθαι: είναι στο παρήγγελεν.
 - ὑπὸ μοίρας: είναι προσδιορισμός του
 - ἐν τῇ διαβάσει: είναι προσδιορισμός του
 - περὶ ἑβδομήκοντα: είναι στο ἀπέθανον.
 - τῶν πολιτῶν: είναι γενική από το οὐδενός.

3. Να εντάξετε στον πίνακα τις μετοχές ανάλογα με το είδος τους:

Μετοχές	Επιθετική	Κατηγορηματική	Επιρρηματική					
			χρον.	αιτ.	τελ.	υποθ.	εναντ.	τροπ.
μεταστραφείς								
έπομένοις								
ἀγόμενος								
ἐκπηδήσας								
ἐμπεσών								
προσιόντες								

4. Να επιλέξετε τη σωστή ανάλυση της μετοχής σε πρόταση:

- είπων: α) ἐπειδὴν εἶπη
 β) ἐπεὶ εἶπεν
 γ) ὅτε ἔλεξεν

5. Σε ποια από τις μετοχικές φράσεις αντιστοιχεί καθεμιά από τις δευτερεύουσες προτάσεις που υπογραμμίζονται; Να κυκλώσετε τη σωστή.

- α) ἐπειδὴν τοῦτο γένηται: τοῦτο γιγνόμενον
 ἠγησόμεθα μὲν ἡμεῖς τοῦτο γενόμενον
 τούτου γιγνομένου
 τούτου γενομένου
- β) ἐπεὶ ἀνέλαβον τὰ ὅπλα: ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα
 αὐτὸς μὲν ἀποθνήσκει ἀναλαβών τὰ ὅπλα
 (τούτων) ἀναλαβόντων τὰ ὅπλα

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να εντοπίσετε τις λέξεις του κειμένου που εντάσσονται στη στρατιωτική ορολογία.
2. Με ποιες λέξεις των §§ 18-19 έχουν ετυμολογική σχέση οι παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής; *τραύμα, ηγέτης, προσέλευση, διάλογος*

3. Να μεταφέρετε στη νέα ελληνική τις παρακάτω φράσεις:
- α) μεταστραφείς πρὸς τοὺς ἐναντίους.....
 β) καὶ οὐκ ἐψεύσατο.....
 γ) ἐμπεισὼν τοῖς πολεμίοις.....
 δ) κατεδίωξαν μέχρι τοῦ ὄμαλοῦ.....
 ε) τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδωσαν.....
4. Να γράψετε ένα παράγωγο ουσιαστικό στη ν.ε. για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις και να το χρησιμοποιήσετε σε σύντομες προτάσεις: μεταστραφείς, ἀνέλαβον, ἐναντίους, ἀπεδίδοσαν.
5. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με την απόδοσή τους στη νέα ελληνική στη στήλη Β, σύμφωνα με τη σημασία που έχουν στο κείμενο. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.
Α	Β
1. παραγγέλλω	α) δικοί τους
2. σφέτεροι	β) προπορεύομαι
3. ἡγοῦμαι	γ) πλησιάζω
4. πρόσειμι	δ) απογυμνώνω το νεκρό
5. ἐπίπτω τινί	ε) ορμώ σε κάποιον
6. ὄμαλόν	στ) προσάγω
7. σκυλεύω	ζ) πεδιάδα
	η) συμβουλεύω
6. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις με παράγωγα ουσιαστικά του ρήματος λαμβάνω (απλού ή σύνθετου):
- α) Έκανε χρημάτων από το πλησιέστερο κατάσταση της Εθνικής Τράπεζας.
 β) Έψαξα στο λεξικό για το «σπονδή».
 γ) Τα παιδιά συχνά δεν έχουν του χώρου.
 δ) Δεν είχε σε μεγάλη τους ποιητές!
 ε) Δεν βρέθηκε τελικά ο του γράμματος.
 στ) Με τη στάση του έδωσε για συζητήσεις σε βάρος του.
 ζ) Μπήκε κρυφά, χωρίς να γίνει
 η) Η του δραπέτη ήταν μια επίπονη επιχείρηση.
 θ) Ο καθηγητής μας ζήτησε να γράψουμε την του διηγήματος.

IV, §§ 20 - 22

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Ποια σημασία είχε η λεπτομέρεια ότι ο Κλεόκριτος ήταν «μύστης»;
2. α) Σε ποιους απευθύνεται ο Κλεόκριτος; Πώς τους προσφωνεί;
β) Τι τονίζεται μέσω αυτής της προσφώνησης;
3. Ποιο είδος αντωνυμιών απαντά πιο συχνά στο λόγο του Κλεοκρίτου και γιατί ο ίδιος προτάσσει το «*ἡμείς*» μετά τις ερωτήσεις στην § 20;
4. Ποιος είναι ο στόχος της ομιλίας του Κλεοκρίτου και ποιο το περιεχόμενό της;
5. Ποια είναι η στάση της παράταξης του κήρυκα απέναντι στην πατρίδα και ποια της αντίθετης παράταξης, σύμφωνα με το λόγο του;
6. Ποιους (ή τι) επικαλείται ο κήρυκας και για ποιο λόγο;
7. Ποιες ανόσιες πράξεις διέπραξαν οι τριάκοντα, κατά τον κήρυκα, και ποιες ήταν οι συνέπειες των πράξεών τους;
8. Ποιο είναι το νόημα της τελευταίας φράσης του λόγου του Κλεοκρίτου (*Ἄλλ' εὖ γε ... κατεδακρύσαμεν*);
9. Ποιοι δεσμοί μεταξύ των πολιτών, κατά την άποψη του κήρυκα, θα πρέπει να αποτρέψουν τους αντιπάλους από τις εχθρικές τους ενέργειες; Να τους καταγράψετε και να εκτιμήσετε την αξία τους για την ειρηνική συμβίωση των Αθηναίων.
10. Στην ενότητα αυτή παρατηρούμε ότι ο Ξενοφών δε σχολιάζει τη μάχη. Πού εστιάζει ο ιστορικός την προσοχή του;

B. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Να γράψετε από ποια μέρη αποτελείται ο λόγος του κήρυκα και να αναφέρετε επιγραμματικά το περιεχόμενό τους.
2. Να δώσετε ένα τίτλο που να εκφράζει επιγραμματικά το βαθύτερο νόημα του λόγου του Κλεοκρίτου.

3. Με ποιες λέξεις ή λεκτικά μέσα αποδίδεται στο λόγο του κήρυκα η έννοια της συντροφικότητας;
4. Ποια ήταν τα κίνητρα των πράξεων των Τριάκοντα, κατά τον κήρυκα; Με ποια φράση αποδίδονται στην αρχαία ελληνική;
5. Ποια επίθετα χρησιμοποιεί ο κήρυκας για να χαρακτηρίσει τον μεταξύ τους πόλεμο;

2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. ἄνδρες πολῖται τί ἡμᾶς ἐξελαύνετε; τί ἀποκτεῖναι βούλεσθε; ἡμεῖς γὰρ ὑμᾶς κακὸν μὲν οὐδὲν πώποτε ἐποιήσαμεν: Να γράψετε το παραπάνω χωρίο μεταφέροντας όλους τους κλιτούς τύπους στον ενικό αριθμό.
2. ἁμαρτάνοντες, ἀποθανόντων: Να γράψετε τις μετοχές όλων των χρόνων στην ίδια πτώση και αριθμό.
3. ἀπήγαγον: Να γράψετε το γ' ενικό πρόσωπο του ίδιου χρόνου σε όλες τις εγκλίσεις.
4. Να ενώσετε τους αριθμούς των λέξεων που δίνονται στη στήλη Α με τα γράμματα στη στήλη Β που αντιστοιχούν στο γραμματικό τους προσδιορισμό. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

Α	Β
1. ὄν	α) μετοχή αορίστου β'
2. ἀλλήλοις	β) χρονικό επίρρημα
3. ἀποθανόντων	γ) απαρέμφατο ενεστώτα
4. δεῖν	δ) αυτοπαθής αντωνυμία
5. ἔχθιστον	ε) αλληλοπαθής αντωνυμία
6. ἀποκτεῖναι	στ) μετοχή ενεστώτα
7. πώποτε	ζ) επίθετο υπερθετικού βαθμού
	η) απαρέμφατο αορίστου

5. Να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος στο γραμματικό προσδιορισμό των λέξεων:

- *ἀποκτείναι*: είναι απαρέμφ. / ενκτ. αορίστου του ρ. *ἀποκτείνω*;
- *παύσασθε*: είναι οριστ. / προστ. αορίστου του ρ. *παύομαι*;
- *ἐξελαύνετε*: είναι οριστ. ενεστ. / παρατατ. του ρ. *ἐξελαύνω*;
- *οἷ*: είναι αναφορική αντωνυμία / άρθρο;
- *πλείους*: είναι επίθετο θετικού / συγκριτικού βαθμού;

6. Να συμπληρώσετε τους πίνακες.

I. Να γράψετε την ίδια πτώση στον άλλο αριθμό:

	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Ον.				οἱ συγχορευταί οἱ ἄρχοντες
Γεν.	τῆς συγγενείας			τῶν θυσῶν
Δοτ.				τοῖς μησίν
Αιτ.	τὸν πόλεμον τὸ ἄστυ τὴν πατρίδα			τοὺς ἀνθρώπους τὰ ἔτη
Κλητ.				πολίται

II. Να συμπληρώσετε τους βαθμούς των επιθέτων και επιρρημάτων:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
		σεμνοτάτων
		καλλίστων
		ἀνοσιωτάτοις
		αἴσχιστον
		ἔχθιστον
	πλείους	
μάλα		
ὀλίγου		

3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. Να χαρακτηρίσετε το είδος του εμπρόθετου προσδιορισμού:

- *εἰς τὴν πατρίδα:*
- *κερδέων ἔνεκα:*
- *ἐν ὀκτῶ μηνί:*
- *ἐν εἰρήνῃ:*
- *ὑφ' ἡμῶν:*
- *διὰ τὸ προσακούειν:*

2. Να υπογραμμίσετε τη σωστή ανάλυση της μετοχής σε ισοδύναμη δευτερεύουσα πρόταση:

- *κατασιωπησάμενος:* ἐπεὶ κατεσιωπήσατο
ἐπεὶ κατασιωπᾶται
εἰ καὶ κατεσιωπήσατο

3. Να συνδέσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β που αντιστοιχούν στο συντακτικό τους προσδιορισμό. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. ὁ κῆρυξ	α) ποιητικό αίτιο (<i>τῶν ἀποθανόντων</i>)
2. πολῖται	β) αντικείμενο στο <i>μετεσχίκαμεν</i>
3. ἔορτῶν	γ) κατηγορούμενο στο <i>ἡμεῖς</i>
4. συμφοιτηταί	δ) σύστοιχο αντικείμενο στο <i>κεκινδυνεύκαμεν</i>
5. ὑφ' ἡμῶν	ε) παράθεση στο <i>Κλεόκριτος</i>
6. πολλά	στ) γενική διαιρετική
	ζ) επιθετικός προσδιορισμός στο <i>ἄνδρες</i>

4. Να εντάξετε στον πίνακα τις μετοχές του κειμένου ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκουν. Στις επιρρηματικές να συμπληρώσετε το είδος (π.χ. χρονική, τροπική κτλ.):

Μετοχές	Επιθετική	Κατηγορηματική	Επιρρηματική
κατασιωπησάμενος			
αϊδούμενοι			
άμαρτάνοντες			
πολεμοῦντες			
ἔξόν			
ἀποθανόντων			

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

- Να εντοπίσετε και να καταγράψετε από τις λέξεις ή φράσεις του κειμένου:
 - αυτές που αναφέρονται στους δεσμούς φιλίας ανάμεσα στους αρχαίους Αθηναίους.
 - αυτές που αναφέρονται στη θρησκευτική ζωή.
- Ποια είναι η σημασιολογική διαφορά ανάμεσα στον όρο *συγγένεια* και στον όρο *κηδεστία*; Να γράψετε τρεις λέξεις ετυμολογικά συγγενείς με τη λέξη *κηδεστία*.
- εὐφωνος*: Να γράψετε στα νέα ελληνικά πέντε επίθετα αλλάζοντας
 - το α' συνθετικό, όπως στο παράδειγμα: *εὐφωνος* → *υψίφωνος*,
 - το β' συνθετικό π.χ. *εὐφωνος* → *εὐπορος*

IV, § 23

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

- α) Με ποια συναισθήματα προσήλθαν οι ολιγαρχικοί την επομένη της μάχης στο συνέδριο;
β) Ποιες τάσεις εμφανίστηκαν ανάμεσά τους σχετικά με το τι θα έπρεπε να γίνει στη συνέχεια;
Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας και στα δύο ερωτήματα.
- Πιστεύετε ότι ο λόγος του κήρυκα συνετέλεσε στις αποφάσεις που πήραν οι ολιγαρχικοί; Να αιτιολογήσετε τη γνώμη σας.
- Γιατί οι ολιγαρχικοί αισθάνονταν *ταπεινοί και ξηρμοί*;
- Με ποιους συλλογισμούς κατέληξε στο να αφαιρέσει την εξουσία από τους Τριάκοντα η συγκεκριμένη μερίδα των ολιγαρχικών;

B. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

- Ποια ήταν η απόφαση των ολιγαρχικών στο συνέδριο μετά την ήττα στον Πειραιά;
- Ποιο πολιτειακό σχήμα διαδέχτηκε το καθεστώς των Τριάκοντα;
- Ποιοι από τους ολιγαρχικούς απέκλειαν κατηγορηματικά κάθε υποχώρηση απέναντι στους δημοκρατικούς;

Γ. Συνδυασμός ερωτήσεων κλειστού και ανοικτού τύπου

- Να σημειώσετε X επιβεβαιώνοντας ή απορρίπτοντας το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων:

	Σωστό	Λάθος
α) Ο Κλεόκριτος δεν έφερε κανένα ουσιαστικό αποτέλεσμα με την ομιλία του.	☐	☐
β) Οι αρχηγοί των ολιγαρχικών συνεδρίασαν με σύμπνοια για την εξέλιξη της κατάστασης.	☐	☐

- γ) Τις τελικές αποφάσεις πήραν όσοι από τους ολιγαρχικούς βαρύνονταν με πολλά εγκλήματα.
- δ) Οι Τριάκοντα τελικά αντικαταστάθηκαν από μιας άλλης μορφής ολιγαρχία.

2. Α. Να κρίνετε αν το περιεχόμενο των προτάσεων είναι σωστό ή λανθασμένο σημειώνοντας X στο αντίστοιχο τετράγωνο:
ἔλεγον ὡς οὐ χρεῖη καθυφίεσθαι τοῖς ἐν Πειραιεῖ: Με τη φράση αυτή οι ολιγαρχικοί εννοούσαν ότι:

	Σωστό	Λάθος
α) Είχαν ηττηθεί πλήρως από τους αντιπάλους.	☐	☐
β) Επεδίωκαν τη συμφιλίωση με τους δημοκρατικούς.	☐	☐
γ) Ἐπρεπε να εξακολουθήσουν να αποκρούουν τους δημοκρατικούς.	☐	☐

Β. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας σε μια σωστή πρόταση.

2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. *ἔψηφίσαντο, εἶλοντο:* Να γράψετε το ίδιο πρόσωπο σε όλες τις εγκλίσεις του ίδιου χρόνου.
2. Να γράψετε τις πλάγιες πτώσεις ενικού και πληθυντικού (αν υπάρχει) των ακολούθων ουσιαστικών: *Πειραιεῖ, πόλιν.*
3. Να γράψετε το ίδιο πρόσωπο σε όλους τους χρόνους της οριστικής στην ίδια φωνή:

Ἐνεστώς	Παρατατ.	Μέλλον	Αόριστος	Παρακείμεμ.	Υπερσυντ.
	ἔλεγον				
					ἔπεποιήκεσαν
					τεταγμένοι ἦσαν

4. Να γράψετε τα απαρέμφατα των άλλων χρόνων:

Ενεστώς	Μέλλον	Αόριστος	Παρακείμενος
			ἠδικηκέμαι
πειθεσθαι			
ἀπολλύναι			
		ἔλῃσθαι	

3. Συντακτικές ασκήσεις

1. Να εντοπίσετε τις δευτερεύουσες προτάσεις της § 23 και να προσδιορίσετε:

- α) το είδος τους
- β) πώς εισάγονται (σύνδεσμος ή αντωνυμία)
- γ) ποια είναι η συντακτική τους θέση.

2. Να γράψετε όλους τους εμπρόθετους προσδιορισμούς και να χαρακτηρίσετε το είδος τους.

3. Να συμπληρώσετε τον πίνακα, όπως στο παράδειγμα:

Απαρέμφατα	Είδος	Συντακτική θέση
καθυφίεσθαι	τελικό	υποκ. στο απροσ. ρ. <i>χρείη</i>
ἠδικηκέμαι		
χρῆναι		
πειθεσθαι		
ἐπιτρέπειν		
ἀπολλύναι		
καταπαῦσαι		
ἔλῃσθαι		

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να συσχετίσετε ετυμολογικά τις παρακάτω λέξεις με λέξεις του κειμένου:
ανάπαυλα, σύνταγμα, διαφορά, απόφαση, απώλεια, εμπιστευτικό.
2. Να γράψετε δύο παράγωγα και δύο σύνθετα από το ρήμα *πείθομαι* και να σχηματίσετε προτάσεις με καθένα από αυτά.
3. Να συμπληρώσετε τον πίνακα ακολουθώντας τα παραδείγματα²⁴:

<i>διά + φέρω</i>	διαφέρω	διαφορά
<i>είς + φέρω</i>		
<i>πρός + φέρω</i>		
<i>σύν + φέρω</i>		
<i>ἀνά + φέρω</i>		
<i>σύν + λογίζομαι</i>	συλλογίζομαι	συλλογισμός
<i>ἀνά + λογίζομαι</i>	αναλογίζομαι	
<i>παρά + λογίζομαι</i>		
<i>διά + λογίζομαι</i>		

²⁴ Το παράγωγο ουσιαστικό από το *αναλογίζομαι* σχηματίζεται με την κατάληξη *-ία*.

IV, §§ 37 - 38

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. *οὔτοι ὄχοντο εἰς Λακεδαίμονα...*: Σε ποιους αναφέρεται η δεικτική αντωνυμία; Για ποιο σκοπό στάλθηκαν στη Σπάρτη;
2. *ἔπεμπον δὴ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἐκ τοῦ ἄστεως...*: Σε ποιους αναφέρεται το υποκείμενο του ρήματος και ποιος ήταν ο λόγος της αποστολής αντιπροσώπων στη Σπάρτη;
3. Τι υποσχέθηκαν οι ολιγαρχικοί να παραδώσουν στους Σπαρτιάτες; Πώς κρίνετε αυτή την ενέργεια;
4. Ποιος ήταν ο σκοπός της αποστολής των δεκαπέντε ανδρών στην Αθήνα; Πώς κρίνετε την ενέργεια αυτή των εφόρων;
5. *οἱ δὲ διήλλαξαν ἐφ' ᾧτε...*: Με ποιους όρους έγινε η συνδιαλλαγή; Πώς τους κρίνετε;
6. *πλὴν τῶν τριάκοντα καὶ τῶν ἑνδεκα καὶ τῶν ἐν Πειραιεὶ ἀρξάντων δέκα*: Γιατί νομίζετε ότι εξαιρέθηκαν από τα μέτρα ειρήνευσης οι τριάκοντα, οι ἑνδεκα και οι δέκα;
7. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ο Ξενοφών δεν αναφέρει τι πρότειναν οι δημοκρατικοί στη Σπάρτη;

B. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. *καὶ τοὺς ἐν Πειραιεὶ*: Ποιους εννοεί ο Ξενοφών;
2. Ποιοι ήταν οι ἔκκλητοι;
3. Ποιους εννοεί ο Ξενοφών με την έκφραση *οἱ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ*;

2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. Να καταγράψετε στις §§ 37-38 τα ουσιαστικά της γ' κλίσης (κύρια και προσηγορικά). Δίπλα από το καθένα να γράψετε τις πλάγιες πτώσεις του αριθμού στον οποίο βρίσκεται.
2. *χρησθαι, ἄξιοῦν, φοβοῖντο*: Να κλίνετε την υποτακτική ενεστώτα και την οριστική παρατατικού των ρημάτων, στη φωνή που δίνονται.
3. Να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος στο γραμματικό προσδιορισμό των λέξεων:
 - *μέντοι* είναι συμπλεκτικός / αντιθετικός σύνδεσμος
 - *σφᾶς αὐτούς* είναι προσωπική / αυτοπαθητική αντωνυμία
 - *ὃ τι* είναι ειδικός σύνδεσμος / αναφορική αντωνυμία
 - *ἄξιοῦν* είναι οριστική ενεστώτα / απαρέμφατο ενεστώτα
 - *Πειραιᾶ* είναι πρωτόκλιτο όνομα / τριτόκλιτο όνομα
 - *πεντεκαίδεκα* είναι αριθμητικό απόλυτο / τακτικό
 - *ὄπη* είναι επίρρημα / αντωνυμία
 - *κάλλιστα* είναι επίθετο / επίρρημα
 - *Ἐλευσίνα* είναι πρωτόκλιτο όνομα / τριτόκλιτο όνομα
4. Να συμπληρώσετε τα ζητούμενα στους παρακάτω πίνακες:

I.

<i>Αρσενικό</i>	<i>Θηλυκό</i>	<i>Ουδέτερο</i>
<i>οὔτοι</i>		
<i>λέγοντας</i>		
<i>σφᾶς αὐτούς</i>		
<i>ἀκούσαντες</i>		
<i>πάντων</i>		

II.

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
φίλοι		
		κάλλιστα

3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. Να εντοπίσετε τις δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις και να αναγνωρίσετε το είδος και το συντακτικό τους ρόλο.
2. *χρησθαι*: Να αναγνωρίσετε το είδος του απαρεμφάτου. Να καταγράψετε όλες τις χρήσεις του άρθρου απαρεμφάτου με τη βοήθεια των παρακάτω παραδειγμάτων²⁵:
 - ῥάδιον δὲ τοῦτο καταμαθεῖν ἔστιν.
 - φοβοῦμαι διελέγχειν σε.
 - τὸ λακωνίζειν ἔστί φιλοσοφεῖν.
 - εἷς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.
 - δεινὸς λέγειν.
 - τὴν πόλιν φυλάττειν αὐτοῖς παρέδωσαν.
 - ᾿Ω ξεῖν' ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῆδε κείμεθα.
 - ἐμὲ τάδε παθεῖν, φεῦ!
 - πέπεισμαι ἐγὼ ἐκὼν εἶναι μηδένα ἀδικεῖν ἀνθρώπων.
3. *ἀκούσαντες δὲ πάντων αὐτῶν*: Να δικαιολογήσετε την πτώση του αντικειμένου της μετοχής. Να γράψετε και τις υπόλοιπες συντάξεις του ρήματος *ἀκούω*.

²⁵ υποκειμένο, αντικείμενο, κατηγορούμενο, επεξήγηση, της αναφοράς, του σκοπού ή του αποτελέσματος, αντί προστακτικής, επιφωνηματικά σε αναφωνήσεις, απόλυτα σε σύνομες στερεότυπες εκφράσεις.

4. *ἐφ' ὅτε εἰρήνην μὲν ἔχειν... (ἐφ' ὅτε) δὲ ἀπιέναι...δέκα*: Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις και να δικαιολογήσετε τον τρόπο με τον οποίο εκφέρονται²⁶.

5. Να γράψετε δίπλα από κάθε αριθμό της στήλης Α το γράμμα της στήλης Β που αποδίδει τη συντακτική λειτουργία της αντίστοιχης λέξης ή φράσης.

A	B
1. <i>σφᾶς αὐτούς</i> (§ 37)	α) υποκειμένο στο <i>χρησθαι</i> β) ἔμμεσο αντικείμενο στο <i>παραδιδόασι</i> γ) ἄμεσο αντικείμενο στο <i>παραδιδόασι</i>
2. <i>παραδιδόναι</i> (§ 37)	α) αντικείμενο στο <i>ἔφασαν</i> β) αντικείμενο στο <i>φασίν</i> γ) αντικείμενο στο <i>ἀξιοῦν</i>
3. <i>(εἰ φίλοι φασίν εἶναι)</i> <i>Λακεδαιμονίοις</i> (§ 37)	α) δοτική προσωπική χαριστική β) δοτική αντικειμενική στο <i>φίλοι</i> γ) αντικείμενο στο <i>φασίν</i>
4. <i>ἀπιέναι</i> (§ 38)	α) απαρέμφατο του σκοπού β) απαρέμφατο σε θέση ρήματος γ) αντικείμενο στο <i>διήλλαξαν</i>

²⁶ Εκφέρονται με απαρέμφατο. Αυτό συμβαίνει α) στις συμπερασματικές προτάσεις (*ὡς ἢ ὥστε ἢ ἐφ' ὃ ἢ ἐφ' ὅτε + απαρέμφατο*), β) στις αναφορικοσυμπερασματικές προτάσεις (*ὅσος ἢ οἷος + απαρ.*) και γ) στις χρονικές προτάσεις (*πρὶν + απαρέμφατο*). Βλ. και *Συντακτικό*, §§ 165β (σσ. 147-148), 174β (σ. 158) και 177.3 (σσ. 160-161).

2. Να γράψετε ομόρριζα του ρήματος *πέμπω* (θέμα: πεμπ- / πομπ-) που να είναι συνώνυμα των λέξεων ή να αποδίδουν μονολεκτικά το περιεχόμενο των φράσεων ή προτάσεων που ακολουθούν³⁰:

εξευτελίζω =

διώχνω, απομακρύνω =

επιδεικτικός =

εξιλαστήριο θύμα =

στέλνω ψηλά στον ουρανό (δέηση) =

3. Να συνδέσετε τις λέξεις και φράσεις του κειμένου (στήλη Α) με την απόδοσή τους στη νέα ελληνική (στήλη Β). Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν:

A

B

1. <i>οί ἀπό τοῦ κοινοῦ</i>	α) έδωσαν διαταγή να συμφιλιώσουν
2. <i>ἔφρασαν ἀξιοῦν</i>	β) έλεγαν ότι είχαν την αξίωση
3. <i>οί ἔκκλητοι</i>	γ) λένε ότι έχουν την αξίωση
4. <i>ἐπέταξαν διαλλάξαι</i>	δ) ο καθένας στο σπίτι του
5. <i>ἐφ' ὧτε ἀπιέναι ἕκαστον</i>	ε) επιτροπή αντιπροσώπων Απέλλας
6. <i>ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος</i>	στ) οι ολιγαρχικοί
	ζ) οι αρμόδιοι του επίσημου κράτους
	η) με τον όρο να επιστρέψει ο καθένας

³⁰ δια-πομπεύω, απο-πέμπω, πο-μπώδης, απο-διο-πομπαίος (τράγος), ανα-πέμπω.

4. Να συνδέσετε κάθε λέξη της στήλης Α με τις λέξεις της νέας ελληνικής στη στήλη Β με τις οποίες έχει κοινό θέμα (σε σύνθεση ή μη), γράφοντας μπροστά από κάθε αριθμό της στήλης Α το ή τα γράμματα από τη στήλη Β³¹.

A	B
1. ἀξιόω-ῶ	α) συνταγή
2. φημί	β) συνδιαλλαγή
3. ἐκ-πέμπω	γ) φάση
4. δι-αλλάττω	δ) αρχίζω
5. παρα-δί-δω-μι	ε) παραπομπή
6. ἐπι-τάττω	στ) τροφοδοσία
7. ἄρχω	ζ) πρόφαση
8. ἄπ-εμι	η) αξίωση
	θ) δωσίλογος
	ι) δημαρχία
	ια) προφήτης
	ιβ) δωροδοκία
	ιγ) πομπός
	ιδ) αξιωματικός
	ιε) αδιαλλαξία
	ιστ) αρχαϊκός
	ιζ) προσιτός
	ιη) επίταξη
	ιθ) ισθμός
	κ) αναπέμπω
	κα) άξιος
	κβ) διαλλακτικός
	κγ) απότακτος
	κδ) εξιτήριο

³¹ 1η, ιδ, κα, 2γ, ζ, ια, 3ε, ιγ, κ, 4β, ιε, κβ, 5στ, θ, ιβ, 6α, ιη, κγ, 7δ, ι, ιστ, 8 ιθ, ιζ, κδ.

IV, §§ 39 - 42

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. *τούτων δὲ περανθέντων Πausανίας μὲν διῆκε τὸ στράτευμα...*: Πώς κρίνετε αυτή την ενέργεια του Πausανίας; Ήταν δικαιολογημένη; (Να λάβετε υπόψη και το γεγονός ότι ο Πausανίας κατηγορήθηκε³² στη Σπάρτη για το χειρισμό αυτό.)
2. Ποια ήταν η πρώτη ενέργεια των δημοκρατικών μετά την επικύρωση των συμφωνιών; Πώς την κρίνετε;
3. Ποιες θέσεις των ολιγαρχικών προσπαθεί να ανασκευάσει ο Θρασύβουλος; Ποια είναι τα τεκμήρια που παρουσιάζει; Πώς τα κρίνετε;
4. Ποια είναι η βασική συμβουλή του Θρασύβουλου προς τους ολιγαρχικούς; Ποια η σημασία της για την ατομική ζωή του κάθε πολίτη ξεχωριστά, αλλά, κυρίως, για την πολιτική και κοινωνική ζωή;
5. Για ποιες πολιτικές αρετές, σύμφωνα με τον Θρασύβουλο, μπορεί να καυχιέται κάποιος, ο οποίος ασκεί εξουσία ή φιλοδοξεί να γίνει άρχοντας;
6. Πού αποσκοπεί η παρομοίωση που χρησιμοποίησε ο Θρασύβουλος στο λόγο του; Να την παρουσιάσετε και να δείξετε αν είναι εύστοχη και επιτυχής. Ποια ιδιότητα των ολιγαρχικών υπογραμμίζεται με την παρομοίωση αυτή;
7. Σε ποιους απευθύνεται στην τελευταία περίοδο του λόγου του ο Θρασύβουλος; Ποια είναι η προτροπή του προς αυτούς; Να την παρουσιάσετε αναλυτικά και να δείξετε πού αποσκοπεί;

³² Βλ. Πausανίας, III, 5, 2 και Ξενοφών, Έλλ. III, 5, 25.

8. Αφού μελετήσετε προσεκτικά τον λόγο του Θρασύβουλου να προσδιορίσετε τα βασικά στοιχεία της ηθικής του πολιτικού άνδρα. Ποια νομίζετε ότι είναι η σημασία τους για τη διασφάλιση της ομαλής πολιτικής ζωής και της κοινωνίας γενικότερα;

B. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. *ὁ ἐκ τοῦ ἄστεως ἄνδρες*: Σε ποιους απευθύνεται ο Θρασύβουλος με την προσφώνηση αυτή;
2. Από ποια μέρη αποτελείται ο λόγος του Θρασύβουλου; Να αποδώσετε επιγραμματικά το περιεχόμενο καθενός.
3. Τι επιδιώκει ο Θρασύβουλος με το λόγο του προς τους στρατηγούς;
4. Ποιες πολιτικές αρετές προβάλλονται στο λόγο του Θρασύβουλου που θα μπορούσαν να αποτελέσουν τη βάση της πολιτικής διαπαιδαγώγησης του πολίτη;
5. *πρὸς τοῖς ἄλλοις καλοῖς*: Τι εννοεί με την φράση αυτή ο Θρασύβουλος;
6. *τοῖς νόμοις τοῖς ἀρχαίοις χρῆσθαι...*: Σε ποιους νόμους αναφέρεται ο Θρασύβουλος;

2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. Να εντοπίσετε τις αντωνυμίες στην § 40, να τις χαρακτηρίσετε και να γράψετε την ίδια πτώση στον άλλο αριθμό (ίδιο πρόσωπο ή γένος).
2. *καλλίων κρίσις, τοὺς δάκνοντας κύνας*: Να κλίνετε τα ονοματικά σύνολα στον ενικό και πληθυντικό αριθμό.
3. *τείχος, ὄπλα, συμμάχους, χρήματα, δῆμω, κερδέων, ἄστεως, ἀκρόπολιν, ἐκκλησίαν, νόμοις*: Να κατατάξετε τα ουσιαστικά στην κλίση στην οποία ανήκουν.

4. Α. Να σημειώσετε Χ στο αντίστοιχο τετράγωνο, αν το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων είναι σωστό ή λανθασμένο:

		Σωστό	Λάθος
1. διήκε:	είναι παρατατικός του ρ. διήκω	☐	☐
2. περανθέντων:	είναι προστακτική παθ. αορίστου	☐	☐
3. ὄν:	είναι μετοχή του εἰμί	☐	☐
4. γένοιτο:	είναι ευκτική ενεστώτα	☐	☐
5. ὀμωμόκατε:	είναι παρακείμενος του ρ. ὀμνυμι	☐	☐
6. δήσαντες:	είναι μετοχή του δέω-ῶ	☐	☐
7. ἠδικημένω:	είναι μετοχή ενεστώτα	☐	☐
8. τοιαῦτα:	είναι αόριστη αντωνυμία	☐	☐
9. φρονητέον:	είναι ρηματικό επίθετο	☐	☐
10. καλλίων:	είναι επίθετο συγκριτικού βαθμού	☐	☐

- Β. Να γράψετε το σωστό στις περιπτώσεις που εντοπίσατε λάθος.

5. Να συμπληρώσετε τους άλλους βαθμούς των επιθέτων:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
ὄσιοι		
	καλλίων (θηλ.)	
πολλά		
	πλουσιώτεροι	
μέγα		
καλοῖς		
αἰσχρά		

6. Να συμπληρώσετε τον ίδιο χρόνο και πρόσωπο σε όλες τις εγκλίσεις, το απαρέμφατο και τη μετοχή:

Οριστική	<i>ἐποίησαν</i>		
Υποτακτική			
Ενκτική		<i>δέοι</i>	
Προστακτική			<i>σκέψασθε</i>
Απαρέμφατο			
Μετοχή			

3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. Να εντοπίσετε τα δίπτωτα ρήματα του κειμένου, να δηλώσετε ποιο είναι το άμεσο και ποιο το έμμεσο αντικείμενό τους και να βρείτε την αντίστοιχη σύνταξή τους στη νέα ελληνική³³.
2. Να καταγράψετε τα σύστοιχα αντικείμενα του κειμένου³⁴.
3. *ὑπὸ τῶν οὐδέν τούτων ἐχόντων περιελήλασθε*: Με ποιους άλλους τρόπους εκφέρεται το ποιητικό αίτιο στην αρχαία ελληνική³⁵;
4. Να γράψετε με ποιον τρόπο εκφέρεται ο β' όρος σύγκρισης στην αρχαία ελληνική. Να βρείτε παραδείγματα από το κείμενο³⁶. Να συγκρίνετε με την αντίστοιχη σύνταξη της νέας ελληνικής.

³³ π.χ. *συμβουλευώ ὑμῖν γνῶναι* (στα ν.ε. αιτιατ + βουλητική πρόταση) *παραδόντες ὑμᾶς τῷ δήμῳ* (στη νέα ελληνική + γενική + αιτιατική, π.χ. της έδωσε ένα δαχτυλίδι ή + ε-μπρόθετος + αιτιατική, π.χ. έδωσε σ' αυτήν ένα δαχτυλίδι).

³⁴ π.χ. *φρονητέον ἐστίν μέγα, ἠδίκησεν οὐδέν, πεποιήκατε πολλά καί αἰσχροά*: Στα ν.ε.: *Θεέ μου, βρέξε μια βροχή. Μερικοί ζουν τη ζωή τους καλά. Παίζει καλό παιχνίδι. Χόρεψα καλαματιανό (χορό) κ.ά.*

³⁵ Βλ. *Συντακτικό*, σ. 66, § 68.

³⁶ Στην αρχαία ελληνική: α) *απλή γενική* β) *ἢ + ομοιόπτωτα* ή *ομοιότροπα προς τον ά' όρο* γ) *ἢ + ολόκληρη πρόταση* δ) *ἢ + ονομαστική* ε) *ἀντί, πρό + γενική, παρά, προς + αιτιατική, στ) ἢ κατά + αιτ., ἢ ὡς + απαρ., ἢ ὥστε + απαρ.* π.χ. *ὁ δήμος πενέστερος ὑμῶν, ὄντες πλουσιώτεροι πάντων, τίς κρείσσις καλλίων ἢ ὡς ἐπολεμήσαμεν πρὸς ἀλλήλους*. Στη νέα ελληνική: α) *από + αιτιατ., παρά + αιτιατ.* (σπανιότερα), β) *απλή γενική* γ) *παρά, από και όμοια με τον πρώτο όρο*. π.χ. *Η Χριστίνα είναι ψηλότερη από τη Μαρία. Η Ζωή είναι τρία χρόνια μικρότερή μου. Αγαπώ τη μουσική πιο πολύ από την ποίηση. Περισσότερο έβλαψε παρά ωφέλησε. Χτες βράδυ πέρασα καλύτερα από σήμερα.*

5. Να βάλετε σε κύκλο τη σωστή απάντηση:

- *γνώναι:* α) τελικό απαρέμφατο αντικείμεν. στο *συμβουλευώ*
β) απαρέμφατο του σκοπού
γ) ειδικό απαρέμφατο αντικείμενο στο *συμβουλευώ*

- *ὥστε ... ἄρχειν ἐπιχειρεῖν:* α) δηλώνει αποτέλεσμα ενδεχόμενο ή δυνατό
β) δηλώνει επιδιωκόμενο σκοπό
γ) δηλώνει όρο, συμφωνία ή προϋπόθεση

- *εἰ ἄρα ἐπ' ἀνδρεία ὑμῖν μέγα φρονητέον:* α) υποθετική πρόταση
β) πλάγια ερωτηματική πρόταση
γ) αιτιολογική πρόταση

- *τῇ γνώμῃ:* α) δοτική του ποσού, μέτρου ή διαφοράς
β) δοτική της αναφοράς
γ) δοτική του μέσου

- *ἐπί Λακεδαιμονίοις:* α) εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει το σκοπό ή τη χάρη
β) εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει την αιτία
γ) εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει το ενώπιον

- *ὅτι καί ... ὅσοι ἔστε:* α) ειδική πρόταση, υποκείμενο στο *ἐπιδείξαι*
β) ειδική πρόταση, αντικείμενο στο *ἐπιδείξαι*
γ) ειδική πρόταση, επεξήγηση στο *τοῦτο*

- *ταράττεσθαι:* α) τελικό απαρέμφατο αντικείμενο στο *δέοι*
β) ειδικό απαρέμφατο υποκείμενο στο *δέοι*
γ) τελικό απαρέμφατο υποκείμενο στο *δέοι*

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να μεταφέρετε στη νέα ελληνική τις παρακάτω λέξεις και φράσεις του κειμένου:

- οὐδέν δικαιοσύνης προσήκει ὑμῖν.....
- περιελαύνομαι:.....
- οἱ δάκνοντες κύνες.....
- οἴχομαι ἀπιών.....

2. α) Να σχηματίσετε σύνθετες λέξεις στη νέα ελληνική με τις λέξεις που σας δίνονται: π.χ ἄκρον + πόλις / ακρόπολη³⁷

μητέρα + πόλις = ἥλιος + πόλις =

πανεπιστήμιο + πόλις = μέγας + πόλις =

κῆπος + πόλις =

β) Να γράψετε στη νέα ελληνική δέκα λέξεις με το θέμα της λέξης πόλις³⁸.

γ) Να σχηματίσετε σύνθετες λέξεις με α' συνθετικό τις προθέσεις εκ-συν, αντί, και β' συνθετικό παράγωγα της λέξης πόλις³⁹.

δ) Να αποδώσετε τις παρακάτω φράσεις με μια λέξη σύνθετη η οποία να έχει πρώτο συνθετικό παράγωγο της λέξης πόλις⁴⁰:

πολύς λόγος, μάταιη συζήτηση για πολιτική =

διαμορφώνω πολιτική συνείδηση =

απόκτηση της ιθαγένειας από αλλοδαπό =

αστυνομικό σώμα από πολίτες =

³⁷ μητρόπολη, ηλιούπολη, πανεπιστημιούπολη, Μεγαλόπολη / μεγαλούπολη, κηπούπολη.

³⁸ πολίτης, πολιτισμός, πολιτικός, πολιτιστικός, πολιτισμικός, πολιτισμένος, πολιτεία, πολίτευμα, πολιτειακός, πολιτεύομαι κ.ά.

³⁹ εκ-πολιτίζω, εκ-πολιτισμός, συμ-πολίτης, συμ-πολιτεία, συμ-πολιτεύομαι, συμ-πολίτευση, αντι-πολιτεύομαι, αντι-πολίτευση κ.ά.

⁴⁰ πολιτικολογία, πολιτικοποιούμαι, πολιτογράφηση, πολιτοφυλακή.

3. Να σχηματίσετε: α) σύνθετα ρήματα με το ρ. *βαίνω* και προθέσεις β) παράγωγα ουσιαστικά από τοπ ίδιο ρήμα (π.χ. *κατά + βαίνω = καταβαίνω, κατάβαση*).
4. Ποια είναι η σημασία των παρακάτω σύνθετων ρημάτων του *ἔρχομαι*⁴¹;
διεξέρχομαι = *μετέρχομαι* =
ὑπείσέρχομαι = *ἀνέρχομαι* =
5. Τα ρηματικά επίθετα σε -τέος και στα αρχαία και στα νέα σημαίνουν εκείνον που πρέπει να πάθει ό,τι φανερώνει το ρήμα από το οποίο παράγονται. Να σχηματίσετε τέτοια επίθετα της νέας ελληνικής από τα παρακάτω ρήματα:
διδάσκω = *προάγω* =
διαιρώ = *εξετάζω* =
6. Να συνδέσετε τις λέξεις και φράσεις της αρχαίας (στήλη Α) με την απόδοσή τους στη νέα ελληνική (στήλη Β). Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν:
Α	Β
1. <i>γνοίητε ἄν, εἰ ἀναλογίσαισθε</i>	α) θα υποστηρίζατε
2. <i>ὑμῖν μέγα φρονητέον ἐστίν</i>	β) νομίζετε
3. <i>διῆκε τό στράτευμα</i>	γ) αν καταλαβαίνετε,
θα αναλογιζόσασταν
4. <i>φαίητε ἄν</i>	δ) πρέπει να σκέφτεστε αλαζονικά
5. <i>οἴεσθε</i>	ε) το στράτευμα έφτασε
6. <i>σκέψασθε</i>	στ) θα καταλαβαίνατε,
αν αναλογιζόσασταν
	ζ) εξετάστε
	η) διέλυσε το στράτευμα

⁴¹ *διεξέρχομαι* = διέρχομαι από τη μία άκρη στην άλλη, αναπτύσσω κάτι από την αρχή ως το τέλος / *μετέρχομαι* = ασκώ επάγγελμα, επιδιώκω / *υπείσέρχομαι* = εισχωρώ, παρεμβαίνω / *επηρεάζω* / *ανέρχομαι* = ανεβαίνω (σκαλοπάτια, ιεραρχία).

7. Να συνδέσετε κάθε λέξη της στήλης Α με τις λέξεις της νέας ελληνικής της στήλης Β με τις οποίες έχει κοινό θέμα (σε σύνθεση ή μη), γράφοντας μπροστά από κάθε αριθμό της στήλης Α το ή τα γράμματα από τη στήλη Β. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν⁴²:

A	B
1. κατα-βαίνω	α) σφυρήλατος
2. περαίνω	β) πλησμονή
3. πένης	γ) σχέση
4. πλούσιος	δ) διαμπερές
5. δέω-ῶ (δένω)	ε) δάγκωμα
6. περι-ελαύνομαι	στ) σκέψη
7. ἔχω	ζ) πόνημα
8. σκοποῦμαι	η) δεσμίδα
	θ) βωμός
	ι) συμ-πέρασμα
	ια) ποδήλατο
	ιβ) αποχή
	ιγ) περιουσία
	ιδ) πλημμύρα
	ιε) σκοπός
	ιστ) βαθμίδα
	ιζ) σύν-δεσμος
	ιη) πενιχρός

⁴² 1θ, ιστ, 2 δ, ι, 3 ζ, ιη, 4 β, ιδ, 5 η, ιζ, 6 α, ια, 7 γ, ιβ, 8 στ, ιε.

IV, § 43

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. *Καὶ τότε ... ἐπολιτεύοντο:*
 - α) Σε ποιες «αρχές» αναφέρεται ο συγγραφέας;
 - β) Να εξηγήσετε γιατί χρησιμοποιεί διαφορετικούς χρόνους (αόριστο για τη μετοχή και παρατατικό για το ρήμα) για να δηλώσει τις δυο πολιτικές πράξεις των Αθηναίων.
2. Ποια πληροφορία πήραν οι δημοκρατικοί για τις δραστηριότητες των ολιγαρχικών στην Ελευσίνα και ποια ήταν η αντίδρασή τους; Να διατυπώσετε τα συμπεράσματά σας για τις δύο παρατάξεις κρίνοντας από τη στάση ή τη συμπεριφορά καθενιάς απέναντι στην άλλη.
3. Να κρίνετε το ήθος των δημοκρατικών όπως αποκαλύπτεται από την αφήγηση του Ξενοφώντα στην § 43.

2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. *ἔλθοντας, εἰσπέμψαντες, ἔπεισαν, συναλλαγήναι:* Να γράψετε το β' ενικό και πληθυντικό πρόσωπο σε όλες τις εγκλίσεις του χρόνου που δίνονται οι τύποι.
2. Να συνδέσετε τα απαρέμφατα της στήλης A με τη γραμματική αναγνώριση που τους αντιστοιχεί στη στήλη B. Δύο στοιχεία της στήλης B περισσεύουν.

A	B
1. μισθοῦσθαι	α) απαρέμφατο παθητικού αορίστου β'
2. συναλλαγήναι	β) απαρέμφατο παθητικού αορίστου α'
3. μνησικακήσειν	γ) απαρέμφατο ενεστώτα σε -έω
	δ) απαρέμφατο μέλλοντα
	ε) απαρέμφατο ενεστώτα σε -όω

3. Να συμπληρώσετε τους βαθμούς των επιθέτων:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
-	ὕστερῳ	
ἀναγκαίους		

4. **I.** Να συμπληρώσετε τους τύπους που ζητούνται (οι μετοχές να γραφούν στην ονομαστική ενικού του αρσενικού γένους).

Οριστική	ἐμμένει	ἔπεισαν	ὁμομόκατε
Υποτακτική			
Ευκτική			
Προστακτική			
Απαρέμφατο			
Μετοχή			

II. Να συμπληρώσετε τον ίδιο ρηματικό τύπο στους άλλους χρόνους.

Ενεστώς	ἐμμένει		
Παρατατικός			—
Μέλλον			
Αόριστος		ἀπέκτειναν	συναλλαγῆναι
Παρακείμενος			
Υπερσυντέλικος			—

3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. Να εντοπίσετε τα απαρέμφατα του κειμένου και να γράψετε ποιο είναι το είδος και η συντακτική τους θέση.

2. Να γράψετε δίπλα από κάθε αριθμό της στήλης Α το γράμμα της στήλης Β που αποδίδει τη συντακτική θέση κάθε όρου. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

Α	Β
1. χρόνω	α) αντικείμενο στο <i>ἐμμένει</i>
2. μισθοῦσθαι	β) ειδικό απαρ. αντικ. στο <i>ἀκούσαντες</i>
3. Ἐλευσῖνι	γ) δοτική του τόπου
4. τοῖς ὄρκοις	δ) αντικείμενο στο <i>εἰσπέμψαντες</i>
5. τοὺς φίλους	ε) επιθετικός προσδιορισμός
6. ξένους	στ) δοτική του χρόνου
7. ὄρκους	ζ) τελικό απαρ. αντικ. στο <i>ἀκούσαντες</i>
	η) σύστοιχο αντικείμενο στο <i>ὁμόσαντες</i>
	θ) αντικείμενο στο <i>μισθοῦσθαι</i>

3. Να βάλετε σε κύκλο τη σωστή απάντηση:

- *ἐλθόντας*. α) οἷτινες ἔρχονται
β) οἷτινες ἦλθον
γ) οἷτινες ἄν ἔλθωσιν

4. Λεξιλογικές - σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να μεταφέρετε στη νέα ελληνική τις παρακάτω λέξεις και φράσεις:

- *ἀρχὰς κατεστήσαντο*:
- *ἐστρατεύσαντο πανδημεί*:
- *οἱ εἰς λόγους ἐλθόντες*:
- *οἱ φίλοι καὶ οἱ ἀναγκαῖοι*:

2. ὁ δῆμος ἐμμένει (ἐν + μένει) τοῖς ὄρκοις: Να σχηματίσετε σύνθετα με τις προθέσεις ἐν, ἐπί, ὑπό, παρά, ἀνά, πρὸς, διά και το ρῆμα μένω⁴³ και ἀπό αυτά να γράψετε ἀντίστοιχα παράγωγα ουσιαστικά.
3. ἀνέστησε (ἀνά + ἴστημι) τὴν ἐκκλησίαν (< ἔκκλητος < ἐκ + καλῶ): Να γράψετε στη νέα ελληνική λέξεις (ουσιαστικά, επίθετα, ρήματα) ὁμόρριζες με τα αρχαία ρήματα ἀνίστημι και ἐκκαλῶ⁴⁴.
4. α) Να γράψετε τη σημασία των παρακάτω συνθέτων του ἴστημι στη νέα ελληνική⁴⁵.
ἀνα-σταίνω < ἀνίστημι =	ἀν-ίσταμαι =
ἀνθ-ίσταμαι =	ἀφ-ίσταμαι =
δι-ίσταμαι =	ἐν-ίσταμαι =
ἐξ-ίσταμαι =	μεθ-ίσταμαι =
προ-ίσταμαι =	ἀπο-καθ-ιστώ =
παρ-ιστάνω =	συν-ίσταμαι =
συν-παρ-ίσταμαι =	συν-ιστώ =
υφ-ίσταμαι =	

⁴³ ἐμμένω, ἐμμονή / ἐπιμένω, ἐπιμονή / ὑπομένω, ὑπομονή / παραμένω, παραμονή / ἀναμένω, ἀναμονή / διαμένω, διαμονή.

⁴⁴ ἀνάστασις, ἀναστάσιμος, ἀνάστατος, ἀναστατώνω, ἀναστάτωμα, ἀναστάτωση, κ.ά. / ἐκκλησιάζω, ἐκκλησιάζομαι, ἐκκλησιάζω, ἐκκλησιάζομαι, ἐκκλησιασμός, ἐκκλησιαστικός, ἐκκλησιολογία κ.ά.

⁴⁵ ἀνίστημι = στήνω κάποιον, κάτι ὄρθιο, σηκώνω / ἀνίσταμαι = σηκώνομαι / ἀνθίσταμαι = ἀντιστέκομαι / ἀφίσταμαι = στέκομαι μακριά, ἀποχωρίζομαι με ἐπανάστασις, ἀποστατώ / διίσταμαι = διαφωνώ, διαφέρω / ἐνίσταμαι = ἀντιτίθεμαι, ἐναντιώνομαι / ἐξίσταμαι = ἐκπλήσσομαι, μένω ἐκθαμβωμένος / μεθίσταμαι = μεταβάλλομαι, ἀλλάζω θέση / προϊίσταμαι = εἶμαι ἐπικεφαλῆς, διευθύνω / παριστάνω = περιγράφω, ὑποδύομαι ρόλο, ἐπιδιώκω να φαίνομαι χωρὶς να εἶμαι / ἀποκαθιστώ = ἀποκαθιστώ, ἐπανορθώνω, ἐξασφαλίζω οἰκονομικά, παντρεύω / συμπαρίσταμαι = στέκομαι κοντά σε κάποιον, βοηθώ, συμπαραστέκομαι / συνίσταμαι = ἀποτελούμαι, συντίθεμαι / συνιστώ = ιδρύω, συγκροτώ, σχηματίζω, συναποτελώ, συμβουλεύω / υφίσταμαι = ὑποβάλλομαι σε κάτι, δέχομαι κάποια ἐνέργεια, ὑπάρχω, ἔχω ὑπόστασις.

β) Να σχηματίσετε ομόρριζα επίθετα ή ουσιαστικά από τα παραπάνω ρήματα⁴⁶.

γ) Να γράψετε προτάσεις στη νέα ελληνική για τρεις τουλάχιστον σημασίες της λέξης *σύσταση*⁴⁷.

5. Να συνδέσετε κάθε λέξη της στήλης Α με τις λέξεις της νέας ελληνικής της στήλης Β με τις οποίες έχει κοινό θέμα (σε σύνθεση ή μη), γράφοντας μπροστά από κάθε αριθμό της στήλης Α το ή τα γράμματα από τη στήλη Β.

A	B
1. <i>ὁμόσαντες < ὄμνυμι</i>	α) Μενέλαος
2. <i>ἐμμένει</i>	β) συνωμοσία
3. <i>μνησικακήσειν</i>	γ) μίσθωση
4. <i>μισθοῦσθαι</i>	δ) ανωμοτί
	ε) μονή
	στ) ανώμοτος
	ζ) μνησικακία
	η) μισθοφόρος

⁴⁶ ανάσταση, ανάστημα, αναστάτωση, αντίσταση, αποκατάσταση, απόσταση, απόστημα, αποστασία, διάσταση, διάστημα, ένσταση, έκσταση, εκστατικός, μετάσταση, μεταστατικός, παράσταση, παραστατικός, προϊστάμενος, προστάτης, προστασία, συμπαράσταση, σύσταση, συστάδα, νεο-σύ-στατος, υπόσταση, αν-υπό-στατος κ.ά.

⁴⁷ *σύσταση* = σύνθεση, συγκρότηση // προφορική ή γραπτή μαρτυρία για τις καλές ή κακές ιδιότητες ενός ατόμου // συμβουλή, παράκληση, καθοδήγηση // προτροπή // διεύθυνση επιστολής, με απόδειξη παραλαβής, (*επί συστάσει*).

ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΘΕΩΡΗΣΗΣ

1. Αφού διαβάσετε το παρακάτω κείμενο, να εντοπίσετε ομοιότητες και διαφορές στην περιγραφή του Πλουτάρχου με την αντίστοιχη του Ξενοφώντα.

(Πλουτάρχου Λύσανδρος X, 1-2)

Κείμενο:

ὁ δὲ Λύσανδρος ἄλλα μὲν διενοεῖτο, προσέττατε δὲ ναύταις καὶ κυβερνήταις, ὡς ἀγῶνος ἅμα ἡμέρα γενησομένου, περὶ ὄρθρον ἐμβαίνειν εἰς τὰς τριήρεις καὶ καθέζεσθαι κόσμῳ καὶ σιωπῇ, δεχομένους τὸ παραγγελόμενον, ὡς δ' αὐτως καὶ τὸ πεζὸν ἐν τάξει παρὰ τὴν θάλατταν ἡσυχάζειν.

- 2 *Ἄνισχοντος δὲ τοῦ ἡλίου καὶ τῶν Ἀθηναίων μετωπηδὸν ἀπάσαις ἐπιπλεόντων καὶ προκαλουμένων, ἀντιπρόρους ἔχων τὰς ναῦς καὶ πεπληρωμένας ἔτι νυκτός οὐκ ἀνήγετο, πέμπων δ' ὑπηρετικὰ παρὰ τὰς πρώτας τῶν νεῶν ἀτρεμείν ἐκέλευε καὶ μένειν ἐν τάξει μὴ θορυβουμένους μηδ' ἀντεκπλέοντας.*

2. Να επισημάνετε και να αποδώσετε με δικά σας λόγια τα χαρακτηριστικά του αρχαίου κόσμου, όπως αυτά φαίνονται από το Κεφάλαιο I του 2ου βιβλίου των *Ἑλληνικῶν* του Ξενοφώντα.
3. Να συγκρίνετε το παρακάτω απόσπασμα του Θουκυδίδη (Θ', 95, 3-7), που αναφέρεται στην πανωλεθρία των Αθηναίων στον Ωρωπό, το 411 π.Χ., με το κείμενο του Ξενοφώντα. Να συσχετίσετε στα δύο κείμενα τις συνθήκες που οδήγησαν στην ήττα.

Θουκυδίδη *Ιστορία*: Θ' 95, 3-7

ὁ γὰρ Ἀγησανδρίδας ἀριστοποιησάμενος ἐκ τοῦ Ὀρωποῦ ἀνήγαγε τὰς ναῦς· ἀπέχει δὲ μάλιστα ὁ Ὀρωπὸς τῆς τῶν Ἑρετριῶν πόλεως θαλάσσης μέτρον ἐξήκοντα σταδίου. ὡς οὖν ἐπέπλει, εὐθὺς ἐπλήρουν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὰς ναῦς, οἰόμενοι σφίσι παρὰ ταῖς ναυσὶ τοὺς στρατιώτας εἶναι· οἱ δὲ ἔτυχον οὐκ ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἄριστον

ἐπισιτιζόμενοι (οὐδὲν γὰρ ἐπωλείτο ἀπὸ προνοίας τῶν Ἐρετριῶν), ἀλλ' ἐκ τῶν ἐπ' ἔσχατα τοῦ ἄστεως οἰκιῶν, ὅπως σχολῇ πληρουμένων φθάσειαν οἱ πολέμοι προσπεσόντες καὶ ἐξαναγκάσειαν τοὺς Ἀθηναίους οὕτως ὅπως τύχοιεν ἀνάγεσθαι. σημεῖον δὲ αὐτοῖς ἐς τὸν Ὠρωπὸν ἐκ τῆς Ἐρετρίας, ὁπότε χρῆ ἀνάγεσθαι, ἦρθη. διὰ τοιαύτης δὲ παρασκευῆς οἱ Ἀθηναῖοι ἀναγαγόμενοι καὶ ναυμαχήσαντες ὑπὲρ τοῦ λιμένος τῶν Ἐρετριῶν ὀλίγον μὲν τινα χρόνον ὅμως καὶ ἀντέσχον, ἔπειτα ἐς φυγὴν τραπόμενοι καταδιώκονται ἐς τὴν γῆν. καὶ ὅσοι μὲν αὐτῶν πρὸς τὴν πόλιν τῶν Ἐρετριῶν ὡς φιλίαν καταφεύγουσι, χαλεπώτατα ἔπραξαν φονευόμενοι ὑπ' αὐτῶν· οἱ δὲ ἐς τὸ τεῖχος τὸ ἐν τῇ Ἐρετρίᾳ, ὃ εἶχον αὐτοὶ, περιγίγνονται καὶ ὅσοι ἐς Χαλκίδα ἀφικνοῦνται τῶν νεῶν. λαβόντες δὲ οἱ Πελοποννήσιοι δύο καὶ εἴκοσι ναῦς τῶν Ἀθηναίων καὶ ἄνδρας τοὺς μὲν ἀποκτείναντες, τοὺς δὲ ζωγρήσαντες τροπαῖον ἔστησαν. καὶ ὕστερον οὐ πολλῶ Εὐβοιάν [τε] ἄπασαν ἀποστήσαντες πλὴν Ὀρεοῦ (ταύτην δὲ αὐτοὶ Ἀθηναῖοι εἶχον) καὶ τᾶλλα τὰ περὶ αὐτὴν καθίσταντο.

Μετάφραση:

Αναγκάστηκαν να ναυμαχήσουν αμέσως, επειδή ο Αγησανδρίδας, αφού άφησε τα πληρώματα να φάνε, ανοίχτηκε από τον Ωρωπό που απέχει από την Ερέτρια εξήντα στάδια θάλασσα. Μόλις ανοίχτηκε, οι Αθηναῖοι άρχισαν αμέσως να επιβιβάζονται, νομίζοντας ότι τα πληρώματα ήσαν κοντά στα καράβια, αλλά αυτά έτυχε τη στιγμή εκείνη ν' αγοράζουν τροφίμα για το γεύμα τους από τα ακρινά σπίτια της πολιτείας και όχι από την αγορά. Οι Ερετριείς είχαν φροντίσει να μην υπάρχουν τρόφιμα στην αγορά, ώστε να καθυστερήσει η επιβίβαση των Αθηναίων, να προφταίνουν οι εχθροί να έρθουν και ν' αναγκάσουν τους Αθηναίους ν' ανοιχτούν στο πέλαγος σε όποια κατάσταση βρίσκονταν. Από την Ερέτρια είχαν υψώσει σήμα προς τον Ωρωπό, τότε έπρεπε να ξεκινήσουν. Με τέτοια σύγχυση ανοίχτηκαν οι Αθηναῖοι και ναυμάχησαν μπροστά στο λιμάνι της Ερέτριας. Μπόρεσαν παρ' όλα αυτά ν' ανθέξουν για λίγη ώρα, αλλά μετά υποχώρησαν και ο εχθρός τους καταδίωξε έως την στεριά. Όσοι από τους Αθηναίους θέλησαν να καταφύγουν στην Ερέτρια, νομίζοντας ότι είναι φιλική πολιτεία, έπα-

θαν συμφορά, γιατί οι Ερετριείς τους σκότωσαν. Σώθηκαν μόνο όσοι πήγαν στο φρούριο της Ερέτριας, που το κρατούσαν οι Αθηναίοι, και όσα καράβια κατόρθωσαν να φτάσουν στην Χαλκίδα. Οι Πελοποννήσιοι αιχμαλώτισαν τα πληρώματα. Μετά έστησαν τρόπαιο. Λίγο αργότερα προκάλεσαν την αποστασία όλης της Εύβοιας, εκτός από τον Ωρεό (τον είχαν οι Αθηναίοι) και οργάνωσαν όλες τις πολιτείες της.

(Θουκυδίδου *Ιστορία του Πελοποννησιακού πολέμου*, μτφρ. Αγγ. Σ. Βλάχος, Εστία, Αθήνα 1999)

4. Ο Ξενοφών αναφέρει ότι οι Τριάκοντα βουλὴν δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς κατέστησαν ὡς ἐδόκει αὐτοῖς. Να εξηγήσετε σε ποιες, συγκεκριμένα, ρυθμίσεις προέβησαν και να τις κρίνετε.
5. Είναι γνωστό ότι ο Ξενοφών συμπαθούσε το πολίτευμα της Σπάρτης και τον σπαρτιατικό τρόπο ζωής. Νομίζετε πως τα φιλολακωνικά του αισθήματα δεν του επιτρέπουν να είναι αντικειμενικός και αμερόληπτος, όσον αφορά την εξιστόρηση των γεγονότων που έχουν σχέση με την περίοδο διακυβέρνησης των Τριάκοντα;
6. Α. Να σημειώσετε τα χωρία των κειμένων που διδαχτήκατε, τα οποία αναφέρονται σε ενέργειες και λόγους του Θηραμένη και να τον χαρακτηρίσετε σύμφωνα με αυτά.
Β. Ο Θηραμένης θεωρήθηκε υπαίτιος για την κατεδάφιση των τειχών και κατηγορήθηκε ότι εξαπάτησε τους συμπολίτες του. Σχετικά με αυτό ο Πλούταρχος⁴⁸ αναφέρει την απάντησή του σ' έναν νεαρό που τον κατηγορήσε ότι τολμά να κάνει αντίθετα από αυτά που έκανε ο Θεμιστοκλής: οὐδὲν, ὦ μειράκιον, ὑπεναντίον ἐγὼ πράττω Θεμιστοκλεί· τὰ γὰρ αὐτὰ τείχη κάκεινος ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν πολιτῶν ἀνέστησε, καὶ ἡμεῖς ἐπὶ σωτηρίᾳ καταβαλοῦμεν, εἰ δὲ τὰ τείχη τὰς πόλεις εὐδαιμόνας ἐποίει, πασῶν ἔδει πράττειν κάκιστα τὴν Σπάρτην ἀτείχιστον οὔσαν. [Μετάφραση: Νεαρέ μου, εγώ δεν κάνω τίποτε το αντίθετο από αυτό που έκανε ο Θεμιστοκλής· και εκείνος ανοικοδόμησε τα ίδια

⁴⁸ Βίος Λυσάνδρου, 14.

τείχη για τη σωτηρία των πολιτών και εμείς για τη σωτηρία των πολιτών θα τα γκρεμίσουμε. Κι αν τα τείχη έκαναν τις πόλεις ευτυχισμένες, απ' όλες τις πόλεις η Σπάρτη θα έπρεπε να βρίσκεται στη χειρότερη μοίρα, επειδή είναι α-τείχιστη.]

Στηριζόμενοι σ' αυτή τη μαρτυρία σε ποια συμπεράσματα μπορούμε να οδηγηθούμε όσον αφορά το πολιτικό ήθος του Θηραμένη;

7. Η συκοφαντία ήταν ένα από τα προβλήματα που ταλάνισαν την αθηναϊκή δημοκρατία. Αφού μελετήσετε τα παρακάτω κείμενα να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

i) *ἐγὼ τοίνυν ἐν τῆδε τῇ πόλει ὅτε μὲν πλούσιος ἦν... καὶ τοὺς συκοφάντας ἐθεράπευον, εἰδὼς ὅτι παθεῖν μᾶλλον κακῶς ἰκανὸς εἶην ἢ ποιῆσαι ἐκείνους* (Ξεν., Συμπ. II, 9, 1). [Μετάφραση: Εγώ, μέσα σ' αυτή την πόλη, όταν ἦμουν πλούσιος ... και τους συκοφάντες καλόπιανα, γιατί ἤξερα πως το πιο πιθανό ἦταν να πάθω κακό από αυτούς παρά να τους κάμω].

ii) ... *τῶν δὲ συκοφαντῶν ὡς κακούργων δημοσίᾳ προβολὰς*⁴⁹ *ποιούμεθα* (Αισχίνη, *Περὶ τῆς Παραπρεσβείας*, 145). [Μετάφραση: ... τους συκοφάντες ὁμως με δημόσια αγωγή τους περνάμε από δίκη σαν κακούργους].

iii) *Ὁ συκοφάντης ἐστὶν ἐν πόλει λύκος* (Μενάνδρου, *Γνώμαι Μονόστιχοι*, στ. 603, ἔκδ. S. Jaekel).

α) Ποιες εἶναι οι επιπτώσεις της συκοφαντίας στην πολιτική και κοινωνική ζωή των αρχαίων Αθηναίων;

β) Πώς κρίνετε τα μέτρα των Τριάκοντα για την πάταξη της συκοφαντίας ὁπως τα αναφέρει ο Ξενοφών (*Ἑλληνικά*, Βιβλίο 2ο, III, § 12);

8. Να μελετήσετε το παρακάτω κείμενο και να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Σαλλούστιος, *Bellum Catilinae*, 51, 28-31 (Ρωμαῖος ιστορικός, 86 - 35 π.Χ.): *Οι Λακεδαιμόνιοι, αφού νίκησαν τους Αθηναίους, τους επέβαλαν τριάντα ἄνδρες για να κυβερνήσουν την πολιτεία τους. Αυτοί ἄρχισαν να*

⁴⁹ Η προβολή, ως ὄρος δικανικός, εἶναι ἓνα εἶδος δημόσιας αγωγῆς. Χρήση των *προβολῶν* γινόταν ὅταν το ἔγκλημα θεωροῦνταν δημόσιο κακούρημα. Στο χωρίο φαίνεται ὅτι η συκοφαντία στα χρόνια του Αισχίνη (389-316 π.Χ.) θεωροῦνταν δημόσιο κακούρημα.

καταδικάζουν σε θάνατο αναπολόγητους τους χειρότερους από τους πολίτες και όσους ήταν σε όλους μισητοί. Ο λαός χαιρόταν γι' αυτά και έλεγε ότι καλά τους έκαναν. Όταν όμως σιγά σιγά η ασυδοσία απλώθηκε, άρχισαν να σκοτώνουν καλούς και κακούς αδιακρίτως, κατά τις ορέξεις τους, ενώ τους υπόλοιπους τους κατατρομοκρατούσαν· έτσι η πολιτεία υπέκυψε στη δουλεία και τιμωρήθηκε σκληρά για την ανόητη χαρά της⁵⁰.

- α) Να εντοπίσετε μέσα στην αφήγηση του Ξενοφώντα το χωρίο που αναφέρεται στα μέτρα των Τριάκοντα για τη συκοφαντία και να το συσχετίσετε με το κείμενο του Σαλλούστιου.
- β) Να σχολιάσετε τη διαπίστωση του Σαλλούστιου που διατυπώνεται στην τελευταία ημιπερίοδο του αποσπάσματος.

9. Αφού μελετήσετε το κείμενο που σας δίνεται, από το 5ο βιβλίο του Ηροδότου, να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

[Μετάφραση: Ο Περίανδρος, βέβαια, αρχικά ήταν πιο ήπιος από τον πατέρα του (τον Κύψελο), αφότου όμως με αγγελιαφόρους ήρθε σε επαφή με τον Θρασύβουλο, τον τύραννο της Μιλήτου, έγινε ακόμα πιο πολύ αιμοβόρος από τον Κύψελο. Έστειλε λοιπόν ο Περίανδρος κήρυκα στον Θρασύβουλο και ρωτούσε να μάθει με ποιο τρόπο θα μπορούσε να στερεώσει ασφαλέστερα το καθεστώς, για να κυβερνήσει όσο το δυνατόν καλύτερα την πόλη. Ο Θρασύβουλος πήρε τον απεσταλμένο του Περίανδρου και τον οδήγησε έξω από την πόλη· μπήκαν σ' ένα σπαρμένο χωράφι, προχωρούσαν ανάμεσα στα στάχυα που ήταν έτοιμα για θερισμό, και ρωτούσε τον κήρυκα, περιπλέκοντας τις ερωτήσεις του, για ποιο λόγο ήρθε από την Κόρινθο· και συγχρόνως, καθώς έβλεπε κάποιο στάχυ να εξέχει από τα άλλα, το τσάκιζε και το έριχνε κάτω, μέχρι που μ' αυτόν τον τρόπο αφάνισε τα καλύτερα και ψηλότερα στάχυα του χωραφιού. Πέρασε λοιπόν όλο το χωράφι χωρίς να πει λέξη και ύστερα στέλνει πίσω τον κήρυκα. Κι όταν επέστρεψε στην Κόρινθο ο κήρυκας, ο Περίανδρος ήταν ανυπόμονος να πληροφορηθεί τη συμβουλή. Εκείνος του απάντησε πως ο Θρασύβουλος καμιά συμβουλή δεν του έδωσε και πως απορεί μαζί του, γιατί τον έστειλε σ' έναν άνθρωπο παράφρονα, που έχει τη manía να καταστρέφει τα δικά του. Και του διηγόταν αυτά που είδε να κάνει ο Θρασύβουλος. Ο Περίανδρος εννόησε αυτό που έκανε ο Θρασύβουλος

⁵⁰ Μετάφραση Ν. Πετρόχειλου, στη σειρά «Λατινοί Ιστορικοί» του ΜΙΕΤ, Σαλλούστιος, *Ο πόλεμος με τον Κατιλίνα...*, Αθήνα 1993, σσ. 79-80.

και κατάλαβε ότι τον συμβούλευε να φονεύει τους πολίτες που υπερέχουν από τους άλλους. Τότε λοιπόν φανέρωσε όλη τη μοχθηρία του απέναντι στους πολίτες.]

- α) Ποια είναι η βασική ιδέα που αναπτύσσεται στην αφήγηση του Ηροδότου;
- β) Να την εντοπίσετε στο κείμενο του Ξενοφώντα (κεφάλαιο ΙΙΙ) και να τη σχολιάσετε.
- γ) Να συγκρίνετε τις ιδέες και την πολιτική των τυράννων Θρασυβούλου και Περιάνδρου με αυτές του Κριτία και με βάση αυτές να γράψετε ένα σύντομο κείμενο για το πολίτευμα των Τριάκοντα.

10. Να παρουσιάσετε, αφού μελετήσετε τις σχετικές περικοπές του 2ου βιβλίου των *Ἑλληνικῶν* του Ξενοφώντα, τις αντιλήψεις του Λυσάνδρου αφενός και του Παυσανία αφετέρου ως προς την πολιτική που έπρεπε να ακολουθήσει η Σπάρτη απέναντι στην Αθήνα. Να κρίνετε τις αντιλήψεις των δύο ανδρών και να τις αξιολογήσετε.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΥΝΘΕΤΙΚΩΝ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Οι εργασίες αυτές έχουν στόχο να αναπτύξουν οι μαθητές αυτενέργεια, πρωτοβουλία και διερευνητική στάση προς το αντικείμενο, καθώς και να βοηθηθούν στην ανακάλυψη των ιδιαίτερων ενδιαφερόντων τους. Είναι δυνατόν να ανατεθούν σε κάθε μαθητή χωριστά ή σε ομάδες, όπου παράλληλα διαπιστώνεται η συλλογική προσπάθεια, η ανάπτυξη συνεργατικότητας και καλών σχέσεων μεταξύ τους.

Τα θέματα αυτά μπορεί να οριστούν από την αρχή του σχολικού έτους και οι μαθητές να επιλέξουν ελεύθερα εκείνο που τους ενδιαφέρει ή να δοθούν στην πορεία της διδασκαλίας. Το είδος των θεμάτων, ο βαθμός δυσκολίας και η παροχή πληροφοριών ποικίλλουν ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών και τα μέσα που διαθέτει το σχολείο. Τα ακόλουθα θέματα αναφέρονται ως ενδεικτικά παραδείγματα:

1. Αφού μελετήσετε από την Ιστορία τη ναυμαχία στη Σαλαμίνα και στους Αιγός ποταμούς, να καταγράψετε τις στρατηγικές κινήσεις των αντιπάλων και να συγκρίνετε τον τρόπο περιγραφής στα κείμενα των ιστορικών Ηροδότου, Θουκυδίδη και Ξενοφώντα.
2. Λύσανδρος - Θεμιστοκλής: Δυο ηγετικές φυσιογνωμίες.
Μέσα από ιστορικά κείμενα (π.χ. Ξενοφώντα, Πλουτάρχου *Βίοι Παράλληλοι*), να συγκρίνετε τη διορατικότητα, τα τεχνάσματα που χρησιμοποιούσαν για να επιτύχουν το στόχο τους και την αποτελεσματικότητα των μεθόδων τους.
3. Αφού παρατηρήσετε την αθηναϊκή τριήρη⁵¹, να περιγράψετε τα μέρη της και τον τρόπο δράσης της. Να συγκεντρώσετε στοιχεία για την εξέλιξη του πολεμικού πλοίου μέχρι σήμερα. Μπορείτε να συγκεντρώσετε υλικό από ναυτικά, πολεμικά ή ιστορικά μουσεία.

⁵¹ Υπάρχει ανάλογο εποπτικό υλικό του ΥΠΕΠΘ.

4. Να προσδιορίσετε τις συνέπειες του Πελοποννησιακού πολέμου για όλη την Ελλάδα και να τον συγκρίνετε και με τις εμφύλιες διαμάχες που εκδηλώθηκαν μεταξύ των Ελλήνων κατά τη διάρκεια της επανάστασης του 1821, διατυπώνοντας ανάλογα συμπεράσματα.
5. Για ποιο λόγο ο Κριτίας πρωτοστάτησε στην καταδίκη του Θηραμένη; Ποιες κατηγορίες προσάπτει σ' αυτόν; Να προσπαθήσετε να τις εξηγήσετε, αφού παρουσιάσετε αναλυτικά την πολιτική στάση των δύο ανδρών⁵².
6. Να σκιαγραφήσετε την προσωπικότητα και το ήθος του Κριτία, όπως αυτός παρουσιάζεται στο 1ο βιβλίο των *Άπομνημονευμάτων* του Ξενοφώντα.

⁵² Για να δώσουν εμπειριστατωμένη απάντηση οι μαθητές, θα πρέπει να μελετήσουν από μετάφραση ολόκληρο το κεφάλαιο ΙΙΙ του 2ου βιβλίου των *Ελληνικών*.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Κριτήριο για ολιγόλεπτη εξέταση (15')

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΤΗ

Όνοματεπώνυμο:

Τάξη:

Εξεταζόμενο μάθημα: Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από το πρωτότυπο.

Ημερομηνία:

Ξενοφώντας *Ἑλληνικά*, Βιβλίο 2ο, Κεφ. Ι, §§ 22 - 24

A. Κείμενο:

- 22 Λύσανδρος δὲ τῇ ἐπιούσῃ νυκτί, ἐπεὶ ὄρθρος ἦν, ἐσήμανεν εἰς τὰς ναῦς ἀριστοποιησαμένους εἰσβαίνειν, πάντα δὲ παρασκευασάμενος ὡς εἰς ναυμαχίαν καὶ τὰ παραβλήματα παραβάλλων, προ-
- 23 εἶπεν ὡς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς τάξεως μηδὲ ἀνάξοιτο. Οἱ δὲ Ἴ�θηναῖοι ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἐπὶ τῷ λιμένι παρετάξαντο ἐν μετώπῳ ὡς εἰς ναυμαχίαν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀντανήγαγε Λύσανδρος, καὶ τῆς ἡμέ-
- 24 ρας ὄψῃ ἦν, ἀπέπλευσαν πάλιν εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμούς. Λύσανδρος δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἔπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπειδὴν δὲ ἐκβῶσι, κατιδόντας ὅ τι ποιοῦσιν ἀποπλεῖν καὶ αὐτῷ ἐξαγγεῖλαι. Καὶ οὐ πρότερον ἐξεβίβασεν ἐκ τῶν νεῶν πρὶν αὐταὶ ἦκον. Ταῦτα δ' ἐποίει τέτταρας ἡμέρας, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανήγοντο.

Μετάφραση

Να μεταφραστούν οι προτάσεις:

α) Λύσανδρος προεἶπεν ὡς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς τάξεως μηδὲ ἀνάξοιτο:

.....

β) Λύσανδρος δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἔπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις:

.....

Μονάδες 6

B. Ερωτήσεις

1. Ποια στάση τηρεί ο Λύσανδρος κατά τη συνάντηση των δύο στόλων;

- α) επιτίθεται
- β) τηρεί στάση αναμονής
- γ) φοβάται την αναμέτρηση

A. Να σημειώσετε τη σωστή απάντηση.

B. Να την τεκμηριώσετε με λίγα λόγια.

Μονάδες 6

2. A. Να σημειώσετε X στο αντίστοιχο τετράγωνο επιβεβαιώνοντας ή απορρίπτοντας το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων:

		Σωστό	Λάθος
α) <i>τῷ λιμένι:</i>	είναι ουσιαστικό γ' κλίσης	☐	☐
β) <i>ἔπεσθαι:</i>	είναι προστακτική του ρ. <i>ἔπομαι</i>	☐	☐
γ) <i>τὰ παραβλήματα:</i>	είναι ουσιαστικό β' κλίσης	☐	☐
δ) <i>προεΐπεν:</i>	είναι αόριστος β' του ρ. <i>προαγορεύω</i>	☐	☐
ε) <i>ἀνάξιοιτο:</i>	είναι ευκτική αορίστου β'	☐	☐

B. Να διορθώσετε τα λάθη.

Μονάδες 4

4. *ὡς μηδεὶς κινήσοιτο:* η πρόταση είναι:

- α) αιτιολογική
- β) ειδική
- γ) χρονική
- δ) τελική

A. Να σημειώσετε τη σωστή απάντηση

B. Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 4

2. Κριτήριο για ωριαίο διαγώνισμα (45')

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΤΗ

Όνοματεπώνυμο:

Τάξη:

Εξεταζόμενο μάθημα: Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από το πρωτότυπο.

Ημερομηνία:

Ξενοφώντας *Ἑλληνικά*, Βιβλίο 2ο, Κεφ. Ι, §§ 22 - 24

Α. Κείμενο:

- 22 Λύσανδρος δὲ τῇ ἐπιούσῃ νυκτί, ἐπεὶ ὄρθρος ἦν, ἐσήμανεν εἰς τὰς ναῦς ἀριστοποιησαμένους εἰσβαίνειν, πάντα δὲ παρασκευασάμενος ὡς εἰς ναυμαχίαν καὶ τὰ παραβλήματα παραβάλλων, προ-
- 23 εἶπεν ὡς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς τάξεως μηδὲ ἀνάξοιτο. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἐπὶ τῷ λιμένι παρετάξαντο ἐν μετώπῳ ὡς εἰς ναυμαχίαν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀντανήγαγε Λύσανδρος, καὶ τῆς ἡμέ-
- 24 ρας ὀψὲ ἦν, ἀπέπλευσαν πάλιν εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμούς. Λύσανδρος δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἔπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπειδὴν δὲ ἐκβῶσι, κατιδόντας ὅ τι ποιοῦσιν ἀποπλεῖν καὶ αὐτῷ ἐξαγγεῖλαι. Καὶ οὐ πρότερον ἐξεβίβασεν ἐκ τῶν νεῶν πρὶν αὐταὶ ἦκον. Ταῦτα δ' ἐποίηε τέτταρας ἡμέρας, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανήγοντο.

Μετάφραση

Να μεταφραστούν τα αποσπάσματα:

- α) Λύσανδρος δὲ τῇ ἐπιούσῃ νυκτί, ἐπεὶ ὄρθρος ἦν, ἐσήμανεν εἰς τὰς ναῦς ἀριστοποιησαμένους εἰσβαίνειν (...)

.....
.....

- β) Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἐπὶ τῷ λιμένι παρετάξαντο ἐν μετώπῳ ὡς εἰς ναυμαχίαν.

.....
.....

- γ) Λύσανδρος δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἔπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπειδὴν δὲ ἐκβῶσι, κατιδόντας ὅ τι ποιοῦσιν ἀποπλεῖν καὶ αὐτῷ ἔξαγγεῖλαι.

.....
.....

Μονάδες 6

B. Ερωτήσεις

1. Πῶς αντιμετωπίζουν οι Αθηναῖοι τους Λακεδαιμονίους στο κείμενο που σας δίνεται; Να εντοπίσετε τα συγκεκριμένα ρήματα που αναφέρονται στις ενέργειές τους.

Μονάδες 4

2. Λύσανδρος δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ... καὶ αὐτῷ ἔξαγγεῖλαι:

A. Με βάση το χωρίο αυτό να σημειώσετε επιλέγοντας από τις παρακάτω προτάσεις ποιο τελικό στόχο είχε η διαταγή που έδωσε ο Λύσανδρος:

- α) Να παρακολουθεί τους Αθηναίους διακριτικά
β) Να επιτεθεί αιφνιδιαστικά στους αντιπάλους
γ) Να συλλέξει πληροφορίες για να ειδοποιήσει τη Σπάρτη
δ) Να αποκλείσει τους Αθηναίους στην ξηρά

B. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

Μονάδες 4

3. α) πάντα δὲ παρασκευασάμενος ὡς εἰς ναυμαχίαν καὶ τὰ παραβλήματα παραβάλλον, προεῖπεν ὡς μηδεὶς κινήσοιτο: Να μεταφέρετε τους υπογραμμισμένους τύπους του ενικού στον πληθυντικό αριθμό.

- β) Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με το γραμματικό προσδιορισμό της στήλης Β που τους αντιστοιχεί. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
ἐπιούση	ευκτική αορίστου β'
ἐποίει	ουσιαστικό γ' κλίσης
μηδεῖς	αναφορική αντωνυμία
ἀνάξιοιτο	μετοχή ενεστώτα
κατιδόντας	μετοχή αορίστου β'
τάξεως	επίθετο β' κλίσης
ὅ τι	αόριστη αντωνυμία
	ευκτική μέλλοντα
	οριστική παρατατικού

Μονάδες 2

4. α) *Λύσανδρος δὲ τὰς ταχίστας ... ἐξαγγεῖλαι*: Να βρείτε τα απαρέμφατα που περιέχονται στο απόσπασμα αυτό, να προσδιορίσετε το είδος και τη συντακτική τους θέση.
 β) Να γράψετε δύο χρονικές προτάσεις του κειμένου και να σημειώσετε πώς εισάγονται και πώς εκφέρονται

Μονάδες 2

5. Να γράψετε στη νέα ελληνική γλώσσα δύο παράγωγα ουσιαστικά από τα ρήματα:

σημαίνω:
 βαίνω:

Μονάδες 2

3. Κριτήριο σε ευρύτερη ενότητα⁵³

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΤΗ

Όνοματεπώνυμο:

Τάξη:

Εξεταζόμενο μάθημα: Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από το πρωτότυπο.

Ημερομηνία:

Ξενοφώντας Έλληνικά, Βιβλίο 2ο, Κεφ. IV, §§ 21 - 22

A. Κείμενο

Δίνεται το ακόλουθο κείμενο:

Πρὸς θεῶν πατρῶων ... κατεδακρῦσαμεν.

Μετάφραση

Να μεταφράσετε το απόσπασμα: *Πρὸς θεῶν πατρῶων ... πολεμοῦντες.*

.....
.....
.....
.....

Μονάδες 6

B. Ερωτήσεις

1. Ποιους (ή τι) επικαλείται ο κήρυκας στην ομιλία του και για ποιο λόγο;

Μονάδες 2

2. Ποιες ανόσιες πράξεις διέπραξαν οι τριάκοντα σύμφωνα με τον κήρυκα και ποιες ήταν οι συνέπειες των πράξεών τους;

Μονάδες 2

⁵³ Το κριτήριο προϋποθέτει ότι έχει οριστεί για επανάληψη το κείμενο από μετάφραση Βιβλίο II, Κεφ. 4, §§ 1-17 και μέρος της εισαγωγής.

3. Δίνεται το κείμενο από μετάφραση: *Κάποτε μας έπιαναν ... εύνοιά τους* (§ 14).

Τόσο ο Θρασύβουλος όσο και ο κήρυκας αναφέρονται στα κείμενα που σας δίνονται (μεταφρασμένο και πρωτότυπο) στους θεούς. Να προσδιορίσετε σε τι αποβλέπει ο καθένας με την αναφορά αυτή.

Μονάδες 2

4. Ποια είναι τα πλεονεκτήματα του έργου του Ξενοφώντα;

Μονάδες 2

5. α) *άμαρτάνοντες*: να γραφεί ο ίδιος τύπος σε όλους τους χρόνους.

β) Να συμπληρώσετε τον πίνακα με τους υπόλοιπους βαθμούς των επιθέτων στην ίδια πτώση, γένος και αριθμό:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
		αἴσχιστον
		χαλεπώτατον
	πλείους	

Μονάδες 2

6. α) Να συμπληρώσετε τα κενά με το είδος του εμπρόθετου προσδιορισμού:

εἰς τὴν πατρίδα:

κερδέων ἔνεκα:

ἐν ὀκτῶ μηνσίν:

ἐν εἰρήνῃ:

ὑφ' ἡμῶν:

- β) Να συμπληρώσετε στον πίνακα το είδος των μετοχών του κειμένου.

Στις επιρρηματικές να σημειώσετε το είδος (π.χ. τροπική, χρονική κτλ.):

Μετοχές	Επιθετική	Κατηγορηματική	Επιρρηματική
αἰδούμενοι			
άμαρτάνοντες			
πολεμοῦντες			
ἔξόν			
ἀποθανόντων			

Μονάδες 2

7. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις με παράγωγα των ρημάτων: *μετέχω, κοινωνῶ, πολιτεύομαι, παρέχω, ἐπίσταμαι*:

- Οι σημείωσαν άνθιση την εποχή του Διαφωτισμού.
- Εξαιτίας της κακοκαιρίας διακόπηκε η με τα ορεινά χωριά του νομού.
- Οιστο Χρηματιστήριο σημείωσαν πτώση.
- Ο Καζαντζάκης έγραψε το έργο «Βίος και του Αλέξη Ζορμπά».
- Παρατηρήθηκαν προβλήματα στηντου νερού.

Μονάδες 2

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **Για τον Ξενοφώντα**

- BENGTSON, H. von, *Griechische Geschichte von den Anfängen bis in die Römische Kaiserzeit*, vierte, durchgesehene und ergänzte Auflage, [ελλην. έκδοση: ΧΕΡΜΑΝ ΜΠΙΕΝΓΚΤΣΟΝ, *Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδος (από τις απαρχές μέχρι τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία)*, εκδ. οίκος "Μέλισσα", Αθήνα ²1991, Μετάφρ. Α. Γαβρίλη].
- BROWNSON, C. L., *Xenophon's Hellenica. Selections*, New York, Cincinnati, Chicago.
- BURY, J. B., *Ancient Greek Historians*, London 1909 [ελλην. μετάφρ.: Φ. Κ. Βώρος, *Οι αρχαίοι Έλληνες Ιστορικοί*, εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα ³1988].
- EASTERLING, P. E., - KNOX, B. M. W., *The Cambridge history of Classical Literature*, I. Cambridge 1985 [ελλην. μετάφρ. Ν. Κονομή κ.ά., *Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας*, Αθήνα 1990].
- EDWARDS, G. M., *Xenophon. The Hellenica*, Cambridge 1958.
- Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμος Γ1, *Κλασικός Ελληνισμός*, ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε., Αθήνα 1972.
- KRENZ, P., *Xenophon. Hellenica II. 3.11 - IV. 2.8*, ARIS & Phillips LTD, Warminster, England.
- LESKY, A., *Geschichte der griechischen Literature*, Bern und München, ²1963 [ελλην. μετάφρ. ΑΓ. ΤΣΟΠΑΝΑΚΗ, *Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας*, Θεσσαλονίκη ³1975].
- MANNAT, I. J., *Xenophon Hellenica*, Published by Ginn & Company, Boston 1889.
- MARCHANT, E. C. - UNDERHILL, G. E., *Xenophon. Hellenica*, Text by E. C. Marchant, Notes by G. E. Underhill, Ayer Company, Publishers, Inc, Salem, New Hampshire 03079.
- ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΑΤΟΣ, Γ., *Ξενοφώντος Ελληνικά. Κριτική και ερμηνευτική έκδοση*, εκδ. Gutenberg, 1996.
- ROMILLY, J. de, *Précis de Littérature Grecque*, P.U.F., Paris [ελλην. μετάφρ. Θ. Χριστοπούλου-Μικρογιαννάκη, *Αρχαία Ελληνική Γραμματολογία*, εκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα 1988].

- **Γραμματική - Συντακτικό - Λεξικά**
- ΒΛΑΧΟΥ, Β. Π., *Τα ρήματα, ομαλά και ανώμαλα, της αρχαίας ελληνικής*, εκδ. Gutenberg, ¹⁰1997.
- ΒΟΣΤΑΝΤΖΟΓΛΟΥ, Θ., *Αντιλεξικόν ή ονομαστικόν της νεοελληνικής γλώσσης*, Αθήναι ²1990.
- ΔΑΛΚΟΣ, ΧΡ. (κείμενα) - ΚΑΤΣΕΛΗΣ Ν. (εικονογράφηση), *Συντακτικό της αρχαίας ελληνικής σε κωμικογραφήματα*, εκδ. Διάυλος, Αθήνα ²1994.
- ΔΕΛΗΣ, ΤΡ., *Γραμματική τέχνη*, εκδ. Gutenberg, Αθήναι ³1975.
- ΔΕΛΗΣ, ΤΡ., *Η σύνταξη του αρχαίου ελληνικού λόγου*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1993.
- ΔΙΑΜΑΝΤΑΚΟΥ, Π., *Λεξικόν απάντων των ρημάτων των απαντωμένων εις τους αττικούς πεζολόγους*, εκδ. Ι. Σιδέρη, Αθήναι 1995.
- ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ, εκδ. Τεγόπουλος - Φυτράκης, Αθήνα 1992.
- ΖΟΥΚΗΣ, Γ., *Μεθοδική διδασκαλία της Γραμματικής της αρχαίας ελληνικής γλώσσης*, εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα, χ.χ.
- ΖΟΥΚΗΣ, Γ., *Μεθοδική διδασκαλία του Συντακτικού της αρχαίας ελληνικής γλώσσης*, εκδ. Βιβλιοπωλείου της «Εστίας», Αθήνα, χ.χ.
- ΖΩΣΗΣ, Μ., *Συντακτικό του αρχαίου λόγου*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα ⁵1996.
- ΚΑΤΕΒΑΙΝΗΣ, Κ., *Συντακτικόν της Ελληνικής Γλώσσης*, εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα 1978.
- ΚΡΙΑΡΑΣ, ΕΜΜ., *Νέο ελληνικό λεξικό (Λεξικό της σύγχρονης ελληνικής δημοτικής γλώσσας)*, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1995.
- LIDDEL, H. - SCOTT, R., *Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης*, επ. Μ. Κωνσταντινίδου, εκδ. Ι. Σιδέρη, τ. I- IV, Αθήναι, χ.χ. και *Συμπλήρωμα του Μεγάλου Λεξικού των Liddell - Scott*, Π. Γεωργούντζος (επιστάσια), εκδ. Ι.Σιδέρη, Αθήναι χ.χ.
- ΛΥΠΟΥΡΛΗΣ, Δ., *Γλωσσικές παρατηρήσεις, από την καθαρεύουσα στη δημοτική*, εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 1990.
- ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ, Γ., *Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας*, Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα 1998.
- ΜΠΑΧΑΡΑΚΗΣ, Μ. Ι., *Συντακτικό της αρχαίας ελληνικής*, Θεσσαλονίκη 1981.
- ΜΩΡΑΪΤΗΣ, Γ., *Παράλληλον Συντακτικόν*, εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα 1974.

- ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Μ., *Γραμματική της αρχαίας ελληνικής*, ΑΠΘ, Ινστ. Νεοελ. Σπ., Ίδρυμα Μαν. Τριανταφυλλίδη, Θεσσαλονίκη 1996.
- ΠΑΠΑΒΡΑΝΟΥΣΗΣ, Λ., ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ, Β., *Λεξικόν ρημάτων*, εκδ. Β. Γρηγοριάδης, Αθήνα 1956.
- ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ, Γ., *Λεξικόν των ρημάτων της αττικής πεζογραφίας*, εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα ⁷1994.
- ΣΤΑΜΑΤΑΚΟΣ, Ι., *Ιστορική γραμματική της αρχαίας ελληνικής* (1949), εκδ. Βιβλιοπρομηθευτική, Αθήνα ⁴1990.
- ΣΤΑΜΑΤΑΚΟΣ, Ι., *Λεξικόν της αρχαίας ελληνικής γλώσσας*, εκδ. Βιβλιοπρομηθευτική, Αθήνα 1994.
- ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ Α΄, Β΄ ΚΑΙ Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ, ΟΕΔΒ, ανατύπωση του 1996.
- ΤΖΑΡΤΖΑΝΟΣ, ΑΧ., *Συντακτικόν της αρχαίας ελληνικής γλώσσας*, ΟΕΔΒ, ανατ. εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994.
- ΤΖΑΡΤΖΑΝΟΣ, ΑΧ., *Γραμματική της αρχαίας ελληνικής γλώσσας*, (ΟΕΔΒ 1965), ανατ. εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη χ.χ.
- ΤΖΟΥΓΑΝΑΤΟΣ, Ν., *Σύνταξη της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. Ο υποτεταγμένος λόγος*, εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα 1997.
- ΥΠΕΡΛΕΞΙΚΟ της Ν.Ε. Γλώσσας, εκδ. Παγουλάτου, τ. 1 - 6.
- ΦΛΩΡΟΣ, ΑΘ., *Ιστορικό και συγκριτικό συντακτικό Αρχαίας, Νέας Ελληνικής και Λατινικής*, εκδ. Ήβος, Αθήνα 1988.